
EDITURA TINERETULUI
URMARIREA

IERONIM ŞERBU

URMĂRIREA

URMĂRIREA

Ieronim Şerbu • Urmărirea

IERONIM ŞERBU

URMĂRIREA

EDITURA TINERETULUI
1966
Coperta de G. Gottwald

Închin această carte

memoriei tatălui meu.

I. Ș.

Urmărirea

Da, toate datele pe care i le servea colega sa, Gaby

le cunoştea foarte bine, deoarece ea însăşi le

folosise în sprijinul viitorului său logodnic, Dic

Urseanu. fiul consilierului
de la Curtea de Casație,

Ion Urseanu. Nu-i putea tăgădui lui Dic nici

sentimentele, nici tăria de caracter. Părinții săi,

fireşte, nu voiau nici în ruptul capului să accepte

ca noră pe obscura Gaby Ionescu, fata unui biet

arhivar la primărie, deşi
fata era prezentabilă şi

frumoasă, pe cale să ia o licență în litere şi filozofie.

Ei visau pentru fiul lor, student în ultimul an la

Şcoala de Arhitectură, o căsătorie de rang înalt. O

rîvneau şi o considerau posibilă, întrucît tatăl, Ion

Urseanu, ocupa un post înalt la magistratură, iar

mama se trăgea dintr-o familie de boiernaşi. Cît

despre Dic Urseanu, profesorii îi prevedeau o

mare carieră, fiind un student excepțional

înzestrat. încercară să-l înduplece; îl rugară în

genunchi să renunțe la această nefericită

mezalianţă, îl ameninţară, dar fără nici un folos.

Dimpotrivă, ameninţările îl
îndîrjiseră. încercase să

fugă de acasă, să plece în
Franța, să se înroleze în

„Legiunea Străină". Taică-
su îl adusese înapoi,

arestat. Furios, Dic îl vesti
că, dacă nu-i dă pace, se

va sinucide: „O vreau pe Gaby — țipase — numai

pe Gîaby! Şi nu mă însor
decît cu ea!" Într-o zi. Dic

îl surprinsese pe taică-su dibuind prin sertare.

Ghicise ce căuta: pistolul.
Îl găsise. Dic îl avertizase:

„Este inutil, tată. N-ai decît să ascunzi unde vrei

pistolul. Mai sînt şi alte căi, cînd eşti hotărît să

isprăveşti. Şi această hotărîre depinde de voi.

Ori Gaby, ori..." „ Ce-o fi cu băiatul ăsta? E nebun!"

reflectă tare Ion Urseanu,
într-o discuție cu nevastă-

sa, ridicînd din umeri neputincios, resemnat.

Dic nu putea fi clintit din hotărîrea sa. Mai mult

decît atît: el le impusese părinților săi o anumită

atitudine. Să se poarte cît
mai drăguţ cu Gaby şi să

nu uite nici o clipă că ea era viitoarea lui soție.

Această fermitate şi grijă de a o feri de orice jignire

îi impuseseră fetei. Mai tîrziu, Gaby găsi

atitudinea lui firească şi chiar obligatorie. Un

bărbat trebuie să ştie să-
şi apere iubita şi propriile

sale sentimente. Dic pretindea că o iubeşte foarte

tare şi o arăta în fel şi chip. O aştepta şi o lua de

la birou, o conducea acasă, îi făcea mici şi

delicate atenții, gata să-i satisfacă cea mai

neînsemnată dorinţă. Şi,
în afară de asta, Dic era

un băiat instruit şi atrăgător. Gaby simţea cît

de mult o iubea şi din această pricină îşi

închipuise de la început
că şi ea se îndrăgostise

puțin de Dic. O fină, o imperceptibilă bucurie

tresărea în ființa ei cînd apărea tînărul acesta

brun, smead, cu gîtul descoperit de gulerul

cămăşii larg şi alb. El o întîmpina destins, cu

brațele deschise. Aerul lui
era spontan şi degajat. Nu

se ferea de nimeni şi se părea că nimic nu-l

stînjeneşte. Cu toate acestea, perspectiva

apropiatei logodne n-o
prea încînta. pe Gaby,

fără ca Dic să fi săvîrşit vreun gest reprobabil.

Dimpotrivă, se arăta tot mai învăluitor şi cald. Îi

telefona des, o însoțea pretutindeni, iar cînd nu

se vedeau, o ruga la telefon să-i povestească ce

făcuse în acea zi. Îl interesau şi cele mai mici

detalii. Între timp, îi şoptea drăgălăşenii,

insistînd tandru să-i mai dea noi amănunte. Pe

Gaby o mişca afecţiunea lui, dar era silită să ob-

serve că această insistență devenea din ce-

rn ce mai abuzivă, tiranică, obsedantă.

Acum, cînd îl zărea aşteptînd-o în colţul

străzii, acea tresărire de bucurie fină, im-

perceptibilă era amestecată cu un fir de

spaimă. Odată, obosită, la capătul unei relatări care

pe el nu-l mulțumise,
Gaby remarcase, jignită:

„Dragul meu, bag de seamă că tu vrei un

raport amănunțit". Diq
răspunse mîhnit: „Ce

termeni întrebuințezi, iubita mea... Un raport!

Sufletul meu are nevoie să
înregistreze fiecare gest al

tău, fiecare act, să ştiu unde ai fost, ce-ai gîn- dit,

ce ai simțit, ca să te situez
în cadrul zilei respective.

Nu înțelegi că îmi este imposibil să concep o zi

goală, fără tine, sau, mai
exact, în care tu să exişti

într-un cadru abstract, necunoscut mie?"

Era atît de convingător, de
pasionat, încît Gaby cedă,

gîndindu-se că nu-l putea
lipsi de această plăcere

nevinovată, care, totuşi, inexplicabil, undeva îi isca

o neliniște. Odată, Gaby se și înfuriase. Căci, după

ce îi descrisese amănunţit
cum îşi petrecuse o după-

amiază de joi, Dic reveni peste cîteva zile asupra

aceluiaşi subiect, cu intenţia evidentă de-a o

prinde în contradicție cu ea însăși.

— Data trecută mi-ai spus

că te-ai dus la

cinematograf cu mătuşă-

ta, iar astăzi spui că te-ai

dus la ora cinci, nu la

şase. Ei, haide, hotărăşte-

te, la ce oră te-ai dus la

cinematograf? Si după

aceea ce-ai făcut?

—- Ascultă, Dic, eu nu

sînt cronometru, ca să

înregistrez cu preciziune

ora, minutul, secunda, şi

nici un automat, ca să

înregistrez întocmai tot ce

fac şi vorbesc. De ase-

menea, nu sînt nici un

inculpat, ca să evit o

eventuală nepotrivire de

amănunte. Se mai

întîmplă să şi uiţi. Ţie nu

ți se întîmplă?

— Slab argument, draga mea. Cu asemenea

argumente nu poți convinge pe nimeni.

— Nici nu vreau şi nici nu încerc! strigase Gaby,

mînioasă.

Se despărțiră certați.

— E foarte simplu. E un gelos disimulat, rostise

sentențios prietena căreia Gaby îi povestise

înveninarea relațiilor ei cu
Dic. „De-ar fi așa, reflectă

în sinea ei Gaby. amintindu-şi că totuşi

niciodată Dic nu se sesizase cînd îl primea

acasă, foarte des, pe Mihai Andrieş, un coleg

de facultate. Pe orice alt bărbat l-ar fi iritat această

prezenţă, deşi Andrieş arăta firav ca un copil,

modest, sfios. Dimpotrivă, Dic discutase foarte

amical cu el şi uneori se interesa de existenţa

acestui timid Andrieş, cu aerul că nici prin cap nu-i

trecea că el, Dic Urseanu,
ar putea fi pus măcar o

clipă alături de unul ca Mihai Andrieş. Să fi fost o

simplă tactică? Poate.
Ceea ce o preocupa intens

pe Gaby acum era mai degrabă sentimentul pe

care i-l provoca Dic, de

împresurare, de opresiune.

Simţurile ei se ascuţiseră, era într-o permanentă

alarmă, ca în fața unei primejdii ascunse şi

iminente. Astfel, într-o zi,
pe cînd ieşise să se plimbe

pe stradă, percepu în mod limpede şi distinct că e

urmărită, fără să vadă faţa urmăritorului. Îl

simţea că se roteşte în preajmă-i, o adulmecă, se

strecoară şi alunecă pe lîngă ea ca o umbră, o

urmăreşte fără cruţare. Urmăritorul nu era vizibil.

Gaby avusese o zi încărcată şi înăbuşitoare

la birou. încercase o senzaţie de sufocare.

Găsise un pretext oarecare ca să evadeze.

Era funcționară la Ministerul Lucrărilor

Publice. Postul de profesoară pe care-l

îndreptăţeau studiile nu izbutise să-l capete, aşa

încît primise acest post modest. înainte de a

pleca în oraş, săvîrşise însă o imprudență: se

lăsase prinsă într-o discuție politică şi

afirmase că, „într-o dictatură, toți cetățenii

sînt suspecţi". În fond, repetase aidoma cele

auzite de la Mihai Andrieş. „ — De cînd ne-

am împrietenit cu Germania hitle- ristă şi se

agită în presă instaurarea
unei noi ordini europene

pe un mileniu, a crescut teroarea şi frica stîlpilor

regimului de dictatură. Se
tem de o glumă, de un

cuvînt, de o anecdotă.
Numai asta ajunge, ca să-

ți dai seama cît de trainică este poziția lor şi

cîtă încredere au ei înşişi

în noua ordine europeană".

Cei față de care se descărcase Gaby erau

vechi colegi. în care avea încredere. Era totuşi o

nechibzuință. Ar fi putut pretinde oare că-l

cunoştea pe fiecare în parte, în cutele cele mai

ascunse ale sufletului? Dacă se găsea printre ei

un laş sau arivist, care s-o denunţe? Şi cine ştie

dacă nu exista în mijlocul lor un turnător, care-şi

însemna zilnic ce auzea şi le întocmea fişe? N-o

pățise de curincl un coleg, care deținea o funcție

destul de importantă? Demisionase şi fiind

întrebat asupra motivului demisiei explicase unor

prieteni că două erau aceste motive: „Din

pricina Siguranței şi a ne-
siguranței persoanei mele

fizice". Puțin după aceea
fusese închis, iar care din

„prieteni" îl vînduse nu se dumirise nici pînă în ziua

de astăzi. Relațiile cele mai intime, mai sfinte se

falsificaseră, se pervertiseră. Ceea ce era

mai murdar, mai ticălos
în om scotea la suprafață

acest regim nefast. Dar cum poți trăi, neavînd

încredere în prieteni, în iubită. în soț sau soție, în

copii? O asemenea viață merita oare să mai fie

trăită? se întreba în sine
Gaby, apăsată, obsedată

pînă la nebunie că e urmărită. Făcîndu-şi

curaj, se întoarse deodată
cu fața spre urmăritor. Nu

zări pe nimeni. După cîtva timp auzi paşii răsunînd

pe trotuar, în spatele ei.
Se întoarse din nou şi

spre uimirea ei îl descoperi pe Dic.

— Pari foarte contrariată că mă vezi…

Unde voiai să te duci?

rosti el zîmbitor şi insinuant.

— Nicăieri, Dic. Am ieşit să iau puţin aer. E

irespirabil la minister.

— De ce te-ai speriat, ce ți s-a întîmplat? Te

urmăresc de un ceas şi

nu m-ai simțit, spuse Dic dezamăgit şi trist.

— Şi de ce mă urmăreşti? întrebă Gaby,

enervată.

— Îmi place să te privesc şi să-mi spiifl în

gînd că fata asta, cu mersul drept şi frumos,

este a mea. Aş fi vrut s-o strig în gura mare, s-o

audă şi s-o ştie toată lumea.

— Ce idee! exclamă Gaby, neconvinsă.

Oricum, n-ai fost prea bine inspirat.

—■ De ce? se miră Dic.

— Eu aveam impresia că sînt urmărită fiindcă

am afirmat la birou, într-
un cerc de colegi, că într-

un stat de dictatură

fascistă toți cetățenii sînt suspecți.

Dic rīse:

— Păstrează-ți gîndurile pentru tine.

— Nu mai pot, Dic, mă înăbuş!

— Exagerezi. Gîndeşte-te la altceva, de pildă, la

vacanță. Unde vrei să ți-o

petreci? La munte? La mare?

— Oriunde e la fel. Tu nu vezi? Nicăieri nu mai

eşti singur. Cînd am fost împreună la cofetăria

„Zamfirescu", abia ne-am aşezat şi s-a şi postat un

agent în spatele tău, care trăgea cu urechea cu

neruşinare. Pretutindeni mişună agenţi, ţi-e frică

să mai scoţi un cuvînt.
Ăştia sînt în stare să

răstălmăcească şi „Tatăl Nostru", ca să te interneze

într-un lagăr. Pe de altă parte, restaurantele,

cafenelele sînt pline de uniformele verzi-cenuşii.

Ai observat cît sînt de hămesiți hitleriştii? îşi

comandă cîte două-trei
cafele cu lapte, farfurii

întregi cu prăjituri şi, după ce se ghiftuiesc la

noi, îndrăznesc să ne mai trateze cu dispreț, să ne

facă de „zigeuner", fiindcă sîntem bruni — aceşti

consumatori de bere şi

cîrnaţi, cu feţele lor de şuncă fiartă.

— Pătimaşă eşti, dragă Gaby! De cînd ai început

să faci politică?

— Dacă a-i urî pe fasciști și fascizanți

înseamnă că faci politică,
atunci fac şi eu politică,

deşi, în fond, nu fac decît
să protestez oral. Pesemne

că nici nu sînt în stare de mai mult. Dar tu ce

gîndeşli, Dic? Pe tine nu

te deranjează tot ce se întîmplă?

— Nu mă atinge şi mă lasă absolut indiferent.

— Cum aş putea să rămîn indiferentă? Au

invadat țara, Dic. Nu pot să le sufăr uniformele,

lăcomia, bățoşenia şi aroganța. S-au lăsat ca

un nor de lăcuste deasupra țării, au

împînzit cîmpiile, oraşele, toată ţara. Nu se

mulțumesc cu ce devorează aici, dar ne

golesc hambarele şi expediază mii de vagoane

cu grîne şi carne în Germania. Unde întorci

capul, dai de mutrele lor antipatice şi trufaşe.

Uneori am impresia că nu
mai sînt acasă „la mine",

de altminteri nicăieri nu
mă mai simt „la mine".

Poate că, de fapt, nici nu mai există. Cît e ziua de

mare, tata, închis în odaia
sa, copiază la nesfîrşit fişe

de „decese" şi „naşteri" de
la primărie. La mătuşile

mele n-am ce să caut,
oricînd mă duc la ele, îşi

dau pasiențe. Una are mania pisicilor, cea- ialtă

a păsărilor. Ambele seamănă ca două picături

de ceară galbenă, picurate
din aceeaşi luminare de

biserică: sînt surori gemene. Singura

deosebire e că una are un neg pe sprinceana

dreaptă, iar cealaltă pe sprinceana stingă! În casa

aceleia cu mania pisicilor duhneşte îngrozitor. Nu

mai puţin urît duhneşte şi
în casa aceleia cu mania

păsărilor. Ea nu ți-ar mînca carne de pui nici

măcar s-o ucizi. Şi-n pat
doarme cu o găinuşă albă,

pe care a botezat-o „Albă-ca-zăpada". În felul lor,

aceste mătuşi mă iubesc, dar şi la ele atmosfera

este irespirabilă; în odăi duhneşte îngrozitor;

amîn- două sînt foarte bigote şi mărginite. Nici

acolo nu mă simt „la mine". Am încercat să-mi

construiesc un refugiu în mine-în- sămi. În regimul

ăsta, omul a pierdut şi acest refugiu, locul unde

este el însuşi cu gîndurile,
cu sentimentele, cu

revoltele sale. Or, fără acest loc secret şi intim al

ființei sale, omul este sărăcit, pustiit, suspendat

deasupra neantului. Pînă şi ființele cele mai

apropiate ne vor deveni străine, dacă nu chiar

vrăjmaşe. Ar trebui să evadez. Dar unde să

evadezi? În oraş, pretutindeni, pe ziduri,

sînt afişe care te avertizează că „duşmanul

nu doarme". Unde este
ascuns, cine este

duşmanul invizibil? Nimeni nu ştie şi nimeni

nu-l cunoaşte. De aceea, dușmanul poate fi oricine

din noi, eu, tu, el etc. Alte afişe îţi înfăţişează un om

în oribila uniforma vărgată de ocnaş, inclus

înapoia unor gralii. Ți se dă şi explicația: a fost

arestat pentru că a vorbit.
Deci fe- recă-ți buzele, să

nu vorbeşti, şi astupă-ţi
urechile, ca să nu auzi

cîntecul de sirenă al dușmanului. Orașul, țara

întreagă s-au transformat într-un lagăr de

concentrare, oraşul îţi
este ostil, cu casele lui

opace şi mute, cu străzile
ca braţele unei caracatiţe

care ți se încolăcesc în jurul picioarelor, îți taie

calea, te împiedică să ieşi
în larg, la aer, la lumină,

ca să te bucuri şi să res-

piri în voie. Mă simt o captivă, Dic.

— Ce imaginație ai, draga mea, rosti Dic.

— Nu imaginația mea, ci realitatea e sinistră, tu

nu o simți, Dic?

—- Nu, poate sînt mai puțin simțitor decît tine.

— Sper că nu' eşti ironic.

— Nici pomeneală! Sînt doar puțin îngrijorat de

nervii tăi. Nu cumva ai o obsesie?

— N-ar fi imposibil. Trăim toți într-un coşmar,

Dic. Eu sînt poate mai sensibilă la această

silnicie care se exercită asupra noastră, la această

sistematică înstrăinare de

ceea ce este omenesc, frumos, bun.

— încearcă să te gîndeşti la altceva,

încearcă să elimini din cîmpul conştiinţei tale tot

ce te tulbură, încearcă să te dis- tragi.

— Uşor de spus, dar cum să te distragi, cînd se

execută asupra ta o presiune de neîndurat?

— Draga mea, să alegem un subiect mai

vesel de discuție, rosti Dic, agasat.

— Propune tu un subiect, consimți Gaby.

— Am -o veste pentru tine.

— Bună?

— într-un fel, desigur, e bună.

— Ce veste, spune-mi-o, sînt nerăbdătoare.

— Bătrînul meu vrea să te cunoască, să stea

de vorbă cu tine.

— Eu nu-l cunosc pe taică-tu şi nu-mi dau

seama ce semnificație

poate avea această dorință a lui.

— E un prim pas de cedare, o concesie.

— Poate că e numai o curiozitate.

— N-ar fi exclus să fie şi curiozitate. Totuşi e un

fapt cert că doreşte să
stea de vorbă numai cu

tine. Nu ia parte nici mama, şi nici eu. N-ai

însă nici un motiv să fii neliniştită.

— Nu-s de loc neliniştită, ci doar intri-

gată. Oricum, e viitorul meu socru şi aş vrea să

stabilim nişte relaţii cordiale. Nu cer

afecțiune, îmi ajunge
stima față de persoana

mea şi tact în traiul de
fiece zi. Poate ar fi fost

mai bine dacă asista şi maică-ta.

— Ea este întotdeauna de aceeaşi

părere cu tata; se înțeleg
foarte bine.

— Şi pe cînd e fixată întrevederea?

— Spre sfirşitul săptămînii, atunci tata e

mai liber. Vreau să te previn că are unele mici

şi inofensive manii. De

pildă, îi place foarte mult punctualitatea.

— Şi mie. Fii liniştit, n-am să întîrzii. Ce zi şi

ce oră a hotărît?

— Sîmbătă, la cinci după-amiază.

— Un moment, spuse Gaby, consultîn- du-şi

blocnotesul. Da... ziua şi ora îmi convin. Repetă-

mi, te rog, adresa, strada
şi numărul casei.

— Strada ... numărul 33 ... cartierul Antim.

— Pe unde vine strada asta?

— Poţi ajunge prin Calea Rahovei, dar e ceva

mai complicat.

Orientează-te după biserica Antim.

—■ Bine. Sîmbătă, la cinci, voi fi la întrevedere.

într-adevăr, la ora fixată,
Gaby sună la poarta vilei

construită pe o înălțime.
Vila era o clădire solidă,

de piatră cenuşie, austeră, pe care nici

fragedele şi albastrele zorele, nici perdeaua de

viţă sălbatică, care-i împodobeau, faţada nu

reuşeau s-o înveselească. Geamurile erau ca nişte

orbite goale. Privită de afară, vila n-o atrăgea de

loc pe Gaby. înainte de a suna la poarta exterioară

a vilei şi să urce cele cîteva trepte de piatră

pînă la uşa masivă a clă-
dirii, i se întîmplase un

mic incident: între dunga
de asfalt a trotuarului şi

bordura de piatră, adică pe acea fîşie de pămînt pe

care creştea iarbă, se trîntise şi dormea un

cetățean cu țoale rupte,
prin care i se vedea pielea

goală şi brună. Dormea dus, cu un braț sub cap.

Omul era băut. Pe cînd Gaby îl contempla, răsări

în preajma ei un neamţ grăsun şi apoplectic, care

arăta cu degetul spre omul adormit, rostind cu

dispreț: „Uitați-vă la el în

ce hal e şi unde şi-a găsit
să se culce!"

— Nu-i nimic, doarme pe pămîntul lui, spuse Gaby,

întorcîndu-i spatele. Apăsă iar pe buton. Auzi o

voce. Se sperie. Vocea venea dintr-un orificiu din

perete, acoperit cu o plasă
de sîrmă. O întrebă cine

era. Gaby îşi rosti numele.
Acelaşi glas îi spuse să

intre. Şi, într-adevăr, uşa se înlătură singură, ca

fermecată. O slujnică apăru, în şorţ şi bonetă

albastră, care o conduse
prin nenumărate culoare

şi uşi, într-o odaie vastă,
cu rafturi de cărți pînă

aproape de plafon. Unele rafturi ale bibliotecii erau

acoperite cu perdele.
Rostul acestor perdele,

Gaby îl află mai tîrziu. Ele mascau lipsa de fund a

bibliotecii, care dădea spre o galerie de unde se

putea auzi foarte clar ce vorbeau oamenii din odaia

cărţilor. Fugitiv, Gaby surprinse lunecarea furişă

a siluetei lui Dic şi a unei
femei mai înalte, cu gîtul

înalt şi slab, cu părul alb
şi înfoiat. O clipă crezu că

fusese doar o închipuire, după aceea, însă,

imaginea se preciza în mintea ei, cu unele

amănunte care îi dădură convingerea că nu se

înşelase, că nu fusese o iluzie. Cînd ciocăni la uşă,

tatăl lui Dic se sculă de pe fotoliul din spatele mesei

de birou şi-i ieşi în întîmpinare cu mîna

întinsă. Era un om foarte înalt, pleşuv, ciolănos, cu

fața oblongă,
albuminoasă, cu

pleoapele coborîte. Cînd le ridica, pleoapele

descopereau două pupile veştede, cenuşii, care se

contractau în contact cu lumina zilei. Printr-un

geam, de sus, răzbind prin perdeaua viței de vie

intrară în încăperea sobră un mănunchi de raze.

Aşezîn- du-se în dreptul ferestrei, razele se opriră

în spatele magistratului, proiectîndu-i umbra pe

peretele lateral. Gaby vru să-l roage să se dea la o

parte, dar nu îndrăzni. Magistratul îi oferi un

scaun venețian, în formă
de .,X", fără spătar, ceea

ce o silea pe fată să stea
țeapănă, sprijinindu-se cu

palmele de brațele scaunului. Gaby

îmbrăcase o rochie subțire de marchizet și, ca

singură podoabă, purta
un lănțişor vechi de argint

în jurul încheieturii mîinii stingi, lănțișor dăruit de

una din mătuşi. Ea simţi imediat că-i plăcea tatălui

lui Dic. Unde, la început, pleoapele lui abia se

întredeschideau, exa-
minînd-o discret cu o

privire filtrată, acum o
privea direct, îi zimbea, o

îndemna să ia țigări din cutia de mahon de pe

masă, îi oferi îngheţată,
discutînd lucruri fără im-

portanță. După cîtva timp
se interesă de studiile ei și

de motivele pentru care alesese Facultatea de

litere şi filozofie. Era o preferinţă, o simpatie, o

înclinaţie specială? Gaby răspunse că nu era decît

o simplă întîmplare, dar
că nu regreta. Tocmai

cînd intră Dic în bibliotecă, sub pretextul

că voia să-şi ia o ţigară,
Gaby se sprijini puţin mai

tare pe unul din brațele scaunului, care se

rostogoli pe covor. „I-a oferit dinadins scaunul

experimental", gîndi Dic.
„Are prezență de spirit",

reflectă magistratul, căci
fata, fără să se tulbure,

fără să se agite, ridică

brațul de pe jos, rostind foarte calmă:

— Se vede că brațul nu era bine încleiat.

Magistratul, cînd voia să cunoască reacția unui

musafir, făcea această experiență cu scaunul.

Unii se fistîceau, se înroşeau, se bîlbîiau, alţii

făceau gesturi speriate, dezordonate, ca în fața

unei catastrofe, iar pe alții
nici nu-i interesa, nici nu

catadicseau să ridice
brațul şi-l lăsau jos pe

covor, fără să le pese. Pe aceştia magistratul nu-i

mai invita a doua oară la
el în casă. După această

întrevedere mai urmară şi altele şi, de fiecare dată,

Gaby percepu un ţiuit subţire, stăruitor şi

enervant, ca de greier, ascuns undeva într-un

ungher al încăperii. I se

părea că avea un dop de ceară în urechi.

într-o seară, pe cînd se îndrepta spre vilă, în fața

porții stționa un
autocamion. Era un

vehicul de o masivitate brutală, cu roți duble,

grele, făcute să zdrobească, să strivească

totul în cale. Pe înserat, în această stradă solitară,

autocamionul nemțesc se
profila ca o magaoaie

întunecată. Instinctiv, Gaby se trase cu un pas

înapoi, speriată, cînd se trezi fără veste cu Dic în

față. Gaby avu impresia clară, netă, că Dic sărise

jos din cabină, pe lîngă şoferul neamţ. El negă cu

înverşunare, pretinzînd că
ocolise autocamionul şi că

sărise de pe trotuar, întrucît lipsea un bloc de

piatră la bordură. Gaby îl întrebă ce căuta acest

autocamion în fața casei
lor. Dic îi explică febril că

în curtea alăturată există
un depozit de mărfuri

german. Gaby îi primi explicația cu îndoială.

În cele cîteva vizite făcute la părinții lui Dic, Gaby

reuşis^ să se orienteze asupra topografiei clădirii.

Observase că vila avea numeroase încăperi, nişte

misterioase uşi mascate,
intrări şi ieşiri nebănuite.

Era o locuință foarte ciudată şi Gaby se gîndi

că îi va fi greu să trăiască într-o astfel de casă. De

exemplu, din bibliotecă intrai într-un fel de galerie

goală; de la uşa de intrare, dacă suiai cîteva

scări, pătrundeai într-un hol; dacă o luai în jos, pe

scări, ajungeai într-un culoar îngust, care tra-

versa vila în lungime. La celălalt capăt, o uşă

dădea în spatele grădinii.
Grădina era împrejmuită

de un gard de şipci; în mijlocul gardului se afla o

portiță. Inlăturînd-o, descopereai nişte lespezi

acoperite cu iarbă, care duceau la vale, în stradă.

Tot aci, lîngă portiță, era fixat un leagăn între doi

nuci umbroşi. Gaby se aşeză în leagăn şi băgă de

seamă că din leagăn
vedea distinct mişcarea

oamenilor din curtea depozitului, dar şi

circulația de pe o arteră

mai largă şi animată, care
era Calea R aho vei.

Ultima oară cînd se duse
în vizită la tatăl lui Dic,

Gaby fu şi mai atentă la acel țiuit necontenit şi

monoton. Nu încăpea nici
o îndoială că țiuitul venea

fie din odaia bibliotecii, fie din încăperea alăturată.

Țiuitul nu era provocat de curenții de aer, cum voia

s-o convingă Dic, deoarece
vila ar fi fost aşezată pe

colț. Nu era provocat nici de adierea copacilor. Gaby

observă că nici o frunză a
plopului din fața casei nu

se mişca. Aerul era absolut imobil, deci țiuitul

ținea de altă pricină. Ea nu mai insistă, căci

surprinse un schimb rapid şi complice de priviri

între magistrat şi fiul său.
După ce-şi mîncă

înghețata, obosită să stea
țeapănă, Gaby se ridică de

pe scaunul experimental
şi trecu în salonaşul

alăturat, care era despărțit, printr-un

glasvand, de o altă odaie, în prelungire, probabil

sufrageria. Gaby se apleacă
să ia o scrumieră de pe o

măsuţă pe care era o lampă făcută dintr-un vas

de porțelan. Se împiedică de un fir şi, urmărindu-l,

descoperi un microfon. Asta îi deşteptă luarea-

aminte. Urmări firul şi observă că înconjura

salonul, sufrageria, biblioteca şi, presupunea

Gaby, toată casa. Dic zări

descoperirea fetei şi se apropie numaidecît de ea.

— Ce e cu microfonul ăsta? îl întrebă Gaby.

— E o instalație mai veche, de pe vremea cînd

tata se ocupa mai activ de
politică. Îți dai seama că

la el veneau diferiţi oameni şi era foarte

interesant să afli ce discutau după-masă,

între patru ochi, fără să
ştie că sînt ascultaţi. În

acest chip, tata era în cu-
rent cu toate uneltirile şi

intrigile lor, le cunoştea planurile, credinţele,

ideile, cele sincere,
adevărate, nu cele

profesate în public. De atunci a rămas instalația,

dar nu mai funcţionează.
Ar fi fost şi inutilă, fiindcă

tata s-a retras din politică.

Fireşte, Gaby nu credea nici un cuvînt din cele

spuse de Dic. Nu se putu
opri totuşi să nu remarce:

— Oricum ar fi, e însă îngrozitor să abuzezi de

ospitalitatea pe care o

oferi, ca să atragi oamenii
într-o capcană.

— Eşti naivă, draga mea. În politică nu există

nici etică, nici scrupule, rosti Dic, important.

— Depinde de politică, depinde de oameni.

Dic o luă tandru de umeri:

— Vino mai bine să-ți arăt viitorul nostru

apartament.

Urcară la etaj şi Dic îi arătă apartamentul

compus dintr-un

dormitor, un birou şi un salonaş.

— Îți place? se interesă Dic.

— Nu, mobila e prea încărcată, tapetul

mohorît. Ajunge un divan
lat, două fotolii îmbrăcate

în nişte creton înflorat, o măsuţă şi o poliţă cu

cărți. Vreau o cameră

simplă, aerisită, luminoasă.

— Aşa va fi, draga mea, să n-ai nici o grijă, o

asigură Dic. Dar balconul
cum îl găseşti?

— Balconul îmi place.

În balcon era o mică grădină cu doi copaci

decorativi şi plante agăţătoare, care se

încolăceau de balustrada de stejar.

Dintr-un instinct de prudență sau poate unul

mai profund, chiar de apăsare, Gaby amîna

logodna, pe motiv că vremurile sînt nesigure.

într-adevăr, plutea în atmosferă ceva apăsător

şi alarmant. Fără ca nimeni să ştie un lucru

precis, fiecare se aştepta
la un eveniment grav,

extrem de important pentru destinul țării.

În ajunul logodnei, Gaby făcu o plimbare cu cea

mai bună prietenă şi confidentă a sa, în

maşina familiei Urseanu. Era singura prietenă

căreia îi mărturisise toate aprehensiunile în

legătură cu Dic. Fireşte că nici taică-su, nici

mătuşile n-ar fi priceput o iotă din accste

aprehensiuni, ba poate ar fi privit-o pieziş, aşa încît

Gaby renunță să le povestească, prefăcîndu-

se a fi mulțumită şi fericită. Nu reuşi să se

ascundă de prietena sa,
care nici ea nu înțelegea

ce o tulbura atîta pe Gaby
şi ce avea să reproşeze

viitorului ei logodnic. Fata îşi dădu seama că

putea să pară absurdă, bolnavă, deoarece, într-

adevăr, aceste întîm-
plări, aparent

neînsemnate, nu îndreptăţeau neliniştea

ei. Oricare ar fi pus-o pe seama fie a sensibilității,

fie a nervozității. Pînă şi prietena ei era

contrariată. În sincera dorinţă de a descoperi

mobilul real al stării lui Gaby, o întrebă iritată:

— Bine, draga mea, dar în fond ce-i reproşezi?

Din cîte îmi povesteşti

chiar tu, e un băiat plin de atenții, delicat.

— Am tot timpul impresia că e abil t>i

ascuns; iar ceea ce ascunde e ceva care nu-

mi place şi mă neliniştește. De altfel, şi

casa asta a lor, cu nişe misterioase, cu uşi

mascate, cu ieşiri nebănuite, mă tulbură.

Nu te miră că n-am vrut să discut cu tine depre

Dic nici măcar în apartamentul nostru şi

am preferat să vorbim în maşină? Voiam să fim

singure şi sigură că nu i;e
ascultă nici o ureche

străină. Nu cred că voi rămîne mult în această

casă. Să-ţi mai istorisesc o întîmplare. Într-o zi,

după ce s-a isprăvit aranjarea apartamentului,

am început să dibui dacă
nu e ascuns undeva un

microfon. Dic a priceput îndată ce caut şi a început

să rîdă. S-a apropiat de mine şi mi-a cuprins

umerii cu brațul,
şoptindu- mi afectuos:

„Nu, fată dragă, n-a instalat nimeni microfon

în apartamentul nostru,
nu exagera şi tu". Deci

bănuiala mea nici nu l-a

indignat, nici nu l-a revoltat.

— N-o fi vrut să-ţi arate, din delicateţă, că

era poate jignit, fu de părere prietena fetei.

— De loc, nu-l cunoşti.
Eu cred că pe Dic nu l-ar

fi surprins descoperirea unui microfon sub pat.

Ideea nu-l deranjează şi,

cu atît mai puțin, nu-l persecută ca pe mine.

Gaby era hotărîtă să nu accepte nimic ce ar ştirbi

libertatea şi independenţa
ei. Invitase la logodnă

cîteva colege de la birou şi bineînţeles nu-l uitase

nici pe prietenul ei din facultate, Mihai Andrieş.

Ceea ce nu putuse să evite Gaby fu modul de a

distribui invitațiile.
Nefiind o masă comună,

fata îşi închipuia că în felul acesta nu vor mai fi

probleme de felul cum vor fi aşezaţi invitaţii. Se

temea de un afront adus alor săi şi era decisă, în

caz de se întîmpla un ase-
menea afront, să

părăsească vila şi să rupă logodna. Dar nu se

petrecu nimic asemănă-
tor. Dimpotrivă, totul

decurse normal şi ci-
vilizat. E drept, însă, că

neamurile ei şi colegele fură oarecum izolate la

una din mesele răspindite prin salon. Se părea că

hazardul dispusese un astfel de aranjament, dar

Gaby îşi dădu seama că aici lucrase nu hazardul,

ci mîna mamei lui Dic.
Gaby tăcu, dar în mod

ostentativ nu se mişcă
toată seara de la masa la

care şedeau neamurile şi prietenele sale. Dic fu silit

să ia loc alături de logodnica sa. Ceilalți

musafiri, în mod firesc, îi înconjurară, astfel încît,

prin forța împrejurărilor,
această masă deveni

centrul interesului întregului salon. Gaby

iradia de fericire la fiecare replică inteligentă şi

spirituală a lui Andrieş, la promptitudinea cu care

servea răspunsurile. Se încinsese un mic duel

între el şi Dic pe tema muzicii. Amîndoi erau

melomani, iar Dic avea o frumoasă discotecă. Dic

voia să pună Wagner.
liitrebîndu-l pe Andrieş,

acesta îşi exprimă dorinţa
să asculte Mo- zart.

— Nici nu mă miră preferința dumitale,

spuse Dic, surîzînd ironic. Mozart, fireşte,

este un mare compozitor, dar eu

detest grațiile şi finețile sale feminine. A,

Wagner, asta e cu totul

altceva; o muzică grandioasă, virilă, eroică.

— Nu neg că Wagner este genial; pe mine,

însă, mă dor timpanele
cînd îl ascult: e

asurzitor. Probabil că alămurile le-or fi plăcut

foarte mult luptătorilor din pădurea

teutoburgică. Intîi fac o rezervă cu privire

1a Mozart: ai o prejudecată. El ştie să se

ridice la măreţie, prin simplitate şi graţie. De

aceea îi şi iubesc muzica.
Muzica lui Wagner nu e

decît o dezlănțuire de zgo-
mote. Mozart te

predispune la reflecţie, ajută mişcarea gîndirii. Cît

despre vitalitate şi eroism,
ai o noţiune greşită despre

ele. Să alegem un exemplu din alt domeniu Tu ce

crezi: cine era mai vital şi mai eroic — ca să

întrebuinţez termenii tăi —
dintre Cezar şi un

conducător de trib germanic? Bagă de seamă,

ca să evităm orice con-
fuzie, aici nu e vorba de

capacitățile militare ale unuia sau ale celuilalt,

căci din capul locului discuția n-ar putea avea

loc. Restrîngem discuția noastră doar la aceste

noțiuni: vital şi eroic. Aparent, şeful tribului

germanic, cu fizic impresionant, capabil să

devoreze un vițel şi să bea
o vadră de mied, era mai

vital decît Cezar. Nu-i aşa?
Totuşi, acest om, Cezar,

trecut de tinereţe, dedat plăcerilor băuturii şi

aşternutului, care se gătea
ca o femeie, era în acelaşi

timp şi un straşnic soldat,
de o rezistenţă şi vitalitate

uimitoare. Executa mar-
şuri lungi şi obositoare pe

orice vreme, trecea înot fluvii reci ca gheața și

intra direct în toiul bătăliei. Cît despre iuțeala

marşurilor sale, lor le datorează parte din

succesele sale militare. Era mai iute de picior

decît duşmanii săi şi le lua
totdeauna înainte. Eu cred

că Cezar era înzestrat cu o vitalitate excepțională,

deoarece vitalitatea nu înseamnă neapărat doar

constituție robustă, forță biologică. Cît despre

eroism, istoria cunoaşte exemple mai im-

presionante, dintre care unul se numeşte

Spartacus. Acesta e singurul mod eroic pe

care-l accept şi-l socot demn de relevat. Celelalte

moduri, fie că e vorba de

eroi ca Siegfried sau Ahile,
mă lasă absolut rece.

— Dragul meu Mihai, dar noi discutăm despre

artă, nu despre războinici.

— N-ai fost tu acela care ai spus că-ți place

muzica lui Wagner,
fiindcă e o muzică

grandioasă, eroică şi virilă? Şi nu tot tu ai

pretins că Mozart e moale
şi feminin? Voiam să-ţi

atrag atenția că o anumită
prejudecată sau

deformare a gîndirii te împiedică să vezi că se

poate atinge măreția prin simplitate şi grație, aşa

cum a făcut-o Mozart. Şi această măreție e mai

aproape de mine, o pun

mai presus de orice, fiindcă e umană.

Gaby urmărea cu atenție discuția dintre ei doi, cînd

Dic, preocupat pare-se de o idee, se sculă de pe

scaun şi se aşeză alături de ea pe divan. Îi luă

mîinile într-ale sale,

mîngîindu-i dosul palmelor:

— Fata mea, sînt silit să renunț la această

dispută interesantă cu Mihai, căci mintea mea e

fixată asupra unui singur gînd: spu- ne-mi, te rog,

ce nu-ţi place la mine şi-ţi
făgăduiesc să mă schimb.

Cît despre vilă, nu stă nici în puterea, nici în

mijloacele mele s-o
transform. Aşa a

conceput-o arhitectul, aşa
a construit-o, iar părinții

mei au fost de acord, n-
am ce să fac. Dar eu voi

înlătura imediat ceea ce nu-ți place la mine. Te rog

spune-mi doar ceea ce nu-ți place.

— Cînd ți-am afirmat

eu că ceva nu-mi place la

tine? În ce împrejurare?

— Nu mai ştiu.

— Atunci poate te înşeli.

— Nu încape nici o îndoială, ai afirmat-o.

— Dacă eşli atît de sigur, este posibil să fi

afirmat. Dar eu nu-mi amintesc. În orice caz,

cred că nu e locul, nici momentul, sa insistăm

asupra acestei chestiuni.
O vom face cînd vom fi

numai noi doi, singuri. Fii convins că-ți voi spune

sincer ce gîndesc despre tine.

— Asta şi aştept.

Cînd Dic se retrase, Gaby rămase pe gîn- duri. Îi era

imposibil să-şi amintească
cînd şi cu cine vorbise

despre Dic. Prin eliminare
ajunse la prietena sa. Era

singura ființă cu care discutase despre Dic.

Ultima oară, această prietenă fusese la ea într-

o joi după-amiază şi nu stătuseră în casă, aşa

încît nu putuseră să fie auzite. Ah, da, își aducea

aminte că fuseseră împreună la o plimbare cu

maşina. Nu cumva discutaseră în maşină

despre Die? Prietena ei îi

confirmă şi-i repetă textual:

— Dragă Gaby, mi-ai spus că „ai impresia" că

Die e abil şi ascuns, iar ceea ce ascunde nu-ţi

place şi te nelinişteşte, fără să precizezi ce

anume. Asta mi-ai spus-o
în maşină, îmi amintesc

perfect. Nici în casă, nici pe stradă n-am discutat

despre Die. Dar ce

importanță are locul unde
am vorbit despre el?

— N-are importanţă, zise Gaby nepăsă- toare

şi cu o tresărire lăuntrică.

„Deci în maşină e instalat un ..."

Mihai Andrieş o vizită pe
Gaby de încă vreo două

ori şi de fiecare dată o rugase să-l lase să se dea

în leagăn. „Ce copilăros e Mihai!" reflectase fata.

nescăpîndu-i totuşi că el
cercetase foarte atent ce

se petrecea în curtea alăturată, la depozitul

german de mărfuri. După aceea, Mihai Andrieş nu

se mai ivi pe la ei, dispăruse. Gaby nu-i

cunoştea adresa şi nu ştia unde să-l caute. Se

dusese la vechea lui gazdă. Femeia se vădi atît

de speriată, încît Gaby nu reuşi să scoată nimic de

la ea. Andrieş se mutase de mult. Unde? Se pare

că plecase în provincie, la părinți. Gaby ieși,

mînioasă pe gazdă,
mînioasă împotriva lui

Andrieş, care nici măcar nu-şi luase rămas bun de

la ea. E drept că de cînd
se legase de Die, Andrieş

se purta mai rezervat, mai circumspect, deşi

erau vechi prieteni. Era totuşi

— **Urmărirea**

33 de neînțeles — şi Gaby nu accepta ca Mi- hai să

părăsească oraşul, fără să treacă s-o vadă. La cel

dintîi prilej îl va mustra.
Atît Dic cît şi Gaby nu

rostiră un cuvînt despre absenţa lui Andrieş.

Amîndoi evitau să-i pomenească numele, dar

fiecare din altă cauză. Dic
fu acela care rupse

tăcerea dintre ei. Într-o zi,

după-amiază, o întrebă pe Gaby:

— Ce-o fi, dragă, cu Andrieş, că nu mai dă pe

la noi? L-am supărat noi cu ceva?

— Nu cred. Cum se face că ai băgat de seamă

absența lui Andrieș?
După tine era doar un tip

şters, banal,

neinteresant, şi văd că acum te preocupă.

— Să nu exagerăm. Mă surprinde că nu mai

vine pe la noi. Atît şi nimic mai mult. în ce

priveşte opinia mea despre Andrieş, o rectific.

— Ce te îndeamnă?

— Inteligența lui.

— Ai aflat ceva despre Mihai?

— Nu, dar pot să mă interesez.

Peste cîteva zile, Gaby îi reaminti lui Dic:

— Ce se aurie cu Andrieş? N-ai aflat încă

nimic?

— încă nu. Pot însă să-ți spun că el, în mod

conştient, trecea drept un om şters, banal. De fapt

era un om interesant,

mult mai interesant decît
voia să pară.

— Şi ce se întîmplă cu el? rosti Gaby.

— N-am izbutit să

aflu. Sînt vremuri tulburi.

Gaby îl apucă de piept pe

logodnicul său:

— Dic, nu-mi ascunde

adevărul. Şi pe urmă, ce

relații ai tu cu acești

oameni care pot să-ți

furnizeze informații

despre An- drieş?

— Nu fi nebună, Gaby!

se scutură Dic. Atît eu cît

şi bătrînul am fost

chemați de urgență într-

un loc şi cercetaţi ce ştim

în legătură cu Andrieş.

— De ce n-am fost

cercetată eu, care sînt o

veche prietenă a lui?

— Ai fi fost cercetată,

dacă nu i-ar fi împiedicat

bătrînul, făcînd uz de

relațiile sale.

— Şi de ce n-a împiedicat aceste cercetări, cînd v-a

chemat pe voi amîndoi?

— Deh! a fost luat prin surprindere şi n-a mai

avut timp.

Gaby nu renunţă să capete veşti despre

Andrieş. Cîmpul ei de investigaţie era însă foarte

restrîns: cîteva gazde şi foşti colegi. Nimeni nu

putea să-i dea vreo informație precisă. Unii se

fereau, alții tăceau sau o priveau cu suspiciune.

Dic o sfătui să înceteze investigațiile pe cont

propriu, deoarece nu va ajunge la nici un rezultat.

Nici taică-său, cu presti-
giul şi relaţiile pe care le

avea, nu fusese în stare
să obțină o informație în

plus. De altminteri, orice insistență constituia o im-

prudență, riscînd să devie
la rindu-i suspectă.

— Cum, Dic, stăruia Gaby, un om poate

dispărea într-o bună zi,
ca o piatră în fundul unei

fîntîni, fără a trezi nici un ecou în conştiinţa

celorlalți? Un om poate fi smuls din mijlocul unei

societăți civilizate, Eără

ca nimeni să protesteze?
Este posibil?

— Este posibil, Gaby.

— Şi oamenii pot primi să trăiască într-un

asemenea regim arbitrar, inuman, în care ființa

omenească e redusă la nimicnicie?

— Da, uite că pot. Te zbuciumi inutil, Gaby.

Este de prisos. Nu poți face nimic.

— Măcar atîta pot să fac:
să protestez.

— Este inutil şi imprudent.

— Orice ar fi să mi se întîmple, nu renunț la

ideea să aflu ce s-a întîmplat cu Mihai. Nu

accept că un om poate
dispărea de parcă l-ar fi

înghiţit pămîntul şi nimeni să nu răspundă

pentru asta. Sînt convinsă, Dic, că cineva

trebuie să răspundă, că
va răspunde, căci, altfel,

societatea, viața ar fi lipsite de orice sens.

■— Potoleşte-te, te rog, Gaby! Atîta de mult ai

fost legată de Andrieş?

— Asta o simt abia acum. îmi lipseşte

prietenia, prezența lui.
Cu Mihai toate lucrurile

erau mai simple, mai clare. De cînd nu-i mai

aud glasul, nu-l mai văd,

parcă şi lumina zilei s-a împuţinat.

— Nu cumva l-ai iubit, Gaby? întrebă Dic.

— Acest sentiment, Mihai nu mi l-a inspirat

nici o clipă.

— Eşti sigură?

— Mă cunosc bine, Dic. Cît despre loialitatea

mea, sper că nu te îndoieşti.

— în puține lucruri cred, dar în tine cred mai

mult ca în orice.

— Atunci sîntem înţeleşi. Vreau neapărat

să aflu ce e cu Mihai, să

ne interesăm de soarta lui.

— Mă voi strădui să-ți îndeplinesc această

dorinţă, cu condiţia să stai liniştită. Ascultă,

Gaby, îşi aminti Dic, tu-mi vorbeai odată de

refugiul în tine însăți, ca un mijloc de apărare, de

rezistență față de tot ceea

ce se întîmplă în jurul nostru.

— Greşeam. Omul nu este o monadă izolată,

închisă perfect în sine, fără putință de

comunicare cu ceilalți. Ar fi tristă, insuportabilă

viața, dacă ar fi așa.
Greșeam eu, Dic,

greşeam eu înainte. Existăm şi putem rezista

în măsura în care comunicăm unii cu

ceilalți, sîntem dependenți unii de

ceilalți. Refugiul în tine însuți este o lașitate și —

ceea ce e mai grav — e
ineficace. De asta îmi dau

seama în această clipă,
cînd nu ştiu ce se

întîmplă cu Mihai. Voi în-

cerca totuşi să stau liniştită.

Era o făgăduială deşartă, pe care Gaby nu şi-o

putu ține, deşi ar fi vrut.
Mai întîi o enervă,

aparent fără pricină, slujnica bă- trînă şi

tăcută a casei. De citeva

ori, Gaby se trezi cu ea în
preajmă, fără s-o simtă.

— Dumneata ce cauți aici? o repezi fata,

crezîndu-se
supravegheată.

— Am şi eu treburi, maică, spuse femeia

dulce, fără să se tulbure.

— Te rog, altă dată, cînd vii în apartament, să

mă vesteşti în vreun fel
că eşti în apropiere.

Dumneata nu mergi, te strecori, luneci — nu-mi

place, nu-mi place să răsări, pe nesimțite, ca o

fantomă. Cine te-a

învățat să umbli în vîrful picioarelor?

— Domnul consilier. Dumisale nu-i plac

zgomotele. Aşa că m-am

obişnuit să umblu încet,
să nu lovesc lucrurile.

— Cînd vii sus la mine, poți să umbli

normal, apăsat, să te simt.

Într-o după-amiază, pe cînd îşi căuta papucii sub

pat, Gaby atinse un obiect de metal uşor, pe

care-l pipăi cu vîrful degetelor, ca să-şi dea

seama ce anume era
acest obiect în formă de

mosor, pe care se înfă-
şură o panglică. Gîndul îi

fugi la o bandă de imprimat. Se revoltă în

sine: „Va să zică, reflectă
ea, mi se înregistrează şi

suspinele cînd fac dragoste".

În clipa aceea, uşa se deschise şi apăru Dic. El

o strigă:

— Gaby! Gaby, unde eşti? şi aprinse lumina. O

văzu vîrîtă pe jumătate sub pat, ținînd în mînă o

rezervă de panglică pentru maşina de scris.

Şi, după expresia de pe chipul ei, înţelese cam ce

bănuială îi fulgerase prin minte.

— Nu fi absurdă, Gaby!

Tu nu vezi că e o rezervă

de panglică pentru

maşina de scris?

— Văd. Mă întreb

numai ce caută sub

patul meu.

— Cine ştie cum s-o fi

rătăcit, de cînd zace

acolo.

Desfăşură panglica

neagră, ca s-o convingă

pe Gaby că nu ascundea

nimic misterios. După

aceea se retrase într-o

odăiță alăturată, cu

chiuvetă, ca să se spele

pe mîini.

În această odăiță se intra chiar din apar-

tament, urcînd doar cîteva trepte. Acolo

locuise Dic în primii ani

de studenție, acolo își avea cărțile, revistele.

Gaby îşi aruncase cîndva
o privire prin odaie. Nu

izbutise să rămînă înăuntru mai mult timp

din pricina aerului îmbîcsit, cu miros de

mucegai. De altfel, în biblioteca lui Dic nu

exista nici o carte pe
care să n-o fi citit, pe

care să n-o fi cunoscut.
Cît despre reviste, erau

atît de zdrenţuite şi pline de praf că n-o

ademeneau să le răsfoiască. Totuşi, odată

îşi înfrînse sila şi scoase
la întîmplare o revistă:

„Linia dreaptă". Vru s-o pună la o parte, dar

printre numele co-
laboratorilor zări şi pe

cel al logodnicului său. „Despre psihologia

urmăririi" — se intitula
articolul semnat de Dic

Urseanu. Gaby deschise fereastra şi scutură

revista de praf. Aprinse apoi lumina şi citi: „Deci,

într-un stat de dictatură fascistă, care vrea să

aibă evidența şi controlul tuturor

cetățenilor săi, se exercită o presiune

asupra lor. Ținîndu-i
sub o strictă

supraveghere, trebuie organizată o urmărire

tenace, neîncetată, subtilă. Să nu-şi

închipuie nimeni că
singurul scop al

urmăririi este acela de a surprinde pe individul

subversiv într-o acțiune compromițătoare.

Urmărirea nu trebuie să înceteze nici o clipă. Nu

ne interesează dacă individul subversiv

săvîrşeşte sau nu o acțiune potrivnică

intereselor statului. Nu interesează în primul

rînd să-i inculcăm în conştiinţă sentimentul

culpabilităţii. Odată stă-
pînit de acest sentiment,

el se va da în vileag mai devreme ori mai tîrziu. Şi

astfel, resortul lui moral
va fi anihilat. Individul

subversiv va primi pedeapsa, ca pe o sanc-

țiune meritată.
Rezistența morală se

naşte din convingerea că
lupţi împotriva unei ne-

dreptăți pe care vrei s-o
înlături. De aci vine şi

tăria morală. Ele nu pot fi surpate decît prin

inculcarea în conştiinţa individului subversiv a

sentimentului
culpabilității. Iată, deci,

care e funcția psihologică îsențială a

urmăririi. Eficacitatea ei
poate fi Tonstatată atît

pe plan politic, social şi afectiv".

Gaby nu citi mai departe.
Aruncă revista şi ieşi din

odaie, simțind că se sufocă. Senzația de

sufocare n-o părăsi nici în
apartament şi ieşi pe

stradă, să se plimbe. Ea reuşi să păstreze secretul

acestei descoperiri. Lucrurile începeau să i se

limpezească. Trăsăturile lăuntrice ale lui Dic i se

precizară mai clare, mai precise. Gaby fu destul de

tare, ca să nu se trădeze prin nici un gest exterior.

Dic simțea însă că se petrece o transformare în

ea, în relațiile lor intervenise o stare de

tensiune, care va exploda
într-o bună zi, pe

neaşteptate. Ar fi dorit să evite, să înlăture acel

moment, temîndu-se că o va pierde şi nutrind

speranța obscură că asta
nu se va întîmpla. încerca

să-şi închipuie cum va fi
viaţa sa fără această fată

calmă, ordonată, cu un tact înnăscut, cu mişcări

grațioase și măsurate, care exercita asupra lui o

influenţă atît de binefăcătoare. Era de

ajuns o privire, un cuvînt
bun al ei, ca să-l redea lui

însuşi. Pe zi ce trecea, Gaby devenea însă mai

indiferentă, mai străină față de cei din casă. Nici

nu făcea vreun efort ca să ascundă această

înstrăinare. Numai cînd Dic îi pomenea de Mihai

Andrieş, atunci observa o înviorare în ființa ei, o

sclipire de lumină în ochi.
Totuşi Gaby nu mai

întrebase nimic despre soarta lui Mihai. El fu

acela care aduse vorba: -
— Ştii, Gaby, m-ăm

interesat ce se în- tîmplă cu Miliai.

— Nu te mai ocupa de această chestiune.

Dic o privi stupefiat.

— De ce, Gaby?

— Se pare că, într-adevăr, este plecat în

provincie. Nu i s-a întîmplat nimic grav.

— Mă bucur pentru el. Știi precis că așa

stau lucrurile?

— Cel puțin așa am aflat eu, de la ultima sa

gazdă.

— Cine este această gazdă?

— O cunoştinţă a lui Mihai.

— Şi unde locuieşte?

— Nu mai e în Bucureşti; e plecată în

vacanță, la țară.

— Eşti cam misterioasă, surîse Dic.

— N-am darul invenției. Îți spun doar

ceea ce ştiu. Mai mult nu m-a interesat. Pe

tine te interesează şi
alte amănunte? — îl

întrebă Gaby, bănuitoare. v

— Dacă n-ai fi fost tu la mijloc, nu m-ar fi

interesat de loc soarta acestui Mihai An- drieş.

— Bine, te scutesc să te mai ocupi de el.

—- Din această clipă am
şi uitat că există,

rosti Dic, indiferent.

— Cred că tu gîndești și simți așa pri-

vitor nu numai la Mihai,

ci şi la fiinţa umană, în genere.

— Asta e părerea ta?
Am să reflectez asupra

ei, dar nu cred că ai dreptate, spuse

Dîc!®Terindu-se sã

mărească încordarea din-

tre amîndoi.

Era singură în toată vila
şi camerele multe şi goale

o opresau. Se temea să nu intre cineva în casă, deşi

unica intrare vizibilă era prin uşa din faţă, care nu

se deschidea decît prin declanşarea unui meca-

nism electric. Şi acest mecanism se afla în

interiorul vilei. Gaby se învăţase să-l declanşeze.

Operația era foarte simplă. Poate și aceste

ziduri groase de piatră, cu uşile masive, îi măreau

senzaţia că e captivă şi-i
trezeau impresia că, dacă

un străin ar pătrunde înăuntru, ar fi fost lipsită

de orice apărare. Şi această impresie era falsă,

deoarece Gaby cunoştea foarte bine intrările şi

ieşirile tăinuite ale vilei. Se afla în biroul

consilierului cînd se înserase. Pe peretele

lateral, alb se proiecta silueta plopului înalt, în

fața casei. Pesemne că se iscase un vînt ușor, de

seară. Frunzele vălureau
şi plopul era cînd verde,

cînd argintiu. Gaby îi asculta foşnetul, cînd,

deodată, în văzduhul limpede, delicat şi

albastru, răsunară una după alta două detunături

de armă. Gaby tresări. După aceea se făcu

linişte. Linişte a însă nu durǎ mult, şi auzi o fugă

de paşi repezi, iar în urmă, un tropot greu de

bocanci şi o somaţiune: „Stai! Stai, că trag!"

Peste cîteva minute, încăperea biblioteci se

umplu de un sunet

apăsat, prelungit, ca de alarmă.

— Cine-i acolo? întrebă Gaby.

— Tu eşti, Gaby? Eşti singură?

— Da, sînt singură în toată casa. Ce s-a

întîmplat, Mihai?

— Deschide repede, Gaby, sînt rănit.

Gaby, ca întotdeauna în momentele dificile, îşi

recăpătă calmul.

— îţi deschid imediat, Mihai.

Andrieş auzi un ţîrîit prelung, care-l vesti

că maşinăria intrase în funcţiune. Uşa se în-

lătură lin şi peste cîteva secunde Mihai fu

înăuntrul vilei. Gaby îl

aştepta. îl luă de braţ şi coborîră scările la subsol.

— Unde eşti rănit, Mihai?

— La umăr. Mi s-a lipit cămaşa de piele.

Trebuie să fie plină de sînge. Gaby, trebuie să

dispar neapărat din împrejurimi. E periculos

pentru mine să rămîn aici.

— Te-au văzut sunînd la vilă?

— Nu cred, deoarece m-am distanțat de ei cu

vreo două sute de metri.

Oricum, mă vor căuta pretutindeni.

— Chiar dacă te vor căuta şi în vilă, tu nu vei

mai fi de mult aici. Fii liniştit.

— Sint.

— Vino în baie. Scoate-ţi haina, să văd şi

eu rana.

Gaby luă din dulăpiorul cu medicamente o

foarfecă, o sticlă cu apă oxigenată, un pachet de

vată şi un pansament. Cu repeziciune şi

abilitate îi spălă rana, înmuie o bucată de vată

în apa oxigenată şi-l
pansă. în cinci minute

isprăvi pansamentul. îi pipăi pulsul: era febril.

— Ai febră, Mihai,

spuse Gaby, trecîn- du-i

palma peste frunte.

— N-are nici o

importanță. Fă-mă scăpat

din acest loc. Cu cît mai

repede, cu atît mai bine.

— Ce s-a întîmplat?

— N-am timp acum\ de poveşti. Alături de voi

nu e o simplă magazie de mărfuri; ea camuflează un

depozit secret de arme şi

muniții al Gestapoului. Să
nu mai zăbovim, Gaby.

— Vino după mine.

Străbătură culoarul de la subsol şi Mihai se pomeni

în faţa unei uşi. Gaby o

descuie şi din cîţiva paşi ajunseră în grădină.

-— Ce caut eu în grădină,
Gaby? Este aproape sigur

că vor răscoli mai întîi curtea, şi apoi grădina.

— N-au decît. Tu pipăie cu piciorul o

lespede aici, sub iarbă. Ai atins-o?

— Da.

— Uită-te bine. La fiecare pas e câte o

lespede. Dacă le cobori pe toate, ajungi în Calea

Rahovei şi acolo te urci

într-o maşină şi ți se pierde urma.

Mihai se supuse şi coborî
aleea cu lespezi, acoperită

de iarbă. Gaby se înapoie
în vilă. încăperea

bibliotecii se umplu din nou de sunete ascuțite,

stridente. Gaby defectă soneria şi se retrase în

apartamentul de la mansardă. Prin fereastra

deschisă zări mai întîi o foială de umbre, apoi

lumini de lanternă iscodind prin curte, prin

grădină. I se făcu frică. Nu trecu mult timp şi auzi

nişte glasuri. Printre ele recunoscu şi glasul mo-

noton. surd, al

consilierului Urseanu.
Veniseră deci acasă.

Gaby stinse lampa de noapte de pe etajeră şi se

strecură în aşternut, cu trupul străbătut de fiori.

În aceste zile, Gaby era mult mai liberă ca de

obicei şi Dic nu se mai ocupa de loc de ea. Nu din

lipsă de interes, ci de timp. îşi pregătea

proiectul de diplomă. Se izolase undeva într-o

încăpere a vilei şi lucra zi şi noapte, îndîrjit. Nici la

masă nu stătea decît timpul necesar, după care

se pregătea imediat de
lucru. Era preocupat şi

făcuse umbre viorii în jurul ochilor. Această

îndîrjire şi tenacitate a lui
în muncă îi plăcură lui

Gaby, ba chiar o înduioşase, mai ales cînd

el îi dezvălui temeiul secret al acestei munci:

— Dragă Gaby, trebuie să ies primul. Nu vreau să

fiu primul din orgoliu, ci
fiindcă vreau să pot sta pe

propriile mele picioare, să nu fiu silit să apelez la

tata. îndată ce voi sta pe un teren ferm, ne vom

muta în oraş şi vom locui
într-un apartament mic şi

cochet, unde să ne simțim
mai apropiați, mai intimi,

numai noi doi. Crezi că

mie îmi place vila asta ca
o fortăreață?

— Îți doresc să-ți împlinești gîndurile bune.

Ia-ţi diploma şi apoi vom

vedea ce vom face, rosti, prudent, Gaby.

După mişcările agitate,

după strălucirea ochilor,

Gaby ghicise că Dic

obținuse succes, ceea ce

el îi confirmă.

— Draga mea,

proiectul mi-a fost distins

cu premiul întîi.

— Bravo, Dic! îmi dai

voie să privesc şi eu

planşele?

— Nu numai că-ți dau

voie, dar te şi rog, iubita

mea! exclamă Dic

entuziasmat şi desfăcu

febril sulul cu planşe,

expunîndu-le pe masă.

Gaby le cercetă foarte atent, dar nu înțelegea ce

reprezintă această construcție, ce e drept

frumoasă, în mijlocul

unor stînci înconjurate de ape.

— Dragul meu, nu te

supăra că sînt o

ignorantă. Nu pricep ce

construcție e asta.

— Este un proiect de

închisoare pe Insula

Şerpilor, o lămuri el.

— închisoare?. ..

îngînă Gaby, cu un nod

în gît.

[1] — Da, dragostea mea, repetă Dic şi, cu

înflăcărarea, cu entuziasmul

caracteristice tinereții, îi
descrise toate detaliile. E

o în- chisoare-model pentru deținuții politici,

cu trei sute de celule
perfect izolate şi distri-

buite astfel incit paznicii pot avea un control

riguros asupra fiecărei secții în parte. Zidurile

exterioare sînt fortificate,
deci o evadare este

practic imposibilă, căci din orice unghi te-ai afla,

supravegherea este deplin asigurată. Presupunînd

că, prin absurd, un deținut ar izbuti să

evadeze, închisoarea este
prevăzută şi cu un sistem

de alarmă, care face ca în
următoarele cinci minute

deținutul să fie capturat... Dar ce este cu

tine, nu-ți place cumva proiectul meu? spuse Dic

cu teamă, văzînd-o foarte schimbată.

— Ba da, foarte mult, rosti absentă Gaby. Dar

poate că, cine ştie, unul va reuşi să scape.

— Asta te îngrijorează, dragostea mea? Fii

absolut convinsă, nimeni nu va reuşi să scape.

Gaby murmură ca pentru sine, visătoare:

— E imposibil să fie

adevărat. Unul, cineva

dintre ei, trebuie să scape

A doua zi, Dic bău cu nişte colegi de-ai săi, în cinstea proiectului. Intîrzie la cina. În sufragerie, slujnica pregătea tacîmurile. Se făcuse nouă seara şi la această oră consilierul Ion Urseanu obişnuia să mănînce. Dic urcă iute scările, spre apartamentul său de la mansardă, chemînd-o pe Gaby.

— Gaby, unde eşti? Unde te-ai ascuns? Vino la masă!

Nu-i răspunse nimeni.

Dic venise grăbit în hol. întrebă slujnica de n-o văzuse cumva pe logodnica sa.

— Ba da. Acu' o jumătate de ceas era în grădină.

Dic se repezi în grădină, strigînd-o:

— Gaby! Gaby!

I se părea că, dintr-o clipă, într-alta, silueta ei i se va ivi dinapoia unui copac. După ce răscoli fiecare ungher al grădinii, se înapoie în vilă. Cercetă pe rînd toate încăperile şi, în cele din urmă, ostenit, urcă iar în apartamentul de la mansardă. Cotrobăi prin unghere şi nu găsi nimic. „Unde-o fi Gaby?" se gîndi şi, pe cînd scotea o carte, zări pe poliţă un bilet. îl luă şi-l citi înfrigurat: „Plec ca să nu mă întorc niciodată. Nu stărui, Dic, e inutil. Am pornit să-l caut pe Mihai şi sper că-l voi găsi. Gaby."

- Urmărirea

H o t u l

Tînărul profesor Paul Stamate şedea de două ceasuri în scaun şi corecta tezele. Era absorbit, concentrat, cu fruntea sprijinită în palmă. Deodată, pielea obrazului întinsă pe maxilare începu să-i tremure. Părea că ceva îl tulbură în tăcerea odăii cu plafonul înalt şi pictat cu îngeri, ţinînd în mîini ghirlande de flori. încet, încet, îi fură atenţia un

hîr- şiit înfundat, îndepărtat, care apoi deveni din ce în ce mai tare.

Aprinse veioza de pe masă şi, în cercul alb de lumină, răsări un chip uscat, brun, cu trăsături fine, cu ochi mari, strălucitori şi sumbri — abia acum se putea vedea că tînărul avea un aer crispat şi obosit. Strîn- gea sprîncenele groase, trecîndu-şi degetele prin părul moale, lucios, într-un gest de deznădejde.

„Nesimțitul! Iar a pus radioul tare. Parc- ar locui numai el în casa asta," gîndi Stamate. Dădu să se scoale, îndemnat să se ducă la acest „tovarăş" Oprişan şi să-i

Ceară sa pună aparatul mai încet. Se temea să n-o trezească pe maică-sa. Dar celălalt, ca şi cînd i-ar fi simţit intenţia, făcu încet aparatul. Muzica se auzea acum mai stins.

Stamate nutrea o inexplicabilă rezervă, o răceală faţă de acest Oprişan. E adevărat că el era din fire mai închis, mai retras, dar nu într-atît încît să se ferească de oameni. N-avea ceva anume cu vecinul său şi n-ar fi putut să-i găsească vreo pricină, îl supăra că punea prea tare radioul, că mergea cu pasul greu şi apăsat, vorbea zgomotos, cu o familiaritate puţin cam vulgară. Altminteri, se arăta a fi un om cumsecade, îndatoritor; abia îl cunoscuse şi se oferise să-i ajute la mutare, cu cîteva luni în urmă... Şi atunci îl sîcîise tonul intim, nepotrivit, felul lui de a i se vîrî în suflet.

— Las' că dumneata eşti cam slăbuţ şi coana mare, de! e femeie bătrînă. O să pui şi eu umărul, că nu-i mare scofală ... Dacă aveţi nevoie de ceva, o trimit pe Lina la dumneavoastră. (Lina era servitoarea lui.) Cu ce vă ocupaţi? Profesor de istorie? Aha! Bun! V-a transferat din provincie? Cu noi o să vă împăcaţi, şi eu şi nevastă-mea, Fiţa, sîntem oameni de treabă. Noi nu sîntem ţîf- noşi, nu ne ţinem nasul în sus ca Nicoreştii de la etaj, nişte foşti, care acum n-au după ce bea apă. Am fost şi eu cineva la viaţa mea şi nu-mi dau ifose. Nici acum nu mă plîng, sînt la o cooperativă şi, să bat în lemn, merge! Dacă eşti deştept, te descurci!

Asaltat de indiscreţia, de vorbăria lui Oprişan, Stamate bolborosi ceva neînţeles, grăbindu-se să scape cît mai iute. Cînd Oprişan îl văzu ridicînd singur rafturile grele de mahon ale bibliotecii, îşi corectă prima impresie:

— Slab, slab, dar eşti vînos! spuse cu admiraţie.

Stamate se închise în sine şi nu-i răspunse. Îl apăsa un sentiment de singurătate, de înstrăinare pe care i-o accentua şi casa aceasta boierească, mare şi neospitalierâ. Pe dinafară tencuiala era crăpată, vopseaua jupuită de pe giurgiuvele, iar de la balconul etajului spînzura o perdea ruginie de iederă, care cădea deasupra uşii de la intrare, masivă, de fier, veşnic încuiată. Curtea era neîngrijită, iarba şi bălăriile creşteau în voie, năpădind răsadurile de flori veştede.

Pe Stamate îl învălui o tristeţe la amintirea căsuţii albe cu geamlîc de sticlă colorată, cu ghivece de flori şi livadă de cireşi. Nu mai era de mult a lor. Taică-su o vînduse fiind încă în viaţă. într-o

noapte murise într-un acces de inimă, în cabinetul său medical. Nu le lăsase nici o avere, în afară de mobilier, cîteva cărți de specialitate şi instrumentele profesiunii sale.

Stamate cedase cabinetul noului medic şi cu o parte din bani achită nişte datorii, iar cealaltă o folosise pentru transportul şi instalarea în noua locuință de la Bucureşti, unde fusese transferat provizoriu la un liceu, în aşteptarea numirii ca asistent la Facultatea de istorie. Pesemne că se ivise o încurcătură, deoarece numirea întîrzia.

Stamate nu se nelinişteа; era sigur că numirea va veni curînd. Ultimele luni muncise pe brînci, slăbise, mai ales că mîncase şi prost. Ceea ce-i stîrnea îngrijorarea şi-l întuneca era boala maică-şi. Ea fusese întotdeauna bolnăvicioasă, dar

moartea soțului, ruinarea gospodăriei, izolarea în care trăia acum îi agravau boala ascunsă.

De două săptămîni nu se mai ridicase din pat. La drept vorbind era un noroc că Lina o servea pe maică-sa, îi gătea cîte o supă de legume, un compot, deretica la două, trei zile prin odăi. Femeia era şi ea, la fel, din Cîmpulung-Muscel şi se legase de bătrînă.

Stamate îi fixase, cu încuviințarea lui Oprişan, o mică simbrie de o sută de lei pe lună; mai mult nu avea de unde plăti. El mînca la o cantină, iar seara se mulțumea cu un ceai, cu o fărîmă de brînză sau un ou. Cel puțin nu-l mai împovărau, nu-l mai măcinau servituțile mărunte la care-l supuneau boala mamei sale.

Isprăvise de corectat tezele şi tocmai se pregătea să plece în oraş, la o meditaţie.

Din fundul culoarului răzbătea pînă aici o undă de muzică. Cu o mişcare reflexă, Sta- mate îşi îndreptă privirea spre odaia alăturată. Glasvandul era dat deoparte,- din unghiul în care se aflau masa sa de lucru şi divanul îngust, anume aşezat astfel, putea să vegheze somnul maică-şi, să audă cel mai mic foşnet şi să-i vină de îndată în aju tor. Căpătase o asemenea sensibilitate încît, chiar cînd adormea, percepea foiala ei în aşternut, un scîncet sau un suspin abia prelins de pe buze.

O privi îndelung cum dormea liniştită, cu capul înălţat pe două perini mari. Deasupra patului atîrna o icoană de argint a Maicii Domnului, iar dedesubt ardea o candelă a cărei lumină era prea

firavă ca să risipească umbrele aşternute în încăpere. Cîteva raze aurii îi încununau părul alb şi dădeau o culoare de ceară străvezie feţii cu pomeţii ascuţiţi, gîtului lung, slab, cu vinele ieşite în afară.

„Aproape nu mai e de recunoscut, biata de ea," murmură Stamate, contemplînd-o. Şi, în ciuda amărăciunii ce i se ridică în gîtlej, simţea o uşurare şi o secretă bucurie — nemărturisită nici lui însuşi — la gîndul că pentru cîteva ceasuri va scăpa de aceste odăi înalte şi mohorîte, îmbîcsite de miros de iod şi de valeriană, că va umbla pe străzi cu capul gol, să-l bată vîntul, să respire aerul rece şi să adulmece mirosurile tîrzii ale toamnei. Va vedea alţi oameni, va privi luminile oraşului, zîmbetul sau privirea fugară a vreunei femei necunoscute. Era prea izolat, prea vîrît în studii, obsedat de boala mamei sale; trebuia să evadeze, să iasă din propria sa piele. „Ceea ce-mi propun e cu neputinţă, e absurd, mai mult, e o naivitate," surise trist Stamate.

începu să se îmbrace fără zgomot, călcînd în vîrful picioarelor. Stinse veioza şi cînd vru să iasă, auzi glasul mamei sale:

— Ai plecat, Paul?

Paul se răsuci pe loc, cu o scurtă zvîcnire lăuntrică.

— Da, mamă- Mă duc la meditaţie.

— Te rog nu întîrzia. Să nu mă laşi singură.

— Nu, n-am să întîrzii.

— Să nu uiți medicamentele. Am nevoie de un calmant, mă mai alină noaptea.

— Bine, n-am să uit, rosti cu o jumătate de glas.

Nu avea nici un ban. Mai erau cîteva zile pînă la salariu şi, oricît şi-l drămuia, nu izbutea s-o scoată la capăt. Boala maică-şi îi impunea sacrificii peste puterile lui. Stamate credea că bătrîna nu-şi dă seama cît de mult se zbătea, dar într-o zi o găsi în picioare, umblînd la şifonier.

— Unde-ți este costumul negru?

El ridică din umeri, spunînd nepăsător că-l împrumutase unui coleg pentru o serată.
Claudia Stamate clătină din cap, fixinclu-l cu ochii ei umezi şi blajini:

— L-ai vindut, îngînă şi, fără să se mai uite la fii-su, se tîrî spre pat, se culcă, ră- mînînd nemişcată, trează. Mai bine-aş fi murit! o auzi şoptind, după o vreme.

Stamate se înfioră.

— De ce vorbeşti aşa, mamă? De ce mă necăjeşti? Vrei să mori, pentru că am vindut un păcătos de costum? Am să-mi fac altul. Principalul e să te însănătoşeşti dumneata. Ai mai avut crize de ficat. S-a ivit acum o complicaţie cu colicistita, de-aia merge mai greu. În cîteva zile ai să te simţi mai bine.

De atunci, Stamate căuta să-i ascundă nevoile; bătrîna, însă, era lucidă şi vedea cît e de strîmtorat. Dacă-i ceruse un calmant — de cîtva timp nu-i mai cerea nimic — însemna că nu se putea lipsi de el peste noapte. „De unde să iau bani?" se întrebă Stamate, chinuit, făcîndu-şi fel de fel de planuri. Ce-ar fi să se roage să i se dea un avans la meditaţie? Nu, abia începuse lecţiile de cîteva zile şi ar face impresie rea. Dacă ar vorbi cu Oprişan? Era sigur că acesta nu l-ar refuza. Oprişan... Ah, numai ideea asta era atît de umilitoare! Mai degrabă va trece pe la prietenul său Trifu; seara era întotdeauna acasă.

În curte, la poartă, Stamate se izbi piept în piept cu Cristina Nicorescu; ea înălţă genele lungi, surprinsă, prinzînd o clipă privirea vie, întunecată, a tînărului, şi trecu mai departe glacială, indiferentă.

Stamate bîigui o scuză care nu fu auzită. Fata purta un demi larg, din păr de cămilă, cu gulerul ridicat, din care ieşea un cap tuns băieţeşte, cu un obraz foarte alb şi părul castaniu-roşcat. O mai văzuse de cîte- va ori şi-i venea să rîdă de aerul ei mîndru, atît de nepotrivit cu înfăţişarea adolescentă, cu candoarea expresiei, cu gura cărnoasă şi fragedă. Ochii nu-i reţinuse; nu ştia ce culoare aveau, dar erau clari, luminoşi. Era întîia oară cînd se întîlneau faţă în faţă. Nu schimbaseră pînă acum nici un cuvînt şi din atitudinea ei înţelese că nu-l va lua niciodată în seamă. Odată o şi salutase, dar ea se prefăcuse că nu-l observă.

Jignit, orgolios, Stamate întorcea privirile ori de cîte ori o zărea. Aflase cîte ceva despre ea de la Oprişan, dar trivialitatea acestuia îl îngheţase: „E o ştoarfă, nu-i de dumneata!" I se făcuse silă de Oprişan şi nu mai adusese vorba despre fată. Vulgaritatea lui îmbăloşa totul.

Pe drum se pomeni că e preocupat: „De unde venea oare Cristina?"

Era destul de curios că se purta bine îmbrăcată, cu lucruri fine, iar taică-su, un bărbat vîrstnic, cu ținuta dreaptă, corectă, ieşea în fiecare dimineață după cumpărături.

„E foarte simplu, o fi avînd rezerve," îşi spuse Stamate şi deodată toată ființa lui fu stăpînită de ideea de a face rost de bani. Ea nu-l părăsi nici la meditație, nici pe stradă, în timp ce mintea lucra cu febrilitate, născocea mijloacele cele mai imposibile, spera în realizarea unor întîmplări absurde şi neverosimile. îi plăcea să se piardă în jocul imaginației, să clădească ipotezele cele mai amețitoare. După aceea, revenin- du-şi brusc îşi spuse: „Bine, bine, toate astea n-ar fi excluse într-

o ordine miraculoasă a realităţii. Dar de unde iau acum banii pentru medicamente?" Era o sumă atît de meschină încît îi fu ruşine de această fantezie goală şi ridiculă.

Aceeaşi ruşine o resimţi şi înaintea lui Trifu, stingherit, neştiind cum să înceapă. O să-i ceară împrumutul la sfîrşitul vizitei cînd, poate, gestul va veni de la sine, mai uşor, natural.

Stamate, care era cufundat în sine, zări abia acum neorînduiala ce domnea în camera elegantă a prietenului său, despărţită prin nişte uşi rulante de apartamentul părinţilor. Scrinul era deschis; rufăria atîrna afară din sertare, hainele îmbrăcau spetezele scaunelor. Vrafuri de cărţi zăceau pretutindeni, pe covor, pe consola de marmură, pe divan.

— Ce se întîmplă aici? se miră Stamate, poticnindu-se într-un pachet de cărţi, pe care-l răsturnă.
Se apleca să-l aranjeze la loc. Trifu îl împiedică:

sa

— Lasă-l, Paule. Mă bucur că ai trecut pe la mine. Şezi unde-ti place, mai stăm puţin de vorbă. N-ai mai fost de mult pe aici.

— Am fost cam ocupat, spuse Stamate, căutînd un loc unde să se aşeze.

Această risipă de veşminte, de rufărie, de cărţi îi dădu brusc senzaţia că picase prost, că ar fi fost mult mai bine să nu fi venit. Şovăia dacă să rămînă, sau să plece.

— Ce-i harababura asta la tine? stărui Paul Stamate, iritat.

O asemenea dezordine socotea că-i potrivită cu propriul său temperament, dar nu cu cel al lui Trifu. Acesta era rigid, inflexibil, sub o aparenţă de moliciune, înşelătoare prin mişcările leneşe, zîmbetul bun şi onctuos.

Stamate ştia cît de primejdioasă putea fi inteligenţa lui, de care se ciocnea adesea în disputele lor. El era mai focos, mai nedisciplinat, dar celălalt îl readucea la obiect, urmărind raţionamentul riguros, precis. Stamate îl învinuia că e dur şi sec; în fond asta şi credea. întotdeauna cînd se despărţea de Trifu era furios şi-şi făgăduia că n-o să-i mai calce pragul.

— Nu-nţeleg de ce eşti supărat pe mine? spunea Niculaie, glumind. Eu gîndesc ca un matematician.

— Ei, asta-i bună! se revoltă Stamate. Un matematician care ignorează necunoscutele. Şi pe urmă, o problemă morală nu poate fi demonstrată ca o teoremă.

— Ți-am dovedit că se poate.

— Nu mi-ai dovedit nimic.

Peste o săptămînă, două, trei, Stamate revenea la el; avea nevoie de ordinea, de siguranța, de luciditatea spiritului său; de aceea îl surprindea zăpăceala din odaie. îl cercetă cu interes pe Trifu; acesta era întors în sine, absent. Se petrecea ceva neobişnuit cu el.

— Vrei să-ți fac o cafea? Abia am rîş- nit-o, e proaspătă, spuse Niculaie cu o falsă nepăsare.

— Fă-mi o cafea, rosti plictisit Stamate, căruia-i pierise curajul să-i mai ceară un împrumut.

„Ce-o fi cu Trifu?" se întrebă Stamate, încercînd să alunge, să îndepărteze ideea chinuitoare de unde va lua banii pentru medicamente. Nu se putea înapoia acasă cu mîinile goale. O noapte, o noapte întreagă, maică-sa să se chinuiască fără un calmant care să-i aline durerile?! Ideea era de neîndurat. Orice s-ar întîmpla, trebuia sa-şi procure banii!

Trifu aduse cafelele, se aşeză într-unui din cele două fotolii de lîngă fereastră. Zîmbea. Lui Stamate, zîmbetul i se păru fără sens.

— Ce s-aude cu numirea ta? întrebă în- tr-o doară Niculaie.

— Deocamdată încă n-a venit.

Tînărul profesor gîndi: „Ţie-ţi arde acum de numirea mea, cum îmi arde mie de ce s-o fi petrecînd cu tine". Şi fiindcă nu răbda atmosfera, discuţia artificială, silnică, vorbi cu oarecare nervozitate:

— Ascultă, Niculaie, n-am venit aici să fac conversaţie! E o simplă sinceritate între noi, care mă face să mă scol şi să plec. Spune, omule, ce-i cu tine? Ce ţi se întîmpjă?

— Haide, potoleşte-te. N-am de gînd să-ţi ascund nimic, deşi lucrurile n-au oricum prea mare însemnătate. Mă mut.

—- Te muţi?! spuse mirat Stamate. Locuieşti doar la părinţii tăi. Cin' te sileşte s-o faci?

— Nu mă sileşte nimeni. În ultima vreme a intervenit ceva care mă determină să-mi caut altă locuinţă. Nu mai pot sta aici.

— Te-ai certat cu bătrînii?

— Nu-i vorba de-o ceartă; asta ar fi re- parabil. E vorba de o răceală între noi, poate chiar de-o ruptură.

— O ruptură? Atunci e grav.

— Într-un fel, fireşte, e grav, spuse Trifu cu o linişte care-l mira din ce în ce mai mult pe Stamate. Mi-era totuşi cu neputinţă să procedez altfel; ar fi fost împotriva conştiinţei mele, împotriva a ceea ce cred eu despre dreptate, despre cinste. Şi poate, mai presus de toate, a ceea ce cred despre mine însumi.

— Din ce s-a iscat neînțelegerea? începu să fie interesat Stamate, neluîndu-şi ochii de pe chipul lui Trifu.

Acesta avu o ezitare, o clipă se umbri, apoi rosti anevoie:

— E în legătură cu vărul lui tata, un om care toată viaţa a trăit din expediente, din afaceri necurate — şi a trăit larg. Ce-a în- vîrtit n-am ştiut niciodată bine şi nici nu m-a interesat. Făcea parte din specia acelor indivizi fără nici o profesie certă, şi cu toate astea ocupa o poziţie socială, avea relaţii, era plin de bani. Acum cîtăva vreme a izbutit să intre în administraţia unei mari întreprinderi. în complicitate cu încă vreo doi, trei funcţionari superiori a făcut nişte ma- trapaslîcuri. Au fost prinşi toţi, arestaţi şi daţi în judecată. Hazardul a făcut să-mi revină mie sarcina instruirii procesului.

Stamate deveni mai atent, simțind furnicătura unei emoții.

— Te aflai într-o situație grea, Niculaie.

— A fost înfiorător. M-am pomenit cu tot felul de mătuşi, unchi, veri; nu mai aveam odihnă, nu mai puteam să gîndesc, să lucrez. Eram încolțit din toate părțile: „Trebuie să-l scapi, trebuie să-l salvezi, Niculaie!" mă implorau cu toții. Pînă şi bătrînul, cît e el de țeapăn, a stăruit pe lîngă mine: „Am încredere că n-ai să arunci o pată de noroi asupra numelui nostru. Nu uita că e vorba de un membru al familiei mele". Mărturisesc că tonul lui m-a impresionat. Căpătasem insomnii, eram frămîntat. Cîteva nopți am cercetat din nou dosarele; nu încăpea nici o îndoială. Măsluise acte şi-şi însuşise banii.

— Mulţi?

— Foarte mulţi. în instanţă, de partea civilă a vorbit şi o muncitoare. Era o femeie uscăţivă, cu faţa pămîntie; lucra de vreo cincisprezece ani în fabrică. Mă uitam la ea, apoi la inculpat, la hainele lui îngrijite, la obrazul lucios şi rumen, bine hrănit şi... Trifu se opri, îşi frecă tîmpla dreaptă, ur- mînd obsedat: — Să nu-ţi închipui din ce-oi auzi că sînt cumva nebun, dar o clipă am avut o halucinaţie. Mi se părea că toată puterea, tot sîngele femeii trecuse în trupul acestui bărbat sănătos şi înfloritor. Şi, cît a vorbit femeia, n-am mai putut să mă descătuşez de senzaţia că, într-adevăr, individul acela din boxă furase nu numai nişte bani, ci un lucru mult mai de preţ: ceva din lumina, din bucuria, din speranţa ei, a mea, a ta, a fiecăruia din noi care muncim.

Stamate înălţă sprîncenele, cercetîndu-l cu o fină îndoială. Urmări surprins cum se schimbau trăsăturile prietenului său. în locul chipului cunoscut apăru o mască severă, cu trăsături imobile, cu o sticlire rece în pupile.

Stamate se turbură:

— L-ai condamnat? şopti încordat.

— Maximum de pedeapsă!

Răspunsul căzu tăios, ca o ghilotină. Stamate îşi ţinu răsuflarea, privindu-l cîteva clipe într-un fel ciudat. Apoi respiră adînc şi după oarecare reflecţie rosti rar, indiferent:

— Mda! Privind lucrurile mai larg, mă-n- treb dacă, condamnîndu-l cu atîta asprime, ai făcut vreo ispravă … în definitiv, mişună încă destui ca ăsta în societatea noastră.

Trifu strînse sprîncenele, uimit:

— Ai ajuns atît de nepăsător, de sceptic? De cînd asta, Paul? Atunci să îngăduim orice, deoarece, din perspectiva ta, sublinie muşcător Niculaie, nimic nu mai are importanţă. Nu ne mai rămîne decît să cedăm ăstora, să ne lăsăm azvîrliţi deoparte, şi într-o bună zi să fim iar călcaţi, striviţi sub călcîiul lor.

— Nu, asta nu! sări Stamate.

— Şi cum vrei să-i împiedici? Cunoşti o altă cale? Arată-mi-o!

— Ah! cu tine nu se poate discuta! Dar dă-mi voie să am şi unele îndoieli; ei, da, cîteodată am impresia că primenirea n-a mers destul de adînc, că mai persistă stări vechi şi mi-e uneori lehamite. Eu aş vrea să trăiesc altceva, nou, curat, luminos, să-l simt, să-l pipăi, să-l respir prin toţi porii mei.

— Te învîrteşti într-un spaţiu prea strimt şi nu-l vezi. Acest altceva există, numai că trebuie să-l cauţi în altă parte. Iar în al doilea rînd, dacă fiecare ne-am mărgini să ne zbuciumăm fără rost, într-adevăr nu s-ar schimba mare lucru în viaţa noastră.

—

— Stamate ridică din umeri.

— În sfîrşit... poate să ai dreptate. Şi cu bătrînul tău ce-i? întoarse vorba.

— Trifu îşi aprinse o ţigară, înnourat, pe gînduri:

— A fost rău şi nedrept cu mine. Ştii ce mi-a spus? rîse silnic Niculaie: „Vrei să-ţi cîştigi galoane la comunişti şi n-ai scrupule. Ai să faci carieră, băiete!" Îţi dai seama ce grozăvie!? Asta mi-a spus-o bătrînul, care mă cunoaşte mai bine decît... Şi pentru cine? Pentru o secătură, un excroc, o lepădătură!

— E de neînțeles.

— —.El care e un om profund cinstit, care a îndurat frigul şi arşița, cățărat pe schele, muncind pentru alții! Tot ce vezi, casa asta, mobilele astea sînt cîştigate de el, prin muncă aspră, şi tocmai el ia apărarea unui netrebnic care n-a ostenit un singur ceas în viața lui.

— Cum îți explici această înverşunare?

— -— Ar fi o explicație, sentimentul de clan

— sau... nu, este altceva. Răsturnarea care s-a produs l-a dezorientat. În fond, bătrînul e mărginit. Nădăjduiesc pentru el că pînă la urmă o să se dezmeticească şi-o să priceapă unde-i locul. De altminteri a şi fost chemat la un institut de proiectări de construcții. A primit, n-a primit, habar n-am. Să facă ce-o vrea, rosti Trifu cu o subită

— 65

oboseală în glas.

— — Urmărirea

—

— în încăpere se instăpîni o tăcere, un gol, pe care niciunul din ei nu ştia cu ce să-l umple. Fără să vrea, ochii lui Stamate lunecară pe ceasul de pe perete; minutarele arătau ora zece. Tresări. îl cuprinse o nerăbdare străbătută de panică. Era tîrziu. Unde să se ducă noaptea după bani? Lui Niculaie nu mai îndrăznea să-i ceară. Se sculă în picioare. Nu putea să-l părăsească, fără să-i arate o oarecare înțelegere. îl bătu pe umeri, încurajator şi rosti vag:

— Principalul e să fii împăcat cu propria ta conştiință.

— Bineînțeles. Sînt principii de la care nu mă abat.

— Tonul îi zgîrie neplăcut auzul; cuvintele sunau artificial, găunos, strident. „Ce-mi pasă mie de povestea asta, de principiile tale! Principii gîndea în sinea sa Stamate, cu sarcasm. îți ascunzi înapoia lor insensibilitatea, uscăciunea sufletească. Pretinzi că te-a impresionat o muncitoare. Nu te cred. Auzi? Nu te cred! Ce-ai face dacă ți-aş cere eu acum un împrumut de-o sută de lei? Uite, mama mea e bolnavă. Eu sînt prietenul tău, îmi dai? Ah, aş vrea să văd ce s-ar alege din principiile tale ..."

— Stamate îi întinse grăbit mîna:

— Iartă-mă că trebuie să plec. Mă aşteaptă mama, e singură.

— în stradă, tînărul profesor se opri deodată pe loc. Nu era sigur încotro s-o ia. Se lăsase

— Ceată, şi burniţa. Mirosul de toamnă, de ud, de putred era parcă mai pătrunzător noaptea. Merse cîţiva paşi, rar, apoi pe neaşteptate o luă la goană înapoi. Apăsă lung pe sonerie, hotărît, dar cînd se ivi în deschizătura uşii Trifu, îndepărtat şi străin, Stamate înghiţi un nod amar şi bîigui:

— — Nu mi-am uitat cumva... țigările, nu sînt la tine? începu să-şi pipăie buzunarele şi, prefăcîndu-se a descoperi pachetul, zîmbi căznit şi stîngaci: Nu te mai deranja, le-am găsit, erau în buzunarul pantalonului. Noapte bună!

— Auzi uşa închizîndu-se în urma lui şi cheia răsucindu-se în broască. Un val de sînge îi năvăli în obraz. „Am fost jalnic, caraghios," se mustră Stamate, iuțind paşii, ca să se îndepărteze cît mai mult de locul umilinții sale. Şi pe măsură ce înainta în burnița măruntă, răcorit de aerul umed, se incuibărea în mintea lui gîndul să vorbească cu Oprişan. În definitiv îi era vecin. Şi deşi era cam necioplit, se dovedea a fi un om de treabă, săritor; avea dreptate maică-sa. De la început ar fi trebuit să-i ceară lui împrumutul. La Oprişan n-ar fi întîmpinat complicații psihologice; el i-ar fi dat banii, simplu, firesc, socotind probabil faptul cu totul neînsemnat.

— Cînd ajunse acasă, Stamate se duse drept la uşa lui Oprişan, a treia de la stînga culoarului. Era întuneric. Rămase descumpănit. Ar fi vrut să se urnească din loc şi nu izbutea. Să se fi culcat oare atît de devreme? Cum să-l trezească din somn? „E rău mamei mele, e foarte rău, tovarăşe Oprişan. Te rog să nu te superi dacă te-am trezit," aşa-i va spune. Şi, aproape involuntar, mina lui apăsă pe sonerie, întîi mai timid, apoi mai tare, insistent, prelung. Nu se auzea nici o şoaptă, nici o mişcare.

— „Nu răspunde nimeni", murmură într-un tîrziu Stamate. Se retrase încet, îndreptîndu-se spre fundul culoarului. În toată casa asta, în întreg oraşul ăsta nu era un om care să-l poată ajuta. Era un oraş cenuşiu, străin şi duşmănos.

— Intră în odaia lui, cu cea mai mare grijă; nu aprinse veioza. Se dezbrăcă alene, cu mişcări moi, frînte. În întuneric pîlpîia doar lumina candelei. Nu vedea chipul mamei sale, care dormea într-o rină, cu spatele la el. Desluşi însă mîna care ieşea din mîneca largă a cămăşii, cu degetele lungi, osoase, zgîrcite pe marginea plăpumii. O şerpuire rece îi trecu prin inimă. Nu-şi putea lua privirea de la mîna aceea palidă, care mototolise aşternutul.

— „A avut o criză în lipsa mea. Acum e sleită şi doarme. Măcar de ar dormi pînă la ziuă." Mîine îi va lua neapărat medicamentul. Mîine va fi o altă zi, poate mai bună, mai luminoasă. Se pregăti să se culce. Simți însă că-i era foame. Dibui prin dulap şi găsi un rest de brînză şi o bucată de pîine. Se aşeză pe marginea canapelei, mestecînd fără poftă; brînza era sărată, pîinea veche. I se făcu sete şi bău multă apă. I se umflă stomacul şi asta îi dădu senzația că se săturase. îşi aprinse o țigară, trase fumul în piept, lacom, uitîndu-se mereu în odaia alăturată. Maică-sa dormea. Fie că o rază tremurătoare a candelei juca pe mîna ei. fie că într-adevăr îşi descleştase degetele, Sta- mate crezu că bătrîna se mişcase.

— „Nu doarme, se preface, îi fulgeră prin minte. Ea m-a auzit de cum am intrat, şi-a dat seama că nu i-am adus medicamentul. Nu mă întreabă nimic, ca să nu mă amărască. A înţeles, sînt sigur că a înţeles."

— Se apropie de patul ei, tiptil, tiptil. O privi intens, dureros. Şuviţe de păr cărunt, răvă- şite, îi ieşeau de sub boneta de noapte. Se vedea că se răsucise mult, pînă găsise trupului bolnav culcuşul potrivit. Se aplecă să-i sărute mîna, dar nu îndrăzni.

— — Mamă, nu dormi? o chemă încet Sta- mate.

— Ar fi vrut să-i spună altceva: „Eu ştiu că eşti trează, că mi-ai auzit paşii, mişcările, că ai ascultat cînd umblam la dulap şi ron- ţăiam bucata de piine. Te prefaci că dormi şi nu-mi răspunzi".

— Bătrîna continua să tacă, nemişcată. Respira neregulat, cu obrazul îngropat în pernă, cu gura întredeschisă. Era atîta linişte în

— încăperile înalte şi mohorîte, încît se auzea şi sfîrîitul candelei.

— Stamate se trase înapoii uşor, fără zgomot. Se întinse pe divan, fixînd într-una mîna aceea palidă, zgîrcită pe marginea plă- pumii. I se împăienjeniră ochii. Era rupt de oboseală, pleoapele i se lipeau şi, biruit de somn, el mai suflă printre buze:

— — Ştiu că nu dormi. .. Mîine, mamă ...

— În dimineaţa următoare, Stamate bătu la uşa lui Oprişan. Îl găsi mîncînd; pe masa acoperită cu un şervet era o farfurie mare cu şuncă, brînză şi unt. La vederea tînărului profesor, care se oprise în prag, Oprişan îl pofti să intre, vorbind cu gura plină:

— Vino înăuntru, tovarăşe profesor.

— Nu vreau să te deranjez, trec mai tîrziu...

— Fii serios, dom'le, se poate? Mă jigneşti! Ce, îmi iei mîncarea de la gură? Fiţo! o strigă pe nevastă-sa. Mai adu un pahar pentru tovarăşul profesor. Am o ţuiculiţă ... sparge cerul gurii!

— Nu, eu nu beau, protestă Stamate, care stătea în picioare.

— Ei, păi vezi? De-aia arăţi cam precă- jit! O ţuiculiţă te înzdrăveneşte, îţi dă putere. Uite-te la mine! rîse Oprişan, dezvelin- du-şi dinţii strălucitori, de aur.

— Era îndesat, fără să fie gros, cu un obraz comun, cu ochi umbriţi de sprîncene dese şi negre — ochi gălbui, rotunzi şi neîncrezători.

— Nevastă-sa aduse un păhărel, scuzîndu-se că e în „neglije", adică într-un capot mătăsos, cu flori verzi, care-i învăluia pînteci rotunjit de sarcină. Era oacheşă, cu un neg lîngă nara stingă şi, cînd surîdea, îşi descoperea şi ea un molar îmbrăcat în aur.

— Oprişan îl sili pe tînărul profesor să bea ţuica. Stamate avu senzaţia că înghiţise jar.

— — Eu aşa m-am obişnuit, să mănînc mai solid de dimineaţă, îi explică gazda, ca să rezist pînă la patru-cinci, cînd mă întorc de la treburi. Şi să ştii că-i un obicei bun! urmă înţelept Oprişan, tăindu-şi o felie de şuncă pe care apoi o unse bine cu muştar. Dumneata nu guşti, tovarăşe profesor?

— Stamate simţi că salivează; nu văzuse de mult şuncă. De unde-şi procură ăsta toate bunătăţile? Pesemne că le cumpăra pe sub mînă, la negru.

— Involuntar cuprinse într-o privire odăile cu mobila înghesuită — şifonierul cu uşile întredeschise, doldora de îmbrăcăminte, lustrele grele, de bronz, tablourile de pe pereţi reprezentînd ţigănci şi nuduri oribile, culcate pe divanuri orientale sau pajişti înflorite. Era aici o revărsare, o ghiftuială de prost gust.

— Dar de unde avea atîtea lucruri? se furişă o îndoială în cugetul lui Stamate. Şi de ce-l îmbia, de ce era atît de darnic? Desigur, nu era un secret pentru Oprişan, că o duceau greu. Refuză, strîngînd din măsele. Se ridică şi spuse cu oarecare asprime:

— N-am timp să stau, eu am venit pentru altceva la dumneata. Aş vrea să-mi împrumuţi

vreo cinci sute de lei pînă la salariu. Poţi să-mi dai?

— Oprişan încetă să mai mestece, îl scrută o clipă pe sub sprîncene, apoi se destinse:

— Cu cea mai mare plăcere! De ce n-ai spus, dom'le, din capul locului? Între noi, vecinii, există?

— Peste cîteva zile îi restitui, adăugă Stamate.

— Eh, grija asta să am eu, rîse Oprişan, arătîndu-şi proteza de aur. Mi-i dai dumneata, cînd oi avea, n-am rămas eu numai în banii ăştia.

— Nu, peste cîteva zile, spuse Stamate, întinzîndu-i mîna.

— Oprişan i-o strînse cu putere, i-o reţinu, privindu-l pe sub genele strînse.

—- - - Da' cine poate să trăiască, dom'le, cu

— salariile din ziua de azi? Un om cu carte, ca dumneata, nu e păcat să n-ai de nici unele? ... Zău aşa .. .

— Stamate păli. Ajunsese să fie compătimit de unul ca Oprişan! „Tu trăieşti destul de bine!" Îi veni să-i strige în fată, dar se stă- pîni.

— Cît o să mai stea ăştia la putere? îl întrebă gazda, cu glasul micşorat. Mie unul mi-a ajuns pînă aici, mai spuse, ducînd palma în dreptul omuşorului.

— „Mă ia drept unul de-al lui," se crispă Stamate şi se simţi îndemnat, stîrnit să-şi bată joc puţin de Oprişan. îl măsură cu un dispreţ învăluit, rostind zîmbitor, ironic:

— Pînă la epuizarea istorică a ideei socialiste.

— Oprişan îi aruncă o privire piezişă:

— Schimb-o în mărunţiş, să pricep şi eu despre ce-i vorba.

— E greu de explicat, rosti cît putu de serios Stamate. În orice caz, înseamnă mult.

— Cît? se interesă gazda, dornică de certitudini.

— —- O perioadă mai largă, poate două, trei sute de ani, cine ştie.

— Oprişan căpătă o expresie perplexă, stupidă. Apoi izbucni într-un hohot de rîs:

— Fugi de-aici, frate! Ştii că ai haz dumneata!

— Atunci, salutare! rosti sec Stamate şi dădu buzna afară.

— Ceea ce nu prevăzuse tînărul profesor se intîmplă. Salariul şi banii de la meditaţie i se scurseră printre degete. Cumpără provizii în casă, medicamente, păstrînd o anumită sumă pentru o căruţă de lemne. Vremea se stricase. În odăile înalte, cu tapet cafeniu, era de-a dreptul frig. Asta le făcea mai urîte, mai mohorîte. Cu orice pret trebuia să restituie împrumutul, chiar de-ar fi să rabde de frig. Dar cum va răbda maică-sa? De două zile, Stamate ţinea banii în buzunar, evitîndu-l pe Oprişan. Acest lucru era cu neputinţă, deoarece locuiau pe acelaşi culoar şi, fără să vrea, Stamate se întîlnea cu el. Ori de cîte ori îl vedea, se furişa repede în casă, pînă cînd, nemaiputînd să suporte, se înfăţişă lui Oprişan.

— Te rog să mă ierţi că am întîrziat. Poftim banii şi-ţi mulţumesc, rosti stînjenit, înnegurat la gîndul că rămîne fără lemne. Dar în felul în care-i dădu, în ezitarea gestului, trăda ceea ce nu era în stare să spună: „ce bine ar fi, dacă nu i-ai primi".

— Oprişan îl pătrunse dintr-o privire. Nu se grăbi să ia banii şi, atent la frămîntarea tînărului, îi respinse încet mîna.

— Tovarăşe profesor, dacă ai nevoie, eu te mai aştept. Mie nu-mi sînt de trebuinţă.

— Nu, te rog, se încăpăţînă Stamate.

— Mi-i dai la chenzina viitoare.

— S-ar putea să n-am la vreme şi n-aş vrea să...

— Am toată încrederea. Ehe, unde-ar fi toţi oamenii ca dumneata! Te-am ghicit din capul locului ce soi eşti. Ţine-i, dom'le, ţi- ne-i sănătos!

Vrei să mă superi? spuse Oprişan, şjjindu-l să-şi ia banii înapoi.

— Bine, fie, se lăsă înduplecat Stamate.

— Bolborosi o mulțumire, ferindu-şi ochii-

— încerca un sentiment neplăcut, dureros, ca avea astfel de legături cu Oprişan. Se

simțea coborît, umilit. Numai gîndul că în casa lor" va fi lumină, va fi cald, îl mai învioră puțin.

— Cînd, după cîteva zile, Oprişan îl rugă să-l lase să-şi depoziteze nişte boarfe în pivnița lor, Stamate se grăbi să-i facă acest neînsemnat serviciu:

— Cu plăcere, e o pivniță destul de încăpătoare; nici n-am nevoie de atîta loc.

— Ştiam eu că am să mă înţeleg cu dumneata, surise Oprişan.

— Stamate nu dădu nici o importanţă faptului — aproape îl şi uitase. Era bucuros că avea banii pentru lemne. Peste o săptămînă sosi cu o căruţă plină vîrf, căţărat pe capră. Sări jos, pe trotuar, vioi, scuturîndu-se de talaj. Tocmai atunci ieşea pe poartă Cristina Nicorescu, în acelaşi demi-palton din păr de cămilă, cu gulerul înalt şi ridicat, din care se desprindea capul mîndru, cu ochit foarte clari, plutind deasupra celor din jur. fără să-i vadă. Haina era croită larg şi tînă- rul profesor mai mult îi bănuia zvelteţea trupului, după mersul elegant şi măsurat. Piciorul îl avea lung, musculos, cu glezna îngustă şi fină. Călca fără zgomot — purta pantofi grej, cu talpă de crep — şi, la fiecare pas. trupul întreg se unduia, ascultînd de un ritm ascuns, lăuntric. Era în nepă-

— Sarea frumuseții ei, închisă în sine ca o scoică, ceva ce nu putea fi ştirbit de nimic dinafară. În urma ei. Cristina lăsă o mireasmă delicată de parfum, ca o floare de noapte.

— „E splendidă!" exclamă încet Stamate. uitîndu-se după ea, cu o arsură în piept.

—- - Măi tovarăşe, ce naiba facem aici?

— Descărcăm sau tragem de coadă pisici? răsună glasul gros şi răguşit de băutură al căruţaşului.

— Stamate se dezmetici.

— Descărcăm! strigă mînios.

— Ajutat de un băietan, Stamate cără butucii pe culoar, în dosul scării care urca la apar-

tamentul Nicoreştilor. Aci, în perete, se deschidea o uşă şi cîteva trepte duceau jos în pivniţă.

— Stamate luă cheile, intră înăuntru şi, spre mirarea sa, descoperi pivniţa împărţită în două de un perete de scînduri, cu o uşă de care atîrna un lacăt greu. Nu fusese decît o singură dată în această hrubă şi-şi amintea că nu exista vreo despărţitură. O întrebă pe maică-sa.

— Tu doar i-ai îngăduit domnului Opri- şan. M-a mai rugat să-i dau voie să-şi pură cîteva lucruri în cămară... Noi tot n-o folosim.

— Tînărul profesor se zgîi la maică-sa:

— Şi cămara? Dar ce mai vrea?

— Eh, nu-i nimic, nu putem să-l refuzăm, rosti resemnata bătrina, avem nevoie şi noi de el.

— Bine, mamă, dar asta e prea de tot! se indignă Stamate. Miine, poimiine o să vrea şi

locuința noastră, ca să aibă loc domnul Oprişan să se întindă.

— Nu exagera, Paul. Aşa se trăieşte între oameni. Şi, nu uita, în halul în care sînt eu, am nevoie de cineva. Ce m-aş face fără Lina?

— Femeia o plătim doar, nu-i pe degeaba! Nu trebuia să i-o dai. Dacă aş fi ştiut, nu te-aş fi lăsat, se posomori Paul, încercînd sentimentul obscur al unei presiuni asupra sa, căreia îi cedase. Şi poate de aceea imputa maică-şi ceea ce constituia propria sa slăbiciune.

— Isprăveşte, te rog, că mă oboseşti, Paul.

— într-adevăr, discuţia o obosea şi bătrina întoarse capul într-o parte, tăcînd. Era în această tăcere un reproş mut, pe care Stamate îl ghici. Obrazul ei măsliniu se desena limpede pe perna albă; avea fruntea senină, arcadele adînci, nasul subţiat şi, cum sta culcată, părul argintiu, moale ca un puf, îi descoperi urechea gingaşă, cu lobul mic. Mîinile şi le ţinea — ca de obicei — deasupra plăpumii, cu degetele strînse.

— Stamate se apropie şi-i sărută mîna uscată.

— -— Ce naivă eşti, mamă, surise ei, mîri- gîind-o împăciuitor.

— Cuvintele nu aveau nici o însemnătate, ci inflexiunea caldă, grija, teama şi dragostea din glasul fiului său. în ochii bătrînei licări o lumină mai vie, care-i însufleţi trăsăturile descompuse de boală.

— Mai degrabă, spune-mi cum te simţi astăzi? vorbi Stamate, aplecat deasupra ei.

— Ceva mai bine. Cum m-oi întrema puţin, am să mă dau jos din pat. M-am săturat de atîta zăcut.

— Sigur, sigur, mamă, rosti cu tărie Stamate. Eu am să mă duc. Am lipsit două ore de la cursuri, îmi ține locul un coleg. După masă am să bag lemnele în pivniță. O să vorbesc şi cu Lina să aibă grijă să-ți aducă mîncarea.

— În tot drumul spre şcoală, nu-i ieşi din minte Oprişan. Ar fi vrut să reducă întîmplarea la proporțiile ei fireşti, să se convingă că era totuşi neînsemnată, dar stăruia în el senzația unei constrîngeri.

— îşi dădea seama că Oprişan era sigur că vor ceda, că nu vor avea încotro, datorită situației în care se aflau. Această neputință, deşteptă în Stamate o volbură de mînie. „Ei, bine, asta nu pot s-o îngădui!" Se zbătea să ia o hotărîre şi nu îndrăznea niciuna.

— După-amiază, cînd se înapoie acasă, mocnea. Se schimbă, îşi puse o cămaşă kaki, iar deasupra un pulover vechi şi începu să care butucii. Era o oră obişnuită de forfotă. Pe culoar răsunau glasuri de copii, ţipete, scîr- ţîituri de uşi. Din fericire, această agitaţie se stingea o dată cu înserarea. Stamate căra îndîrjit, dornic să isprăvească mai repede, cînd se auzi strigat de Oprişan.

— Munceşti! încarci cîte-un braţ zdravăn, ca unul de meserie!

— Stamate, care stătea pe vine, aruncă cît colo un ciot noduros, săltînd în picioare, îşi sterse fruntea de sudoare cu dosul palmei, îndreptîndu-se către bărbatul solid din

fața sa, îmbrăcat bine, în haine maron, cămaşă şi cravată de mătase.

— —■ Voiam tocmai să-ți vorbesc tova ... domnule Oprişan. Am nevoie de cămară, îmi pare rău, dar va trebui să-ți scoți lucrurile pe care le ai acolo, vorbi repede, ca şi cînd s-ar fi temut că nu va avea curajul unei deciziuni pînă la capăt.

— Luat pe neaşteptate, buimăcit, Oprişan rosti:

— Da, da, dacă trebuie, sigur...

— îşi reveni, totuşi, repede şi, privindu-l cu nelinişte pe Stamate, rosti înmuiat, rugător:

— Fii bun şi mai lasă-mă cîteva zile. La mine e înghesuială şi n-am unde îngrămădi lucrurile. Numai cîteva zile ... Se poate?

— —[1] În sfîrşit, cîteva zile, consimţi încurcat Stamate.

— Mulţumesc!

— Şi cu pivniţa ce-i? De ce-ai făcut pe- îeteie de scinduri? spuse cU o sinceră ne' dumerire Stamate.

— Oprişan îl măsură iute pe sub pleoape, căutînd să ghicească dacă mijea vreo îndoială în creierul profesorului. Se sforţa să i-o alunge, cu aerul că lui nu i-ar fi trăsnit una ca asta prin cap.

— Cu pivniţa? Păi, nevastă-mea! Nu ştii cum sînt muierile? vorbi familiar Oprişan. M-a tot boscorodit că nu-i frumos să aruncăm lucrurile de-a valma, să încurcăm locul omului, şi mai mult ca să scap de gura ei...

— De ce n-ai vorbit şi cu mine?

— Zău, nu m-am gîndit! făcu nevinovat Oprişan. îmi ziceam că. de! ce să-ţi bat capul cu fleacuri. Dumneata ai alte griji, toată ziua şi noaptea scrii, citeşti, nu-ţi mai scoţi nasul din cărţi! Ce faci, bre, cu ele? îl măguli Oprişan, rîzînd şiret.

— Măcar să-mi spui şi mie ...

— Lasă, tovarăşe profesor, n-o lua aşa. Eu ţi-am arătat ce om sînt. Cînd o fi la ceva, e chestie de obraz! Mă cunoşti! îşi recăpăta aplombul Oprişan, bătîndu-l pe umăr.

— Stamate se feri. Nu înțelegea nimic din felul învăluit în care vorbea Oprişan. Desprinse doar aluzia la serviciile făcute. îşi muşcă buzele şi înghiți în sec. Ar fi vrut să-i răspundă brutal, răstit, dar imaginea maică-şi îl împiedică. „încă nu e vremea, să se facă ea mai întîi bine," gîndi, renun- țînd să-i mai spună ceva.

—

— Oprişan, vesel, ca să-l îmbuneze, scoase un pachet de ţigări din buzunar şi-l îmbie:

— Ia, tovarăşe profesor. E americană, pel-mel, clasa una!

— Stamate zîmbi la auzul numelui scîlciat. Prinzînd curaj, Oprişan îl îndemnă:

— Ia şi una de rezervă, sînt grozave! Îi dădu să aprindă şi, după primul fum tras în piept, îl întrebă admirativ: Ei, ce zici? Simţi, dom'le, că fumezi o ţigară! Aşa-i?

— Aşa-i, îl imită Stamate, subţiindu-şi buzele.

— „Parvenit şi mitocan," îşi spuse în sine, ironic. Se trezi însă intrigat, stăpînit de o întrebare care i se încuibărise mai de mult în minte: „De unde, de unde avea toate astea?" În clipa aceea, Oprişan se întoarse spre scară, apoi îi făcu semn lui Stamate cu ochiul:

— La țanc! E ora șapte! Fii atent! spuse el, controlîndu-și ceasul de aur de la încheietura mîinii.

— Pe scară coborau cu pasul măsurat, înalți și drepți, Nicorescu și nevastă-sa, care trăgea de curea un mic pekinez. El ținea mîinile în buzunarele pardesiului negru- verzui, ros la guler, cu poalele cam scurte, din care ieșeau genunchii pantalonilor lustruiți și strimți. Nu s-ar fi putut descoperi un fir de praf pe veșmintele îndelung periate. Nicorescu umbla țeapăn și fața îi era blazată, obosită, cu ceva distant,

tenace

în — **81**

— **— Urmărirea**

— privirile îngheţate. Nevastă-sa mai purta urmele frumuseţii ei de odinioară, nu avea însă aceeaşi impasibilitate; în colţul gurii păstra un rictus de suferinţă, în ciuda demnităţii pe care şi-o impunea în atitudine.

— Aşa cum erau îmbrăcaţi, Nicorescu în pardesiul scurt şi nevastă-sa într-un taior demodat şi cu două nurci jigărite, petrecute în jurul gîtului, păşind gravi, absenţi, impresionau prin aerul lor solemn şi puţin ridicol. Trecură pe lingă Stamate şi Oprişan, fără să ia aminte la cei doi.

— În fiecare zi, la aceeaşi oră, se duc, cică, la plimbare, clipi şiret Oprişan. Domnişoara primeşte tipii, mă-nţelegi mata. Stă un ceas-două, îi depune miza şi la revedere şi n-am cuvinte. Parcă eu nu i-aş da cinci cente? Pentru o dată, o singură dată!

Da' cu mine face deocamdată pe năzuroasa. Eu am răbdare şi o aştept. Curînd, curînd îmi pică dînsa la aşternut. Am şi filat-o.

— Nu-i adevărat! răbufni Stamate, dîn- du-se deoparte, ca şi cînd ar fi călcat în zoi.

— Oprişan rîse gros.

— Aoleu, ce copil mai eşti, spuse cu regret. Şi uitîndu-se din nou la ceas: Ptiu, să nu întîrzii la teatru. Fiţo, Fiţo dragă, eşti gata? strigă pe culoar, grăbindu-se.

— Peste un sfert de ceas, Oprişan pleca la braţ cu nevastă-sa, care se legăna în mers din pricina sarcinei, înfăşurată într-o blană bogată de astrahan. Stamate le întoarse spatele; nu voia să-i vadă. Abia cînd ieşiră pe poartă, se îndreptă de şale. Mai avea de cărat destul, de stivuit lemnele în pivniţă, unde pîlpîia lumina unei luminări. Se odihni cîteva clipe şi privirea-i fugi pe scările răsucite, sus, în odaia în care Cristina sta singură. „Cum o fi în intimitate? Cum se mişcă prin odaie, cum suna glasul ei? Nu-i auzise niciodată glasul, rîsul. Ce expresie lua chipul ei cînd zîmbea? O fi aşteptînd oare pe cineva? Să fie adevărat ce spusese Oprişan?" se întrebă Stamate cu o inexplicabilă, o neînţeleasă mîhnire.

— Azvîrli mucul de ţigară care-i fripsese buza şi coborî în pivniţă. Nici nu isprăvi bine de stivuit un rînd de butuci, cînd pe culoar tropăiră nişte paşi puternici, apăsaţi. Ca împins de-o forţă dinlăuntrul lui, Stamate se repezi afară. Zări din spate un bărbat voinic, într-o haină de piele, lungă, urcînd sprinten scările care trosneau sub greutatea sa. Se auziră ciocănituri, scîrţîitul uşii, pocnetul sec şi scurt al yale-ului.

— Stamate nu mai desluşea ce era în sufletul lui: scîrbă, tristeţe, părere de rău ... Aşa dar Oprişan avea dreptate. De ce Oprişanii aveau întotdeauna dreptate? Ciudat era că, în vreme ce aşeza din nou butucii, el însuşi începu să gîndească la fel ca Oprişan. Nu o despuia pe Cristina numai de veşminte, ci şi de visurile cu care împodobise frumuseţea ei fără cusur.

— „Sînt un adolescent întîrziat, un iremediabil adolescent," îşi spuse în sine cu dispreţ. Totul era limpede, brutal, fără putinţă de îndoială. Chiar acum, în clipa aceasta, ea se lăfăia în braţele acelui bărbat străin. În închipuirea sa, Stamate încerca să alunge, să nimicească imaginea întinată a fetei. Dar, deodată, se auzi un zgomot pe scări; erau nişte paşi grei şi grăbiţi, iar în urma lor alţi paşi, uşori, şi un glas care chema, implora:

— Fredi, nu pleca... te rog... nu mă lăsa aşa... Fredi...

— Stamate se năpusti afară, încremenind în pragul pivniţei. Cristina alerga în pijama, în picioarele goale, după bărbatul cu

haină lungă de piele. Îl ajunse pe ultima treaptă, apucîndu-l de braţ.

— Nu mă lăsa aşa...

— Bărbatul se smuci, o izbi cu umărul în piept, mîrîind:

— Du-te-n măta de curvă!

— Şi ieşi, trîntind uşa furios. Fata rămase ţintuită de perete. Umerii îi tremurau uşor. Era palidă şi pe obrazul ei, ca de porţelan, se întipărise o grimasă de durere insuportabilă. Ţinea ochii închişi, imobilă, părînd că doarme.

— Stamate se apropie de ea ca un somnabul.

— Cristina ridică încet pleoapele şi se simţi deodată stăpînită de-o privire sumbră şi arzătoare. Primul ei gest fu să-şi strîngă pijamaua la piept, înfiorată, pătrunsă de frig. Era în acest gest ceva atît de nevinovat şi sfios, încît Stamate îi vorbi adînc, cald, ca unei iubite:

— Să nu te îmbolnăveşti... Vrei să te ajut să urci sus?

— Şi cînd el întinse braţul, fata se adună în ea, se trase înapoi, ţipînd cu ură:

— Să nu mă atingeţi! ... Să nu mă atingeţi!

— Apoi fugi pe scări, izbucnind în plîns.

— Stamate fu pătruns de țipătul ei, de sclipirea de ură din ochi. Era tulburat, umilit şi dezorientat. îi tremurau genunchii şi se înapoie în pivniță, aşezîndu-se moale pe un butuc. O oboseală mare îi cuprinse întreg trupul. Nu mai putea să gîndească la nimic, îşi lăsă capul în piept, murmurînd întunecat, gol:

— în jurul meu e murdărie; totul e numai murdărie!

— În noaptea aceea îi fu rău mamei sale. Alergă la un doctor din cartier. Lui Stamate nu-i inspira încredere. Era un om modest, simplu, şi din întrebările pe care i le puse bolnavei, tînărul profesor deduse că nu e prea priceput. Îi prescrise nişte rețete şi-i recomandă să o ducă vara la Călimăneşti. Făgădui să mai treacă, nu se uită la onorariul pe care Stamate i-l vîrîse în mînă şi plecă stingherit, ca şi cînd s-ar fi dezvinovățit de această vizită nocturnă.

— A doua zi, Stamate telefonă unui profe- sor-medic, gata să facă orice sacrificii. Se hotărî să-şi revizuiască biblioteca şi să vîndă o serie de cărţi, care nu-i erau absolut necesare. De altminteri, nenumărate volume zăceau de-a valma, nemaiîncăpînd în rafturi.

— Profesorul se interesă dacă o mai văzuse cineva pe bolnavă. Stamate spuse numele doctorului de cartier. „Cine? Dragomires- cu... din Silfidelor? Dac-a văzut-o Drago- mirescu, nu mai aveţi nevoie de mine. Faceţi ce v-a spus el." Şi profesorul îi închise telefonul.

— Stamate, contrariat, dădu reţeta la farmacie. Peste cîteva zile, durerile maică-şi cedaseră, şi observă la ea o oarecare înviorare. Plin

de nădejde, cu o bucurie naivă, se foia pe lîngă patul bătrînei.

— Acum ai să te faci bine, o să vezi, rosti cu însuflețire.

— Da, mă simt parcă mai întremată, mi-a revenit şi pofta de mineare, surise bătrîna.

— Stamate îşi aminti că cheltuise şi ultimele rezerve. Se porni să scotocească prin rafturile bibliotecii. Scoase cîteva volume, pe care le puse deoparte pentru vînzare. O parte din cărţi le adună în cîteva vrafuri, le legă cu sfoară şi le duse în cămara eliberată de curînd de Oprişan. Îl izbi în nări o duhoare iute, puturoasă. „Ce dracu' o fi ţinut aici?" se întrebă Stamate. încăperea era îmbibată de un miros de piele crudă, de argăseală proaspătă. Nu se opri asupra acestui amănunt, era atît de vesel că se îmbunătăţise starea maică-şi, atît de preocupat să capete mai repede banii pe cărţi, încît se grăbi să încuie lacătul şi să plece în oraş. Cunoştea un amator de lucrări istorice. Se duse acasă la el, îl găsi şi vîndu cărţile pe un preţ mai bun decît se aşteptase.

— Primul lui gînd fu să-i cumpere ceva mai- că-şi. Uitase că ea nu putea să mănînce, deocamdată, decît regim. Cînd coti colţul străzii, constată că se află la o depărtare de cel mult zece minute de locuinţa prietenului său Trifu. Din seara aceea nu-l mai văzuse. Oare să se fi mutat? Era devreme; abia se înnoptase. Cerul era limpede şi rece. îşi ridică gulerul canadianei şi o porni spre casa lui Trifu. Poate va afla noua lui locuinţă.

Undeva, în fundul conştiinţei sale, ar fi vrut să-l găsească acolo, să-şi bată joc de „independenţa de gîndire", „de principiile" lui, să-l dezvăluie în propriii săi ochi, să-i arate că, în fond, era un mic-burghez, comod, care n-avea tăria să se lepede de confort, de atmosfera călduţă a familiei. Gustă chiar o satisfacţie crudă, cînd zări lumină în odaia lui Trifu: „E acasă, bietul de el, îl compătimi răutăcios Stamate. Ce surpriză cînd mă va vedea! N-o să-i facă prea mare plăcere".

— Apăsă pe butonul soneriei. După o vreme apăru slujnica:

— Domnul Trifu e acasă?

— Da, e acasă... Poftiţi înăuntru.

— „Aşa, foarte bine!" jubilă Stamate.

— Aveţi vreo veste de la domnişoru'? rosti încet, ferit, slujnica.

— Cum, Niculaie nu-i acasă?!

— Păi, nu ştiţi? A plecat de la noi...

— Ba da... da, vorbi încurcat Stamate. Îi cunoşti adresa?

— Nufărului 15. Eu mă duc o dată pe săptămînă, să-i fac curat. Stă singur cuc şi-i aşa de urît acolo ...

— Bine, bine, mormăi Stamate, strîngînd sprîncenele.

— „Sînt rău şi nedrept," îşi spuse în sine. Şi-l cuprinse remuşcarea că nu se interesase de atîta vreme de Niculaie. Avusese aşa dar tăria să rupă legăturile cu familia, să trăiască singur, izolat, ascultînd doar de îndemnul conştiinţei sale. Era un om întreg, inflexibil acest Niculaie.

— În Stamate se trezi o ascunsă admiraţie, o dorinţă puternică de a fi împreună cu Trifu, acum, imediat. Simţea şi o nestă- pînită curiozitate să afle ce anume mai gîndea, ce schimbare se produsese în sufletul lui. Sări în primul tramvai şi tot drumul îşi imagină revederea cu prietenul său. Cum va fi întîlnirea lor? Ce-i va spune?

— În acelaşi timp, Stamate era urmărit de mirosul acela de argăseală; îşi aminti vag că Oprişan îi spusese cîndva că lucrează într-o pielărie. Nu putea să uite, să scape de acest miros, care ţinea trează în el o anume nelinişte, răspîndindu-se cu o fină vibraţie pînă în fibrele cele mai adînci.

— Coborî aproape la capătul liniei, rătăci prin cîteva străzi, pînă nimeri Aleea Nufărului. Căută numărul casei şi după vreo douăzeci de paşi se pomeni în faţa unei clădiri vechi, cu un cat şi un fel de peron larg de cărămidă. Bătu la prima uşă şi întrebă de judecătorul Trifu. I se arătă o altă intrare, în dosul casei. Urcă o scară îngustă şi putredă şi, în sfîrşit, îi descoperi locuinţa. Pe uşă era prins un bilet: „Nu sînt acasă. Mă înapoiez tîrziu".

— Stamate se opri dezamăgit. Era atît de sigur că-l va găsi! Pentru cine o fi lăsat acest bilet? I-ar fi scris vreo două, trei rînduri, dar n-avea nici hîrtie, nici creion. Se mai învîrti pe dinaintea uşii, nehotărît, apoi coborî scările.

— Cînd să iasă pe poartă, îi veni drept în faţă Trifu. Apariţia lui fu neaşteptată şi o clipă Stamate rămase neclintit. Se pomeni însă îmbrăţişat şi văzu o asemenea bucurie în ochii lui Niculaie, în exclamaţia lui surprinsă „Măi, Paule!", încît se topi în el orice rezervă şi căldura prietenului îl pă- transe, se împrăştie, bună, alinătoare, în sufletul lui. Simţea în mod nedesluşit că de asta avea nevoie, de un gest cald, spontan, şi iată că venise!

— Trifu îi petrecuse o mînă pe după umeri şi-l împingea sus pe scări, vorbind cu însufleţire:

— Pe unde mi-ai umblat? N-ai mai dat nici un semn, nu te-a interesat soarta mea. Am fost pe la tine, să aflu ce s-a întîmplat. Te văd întreg, sănătos, e adevărat puţin cam palid, cam „interiorizat", dar ăsta e chipul tău obişnuit, rîse Niculaie.

— Stamate primi ironia, rîzînd uşor, eliberat ca de o povară. Nu-şi lămurea ce anume produsese această destindere înlăuntrul lui. Felul în care-l întîmpinase Niculaie, odaia simplă, curată, în care locuia prietenul său? Se uita cu interes în juru-i, la perdelele de creton, la divanul şi fotoliile acoperite cu acelaşi material colorat şi

viu, la masa de stejar, pe care ardea o lampă făcută din- tr-un sfeşnic de argint, c-un abajur.

— Trifu îi prinse privirea:

— N-am luat decît lucrurile mele, cărţile, picupul, plăcile şi, bineînţeles, reşoul şi ibricul. Cum îţi place aici?

— Mă simt foarte bine, spuse rîzînd Stamate, cufundat într-un fotoliu, cu picioarele lungite.

— Nu te mai întreb, cred că bei o cafea. Am o nouă formulă, grozavă. În treacăt fie spus, fiecare cafegiu are formula lui. E un snobism de care m-am molipsit şi eu.

— Stamate aprinse o ţigară, gustînd o tihnă, o linişte pe care n-o mai încercase de mult. îşi plimbă ochii pe rafturile de cărţi, fără să se obosească să ridice mîna, deşi erau aproape de el; de asemeni nu răscoli, ca altădată, vraful de plăci de pe măsuţa alăturată. Se mulţumi doar să spună:

— Ai vreo placă nouă?

— Un Mozart. Mi l-a adus un coleg care a fost în Germania. Vrei să ți-l pun? Poftim şi cafeaua, e gata!

— Nu, încă nu. Poate o s-o ascultăm mai tîrziu.

— Stamate îl observa pe ascuns pe Trifu; era atît de calm, de firesc, ca şi cînd n-ar fi trecut printr-o aspră încercare. „Aş vrea să am tăria lui," îşi spuse în sine. Şi, în acelaşi timp, ceva îl aţîţa să-l întrebe:

— Mai ai veşti de la ai tăi? Bătrînul e tot atît de ţeapăn?

— Nu mai ştiu nimic despre el. De cîtva timp nu mai vine slujnica la mine, aşa că...

— Bine, şi ţi-e indiferent, nu te doare? E totuşi tatăl tău! Tii la el, asta o ştiu foarte bine, să nu negi.

— Nici n-am de gînd.

— Atunci?

— Ce vrei să fac? Să-l conving, să-l rog, să-i cad în genunchi să vadă realitatea din jurul lui?

Poate aş face-o, dacă asta ar reuşi sa schimbe ceva, dar nu foloseşte la nimic. Între noi lucrurile sînt limpezi. Eu nu pot să trăiesc cu ideile lui, ci cu ale mele. Şi aceste idei sînt de asemeni limpezi.

— Ah, Doamne, dar în viaţă lucrurile nu sînt aşa de nete, de clare: alb şi negru! Nu laşi loc pentru nici o nuanţă, pentru nici o îndoială.

— Tu, însă, complici prea mult, rosti cu îngăduinţă Trifu, uitîndu-se lung la el, mustrător. De ce nu mi-ai spus că mama ta e bolnavă?

— Stamate tresări. Rîse nesigur, forțat.

— Mă iei prin surprindere; ca un judecător. Nu ţi-aş putea spune de ce, dar n-a venit vorba, sau… habar n-am de ce!

— îmi amintesc că erai foarte frămîntat, poate aşteptai ceva de la mine, de asta mi-am dat seama mai tîrziu, şi mi-am făcut o amară vină că te-am lăsat să pleci fără să aflu ce-i cu tine. Dar eram şi eu zdruncinat.

— Nu mai are nici o importanță.

— Are. Nu te preface. După ce-am fost la tine şi am văzut pe maică-ta bolnavă, am înțeles cît de inutil complici tu faptul cel mai simplu. Nu e bine, nu e sănătos, dragul meu. Am crezut că între noi nu ne ascundem nimic.

— 'Dar eu ce-ți ascund?

— E, haide, nu te-aprinde, îl bătu Nicu- laie pe genunchi. Să lăsăm asta. Avem timp să ne ciondănim şi altădată. Nu vrei mai degrabă să asculţi putină muzică?

— Şi. fără să-i mai aştepte încuviinţarea, Trifu alese una din plăci, o învîrti pe disc şi fixă acul.

— „Ce se bagă în sufletul meu? Ce scormoneşte? se răsuci în sine Stamate. Ce-aş avea să-i spun despre mine? Să-i povestesc despre aventura mea cu Cristina? Despre vecinul meu Oprişan?" într-adevăr, ce ciudat că nu-i pomenise pînă acum de nici unul din ei! Ce-ar fi să-i istorisească păţaniile, să-i destăinuie şi bănuiala ce-i încolţise în minte cu privire la Oprişan? Ce-ar fi să-i vorbească despre descoperirea pe care o

făcuse cu două ceasuri înainte, că în cămara lui ținuse nişte piei crude şi poate că aceste piei... Nu! Dacă era totuşi adevărat? Stamate se înfricoşă. Erau lucruri pe care nu le-ar fi putut mărturisi nici celui mai bun prieten al său. Trebuia neapărat să-i restituie împrumutul lui Oprişan, să rupă orice legătură cu el, să se elibereze cît mai repede de acest om.

— Gîndurile îi fură împrăştiate, fărâmițate, absorbite de fluxul melodic care invadase încăperea. Era o deschidere largă, într-o lănțuire de sunete clare, energice, încît pentru moment nu recunoscu compozitorul, încet, încet, urechea lui desprinse o frază gingaşă, luminoasă, care revenea, se amplifica într-o profuziune de scînteieri sonore.

— Pe măsură ce motivele se legau între eie, ca nişte arabescuri strălucitoare, fraza muzicală căpăta tot mai multă lumină, graţie şi seninătate.

— O nespusă încîntare se zugrăvi pe faţa lui Stamate, care se desfăcea parcă înlăuntrul lui, spălat, limpezit de zgura adunată în ultimele zile. Nici nu ştiu cînd se terminase prima parte a concertului. Îi era greu să se rupă din această vrajă binefăcătoare şi spuse surîzînd:

— îmi pare rău, Niculaie, eu trebuie să plec. I-am făgăduit mamei că vin mai devreme acasă. Aş vrea să mai repetăm asemenea seri.

— Te-aştept, vino cînd doreşti.

— îşi strînseră mîinile cu putere, regăsiţi, şi Stamate o porni pe stradă, cu capul înălţat, liniştit şi parcă mai împăcat cu sine. În preajma casei îşi aminti că nu avea ţigări. Cobori pe trotuarul de vizavi, la tutungeria din colţ, şi cînd să apese pe clanţa uşii, îi zări înăuntru pe Oprişan şi Cristina. Pe cel dintîi îl recunoscu numaidecît, deoarece stătea în profil, iar pe fată o deosebi după statură şi demiul din păr de cămilă. Cristina era cu spatele la el şi-şi cumpăra pesemne ţigări. Oprişan tocmai vîrîse mîna în buzunar.

— Stamate reţinu gestul şi se dădu fulgerător deoparte. O durere scurtă, ascuţită îi tăie pieptul. Se rezemă de perete, să nu fie văzut,

căci imediat, după aceea, se ivi Cristina, urmată de Oprişan. O auzi pe fată protestînd încurcată:

— Vă rog, dar n-are nici un rost, domnule Oprişan.

— Vai, se poate, cui nu-i place o ţigară americană? îmi face o deosebită onoare să primiţi pachetul. E, cum să zic, o mică atenţie, la mine nu contează.

— Lui Stamate i se zbîrci pielea pe el de dezgust. Nu se mişcă de pe trotuar, privin- du-i cum traversau strada - - Cristina zveltă, cu pasul întins, iar alături Oprişan care călca îndesat, lipindu-se de ea, căutînd să micşoreze distanţa pe care fata o punea între amîndoi. Brusc, ascultînd de-o pornire irezistibilă, Stamate făcu un scurt ocol şi le ieşi înainte în dreptul porţii. Nu-l vedea pe Oprişan. Ochii lui arzători o căutau pe fată. Cristina se opri o clipă şi-l privi, tresărind. El desluşi în această privire o umbră, o dorinţă să-i comunice ceva, să fugă... Era atît de tulburat, încît nu-şi dădea bine seama.

— S'trăieşti, don' profesor! îl salută Oprişan, clipindu-i cu înţeles.

— Cristina se repezi în curte. Oprişan se luă după ea, insistînd:

— îmi daţi voie, domnişoară.. .

— Fata nu întoarse capul.

— în silinţa lui Oprişan de a fi politicos era ceva atît de exagerat, de grosolan şi de

— Comic totodată, incit Stamate rise, în ciuda oboselii, a tristeții care îl năpădiseră fără veste.

— Dar îndată ce păşi pragul apartamentului său fu surprins de un lucru neobişnuit; în amîndouă încăperile ardeau toate luminile. Mobilele pluteau de obicei în penumbră, indecise, ca nişte pete mari de întuneric. Dulapul, cele două comode, scrinul, fotoliile din odaia maică-şi răsăriseră cu liniile lor grațioase, frumos arcuite, şi vechimea lor statornicea o atmosferă de tihnă intimă şi plăcută. Chiar şi camera sa de lucru arăta altfel, reflexele luminii jucau în cotoarele aurite, în lemnul de mahon al bibliotecii. Soba de faianță sclipea. Alături, fotoliul, de asemeni vechi, în care-i plăcea să dormiteze sau să viseze, avea ceva elegant în curba brațelor, în tapiseria de mătase verde, cu tonuri stinse.

— În mijlocul odăii era aşezată o măsuţă ovală, aşternută cu o faţă de masă de Damasc, pe care străluceau vesela şi tacî- murile. Stamate privea cu încîntare această schimbare şi fu de-a dreptul uimit văzînd-o pe maică-sa în picioare. Purta pe cap o bonetă dantelată şi-şi acoperise umerii şi spatele cu un şal mare, negru, cu flori roşii.

— — Ce risipă de lumină! se bucură stins Stamate. Da' de ce te-ai obosit, mamă? Ăsta este un efort prea mare pentru dumneata.

— Mi-a ajutat şi Lina.

— Trebuia să te odihneşti, să stai culcată.

— Două săptămini îmi ajung, mă dor şi oasele de-atîta zăcut în pat. Aşa mă mai dezmorţesc şi eu puţin. Pe urmă voiam să mănînci şi tu o dată mai omeneşte, nu pe colţuri de mese.

— Sărut mîinile ...

— Ei, haide, aşează-te. Ia stai... eşti cam palid, spuse bătrîna, apropiindu-se de el.

— Aş, ţi se pare! Asta-i felul meu obişnuit, se sforţă să zîmbească Stamate.

— A, da, era să şi uit; ai primit o vizită azi după-amiază.

— Ştiu. A fost Niculaie pe-aici, spuse, urmărind-o pe maică-sa cum se foia de colo pînă colo, înduioşat de şubrezenia ei.

— De unde ştii?

— Inchipuieşte-ți, ce coincidență! Ne-am căutat unul pe altul în acelaşi timp. Tocmai cînd să plec de la el, l-am întîlnit jos, în curte.

— Ți-a lăsat un bilet, poftim! i-l întinse bătrîna, strîngîndu-şi şalul, ca şi cînd i-ar fi fost frig.

— Stamate îl desfăcu încet şi citi: „Am fost îngrijorat că n-ai mai dat nici un semn de viață. Am nevoie de tine. Nu lipsesc serile de-acasă, cu excepția serii de azi, cînd am ieşit să te caut. Cred că avem să ne spu-

nem multe lucruri. Te-aştept pe curînd. Cu afecțiune, Niculaie".

— „Iată, nimeni nu poate trăi singur. Trebuie să ai rădăcinile în ceva, să simți ală turi de tine căldura unui om, unui prieten. Nici Niculaie nu poate îndura singurătatea," reflectă Stamate.

— Gîndul îi era însă întors spre Cristina. Revăzu din nou scena umilitoare, dureroasă, de pe culoar; bărbatul acela cu mantaua lungă de piele coborînd scările... Cristina alergînd după el, în picioarele goale, izbitura în piept care-o lipise de perete... Cristina nemişcată, palidă, cu ochii închişi... şi strigătul acela plin de ură: „Să nu mă atingeţi! ... Să nu mă atingeţi!" Iar acum, aceeaşi Cristina mergea alături de Oprişan, de omul ăsta vulgar, pe care-l bănuia, era chiar sigur că învîrtea afaceri dubioase, murdare. Altfel, de unde avea atîţia bani? Stamate strînse dinţii, să-şi înăbuşe scîrba, dezamăgirea şi revolta.

— Dar nu putea să-şi alunge privirea ei, în care tremura o umbră, o dorinţă să-i spună ceva... Şi, deodată, înţelese că strigătul acela — „Să nu mă atingeţi!" — nu i se adresa lui, ci releva oroarea unor umilinţe, înfrîngeri, a căror adîncime nu era în stare s-o cuprindă.

— — De ce te-ncrunți mereu, dragul meu? îl întrebă bătrîna, cercetătoare.

— Stamate își reveni brusc:

— Eu? Mă gîndeam... Nu-i nimic important.

— Ai cumva vreo veste proastă cu numirea ta? rosti neliniștită Claudia Stamate.

— Dimpotrivă. E o chestiune de cîteva zile. Mi-au confirmat-o şi la facultate. Se pare că am fost socotit printre cei mai buni. De acest lucru se ti[ne] seama, o asigură Stamate, cu oarecare febrilitate în glas.

— Bătrîna clătină din cap.

— Te-ndoieşti, mamă?

— Nu. N-am nici un motiv. îmi zic doar că poate eşti prea încrezător. Şi tatălui tău i se prevestea o carieră strălucită şi i-au luat-o înainte alţii mai vicleni, oameni fără caracter, gata la orice compromis. El n-a vrut niciodată să cedeze, din pricina cinstei lui, îl mutau mereu dintr-un oraş într-altul. Abia ne încropeam gospodăria, şi iar eram siliţi s-o desfacem. Asta l-a îmbolnăvit de inimă rea şi s-a pierdut, lăcrimă bătrîna, cuprinsă de amintiri.

— Era o poveste tragică, pe care Stamate o auzise de atîtea ori, încît o ştia pe de rost. îşi amintea bine de taică-su; un impulsiv, care nu ţinea seamă de ranguri, de poziţii sociale, spunîndu-şi deschis părerea oriunde se afla, chiar dacă asta îi aducea duşmănii statornice şi tenace. La Ministerul Sănătăţii era considerat „element bun, dar intratabil", şi fusese îndepărtat de la funcţiile importante, pe care le-ar fi meritat priceperea şi onestitatea sa.

— Maică-sa nu avusese o viață ușoară cu el, dar nu cîrtise, oricîte suferințe îi aducea caracterul neînduplecat al soțului. După moartea doctorului Stamate, bătrîna, prin- tr-un proces firesc la asemenea naturi devotate, căzuse într-un fel de adorație pentru bărbatul ei.

— Se temea totuși ca feciorul să nu-i fi moștenit firea și, poate, destinul. Lumea dinafară nu se schimbase pentru ea; era tot nesinceră, rea și dușmănoasă. Și această lume nu putea fi decît potrivnică fiului ei. Stamate înțelegea starea mamei sale și încercă să i-o spulbere.

— împrejurările nu mai sînt aceleași. Vezi și dumneata că am fost adus la București, mi s-a dat casă, am fost propus să fiu numit asistent universitar. Nu m-am rugat, nu m-am umilit, n-am

intervenit la nimeni. Asta nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Da, e adevărat, recunoscu bătrîna, îngîndurată.

— Să admitem că mi s-ar face o nedreptate, urmă tînărul înfierbîntat, am deschisă înaintea mea orice cale, pot să lupt pentru dreptul meu. Şi ceea ce este mai important e că nu sînt singur, alături de mine mai sînt şi alţii care preţuiesc munca, meritele mele. Nu, mamă, nu e chiar atît de uşor să fiu dat deoparte, fiindcă unul s-ar bucura de protecţie, iar altuia nu i-or fi plăcînd ochii mei. Aşa ceva nu mai e cu putinţă. De asta să fii sigură.

— Ciudat. Aşa mi-a vorbit şi Niculaie.

— Ai discutat chestiunea asta? surise Stamate.

— —- E, ce să-i faci, din una-n alta am ajuns şi aici, se sfii maică-sa.

— ■— Oh, Doamne! tot aşa ai rămas, rosti cald Stamate, căruia îi apărea fermecătoare

ființa aceea plăpîndă, cu boneta de dantelă pe cap, cu şalul cu flori roşii pe umeri.

— Boala nu reuşise să-i distrugă trăsăturile fine, înnobilate de suferință. întreaga ei făptură, şubredă cum era, inspira respect prin ținuta-i demnă, îngrijită, prin felul grațios în care se mişca, prin gesturile măsurate, prin deşteptăciunea ochilor vii, scufundați în orbitele adînci, deasupra cărora strălucea fruntea înaltă şi pură.

— Stamate văzu la un moment dat o uşoară alterare în fizionomia ei. Era atît de obiş-nuit cu chipul maică-şi, îi cunoştea atît de bine fiecare linie, fiecare cută, încît percepea cea mai mică schimbare.

— Ți-e rău, mamă? se alarmă el.

— Nu... a fost ceva trecător, rosti moale bătrîna.

— Ți-am spus că n-ai voie să te obosești! De ce nu ești ascultătoare? o mustră blînd Stamate.

— Auzul îi deveni subit atent la zgomotul, la ușile trîntite de pe culoar.

— Ce-i zarva asta? se interesă bătrîna.

— într-adevăr, la această oră era de obicei

— linişte. Stamate ascultă, se auzi o forfotă, un văietat, un plînset de femeie.

— Ce să fie? Mă duc să văd, spuse, dînd să se ridice.

— Bătrîna îl opri:

— N-ai ce să cauți afară. Stai, te rog, aici, Paul.

— Dar, după cîteva clipe, cineva se apropie cu paşi repezi de uşa lor, ciocăni de două ori, scurt, nerăbdător. înainte de a spune Stamate să intre, năvăli înăuntru Oprişan. Era livid, descompus, pradă unei mari agitații şi ținea în brațe un pachet înfăşurat intr-o hîrtie de ziar.

— Doamnă Stamate ... tovarăşe profesor . . . e control la mine, vorbea el ca un rătăcit, punînd pachetul pe masă. În nimeni pe lumea asta n-am încredere decît în dumneavoastră... În dumneata, tovarăşe profesor ... vă las aici banii mei... îi iau mîine dimineaţă... eu am să mă fofilez prin uşa din dos ... vă rog ... mă salvaţi... am încredere, bolborosi Oprişan şi o zbughi afară tot atît de neaşteptat precum sosise.

— Stamate şi maică-sa rămaseră încremeniţi. El nici nu avusese cînd să se împotrivească. îl prinsese, îl încătuşase spaima lui Oprişan. Cînd îşi reveni, primul său impuls fu să stingă luminile. încăperile se scufundară într-un semiîntuneric de taină. în care pîlpîia doar luminiţa candelei de sub icoana Maicii Domnului. Din umbră, Stamate deosebi obrazul maică-şi, ochii ei, parcă mai mari şi mai lucitori ca niciodată, aţintiţi asupra lui. Tăcerea, întunericul îl apăsau pe piept.

— Să reaprind lumina? Spune-mi, s-o reaprind? rosti înfrigurat.

— Nu, oricum mă duc să mă culc, vorbi Claudia Stamate cu glas liniştitor.

— Se ridică de pe scaun şi, în loc să intre în odaia ei, se aşeză în fotoliul vechi, cu tapiseria de mătase verde, de lîngă soba de faianţă. Pachetul zăcea acolo, pe masă, între ei amîndoi. Un colţ al jurnalului se desfăcu, dezvelind un maldăr de hîrtii albastre. O curiozitate nestăvilită îl împinse pe Stamate spre masă. Făcu o mişcare, tresărind. Pe culoar răsunară voci amestecate, bocănit greu de paşi. Se apropiau, se îndepărtau? Nu-şi mai putea da seama. Inima îi zvîcnea cu putere.

— Ar trebui să ascund pachetul ăsta. Unde să-l ascund? se frămînta Stamate.

— Bătrîna veghea, uitîndu-se neclintit la fiul ei.

— De ce să-l ascunzi? Nu vine nimeni la noi.

— Tînărul profesor sta tot timpul încordat; desluşi paşii topindu-se în fundul

culoarului. Numără în gînd: unul, doi. .. trei... uşa cu arc scîrţii ascuţit... au plecat!

— Stamate îşi trecu degetele prin păr, respirînd adînc. Nu avea astîmpăr. Se în- vîrtea de la un capăt la celălalt al odăii, tulburat. Era atît de cufundat în sine, încît uitase şi de maică-sa, care-l privea ţeapănă din fotoliu. Ea însăşi arăta ca o momîie neînsufleţită, în care doar ochii sclipeau în fundul orbitelor.

— Stamate simţi privirea ei şi-şi ridică capul, întorcîndu-se deodată spre bătrînă.

— — De ce nu te duci să te culci? Ai spus că te culci! vorbi răguşit.

— Ea nu răspunse numaidecît. îşi strînse şalul pe umerii înguşti.

— —- Ba da, mă duc, spuse, sculîndu-se anevoie.

— Umbla uşor, de parcă nu ar fi avut greutate, abia atingînd podeaua. Lîngă glasvand se opri puţin, apoi merse mai departe şi se vîrî sub plapumă. Se întinse în pat, cu faţa în sus. Razele candelei aşterneau pe chipul ei o fină poleială aurie. „E slabă, n-are un pic de putere," işi spuse în sine Stamate. Sprijinită pe pernele înalte, bătrîna continua să-l pironească în tăcere. El se trase înapoi de lingă masă, scoase o carte din bibliotecă, răsfoi cîteva pagini şi o trînti la loc în raft. „Dacă vine cineva la mine?" se răsuci Stamate înlăuntrul lui şi se repezi la pachetul de pe masă. Vru şă-l învelească mai bine, să-l pună într-un alt loc, să-l ascundă, dar miinile lui îl răvăşiră, tremurînd.

— Stamate se holbă de uimire. Niciodată nu văzuse, nu-şi închipuise că şi acum se puteau agonisi atîţia bani. Cinci teancuri de cîte o sută de lei erau înfăşurate în banderole. Pe fiecare din ele scria „zece mii". Restul pachetului conţinea o grămadă de hîrtii de-o sută, de douăzeci şi cinci, şi zece lei. Cele mai multe erau însă bancnote de-o sută. Dintr-o ochire, Stamate preţui că laolaltă putea fi aproape o sută rle mii de lei.

— „O sută de mii!" exclamă el, înmărmurit. Cîţi ani de muncă i-ar trebui ca să adune atîta bănet? Doamne, niciodată, niciodată nu va izbuti să adune asemenea avere.

— încercă să-şi închipuie ce-ar face dacă, prin absurd, ar avea numai jumătate, o părticică din maldărul ăsta de bani? întreaga lui existenţă ar fi poate alta, n-ar trebui să se mai zbată atît; ar îngriji-o mai bine pe maică-sa, i-ar cumpăra medicamente străine, ar duce-o la Călimăneşti. unde ar rămîne toate lunile de vară. Acolo s-ar însănătoşi, în casa lor ar fi iar lumină, bucurie. Şi pe urmă, pe urmă.. . imaginaţia lui rătăcea, îmbrăţişa în culori strălucitoare lucrurile, fiinţele. De unde răsărise chipul Cristinei? Ce îndemn misterios o chemase, o plăsmuise vie înaintea lui? Ah, avea atîta sete, avea nevoie de frumuseţea, de tinereţea ei! El, Paul Stamate, nu le-a avut, nu şi le-a îngăduit. Zile şi nopţi şi le-a închinat studiului, încovoiat peste texte, închis în biblioteci cu miros de praf şi mucegai. Cîte elanuri nu şi-a înfrînt, cîte bucurii n-a sugrumat! Ce gust amar avea fructul renunţării! Viaţa îi era datoare pentru tot ce era neîmplinit în el, pentru tot ce n-a

trăit, pentru tot ce a visat. Şi acum, oare nu făcea altceva decît să viseze?

— Îl trezi un foşnet de aşternut şi văzu cu uimire şi îndoială că maică-sa se dăduse jos din pat; nici ea nu putea să doarmă. Somnul nu se lipea de niciunul dintre ei.

— Ce e cu tine? Tu de ce nu te culci? îl întrebă bătrîna cu un glas firesc.

— Lui Stamate glasul nu i se păru firesc. Şi asta îl nelinişti. Vorbi iute, surprins:

— Ce să fie cu mine? Nimic! Nu mi-e somn, şi mai citesc.

— Bătrîna scotoci în bufet, nu găsi ce căuta şi se înapoie în pat.

— Ar trebui totuşi să dormi, îi spuse în treacăt, tîrşindu-şi papucii.

— Vorbele banale sunau cu un anume înţeles, ocoleau ceva presimţit de amîndoi, care nu putea fi numit. Şi acel ceva exista, era cu neputinţă de înlăturat, îi stăpînea deopotrivă, pe mamă şi pe fiu, dar niciunul nu cuteza să rostească cuvîntul greu, hotărî- tor, care plutea în aer.

— Stamate aştepta cu fibrele întinşe. Dezlegarea nu venea. Maică-sa se aşezase în pat, în capul oaselor, urmărindu-l cu ochii trezi. Stamate nu răbdă, îi întoarse spatele şi începu să se plimbe agitat şi chinuit prin încăpere.

— Cum de strînsese atîţia bani Oprişan? Îl văzu solid şi îndestulat, cu zîmbetul lui de aur, alături de nevastă-sa cu pîntecul bombat, îmbrăcată în mantou de astrahan, amîndoi vulgari şi ghiftuiţi, înfruptîndu-se din plăcerile lui refuzate.

— Îi văzu înmulţindu-se, din ce în ce mai numeroşi, lăfăindu-se, huzurind, nepăsători şi dispreţuitori în obtuzitatea lor faţă de frămîntările, de credinţele, de valorile lumii în care el trăia. Oare nu mai lua odată sfîrşit domnia înjositoare a Oprişanilor? Un amestec de mînie şi amărăciune îi umplu pieptul, i se urcă în gîtlej.

— Căută să se gîndească la altceva, simţea că-l doare creierul şi, ca şi cînd ar fi vrut

să scape de obsesie, se năpusti să înfăşoare, să vîre undeva pachetul blestemat.

— Dar, în clipa aceea, cu o nemaipomenită luciditate descoperi că aceşti bani îi fuseseră furaţi lui însuşi, altora ca el, iar Oprişan, ca un păianjen, îi prinsese pe toţi în plasa sa de aur, pe Stamate, pe maică-sa, pe Cristina, înăbuşindu-i cu încetul.

— Tînărul profesor se dădu înapoi, căutînd maşinal spre maică-sa; îi întîlni privirea neadormită pironită asupra sa. Şi brusc înţelese că ea simţea ce se petrece în cugetul lui.

— De ce te uiţi aşa la mine? Ce vrei? strigă Stamate.

— Linişteşte-te, Paul. E foarte tîrziu, e trecut de miezul nopţii. Culcă-te.

— Sigur, sigur, am să mă liniştesc...

— Se prăbuşi pe marginea canapelei, fără vlagă, sleit, cuprinzîndu-şi tîmplele înfier-

bîntate între palme. Privirea maică-şi îl chema. îşi înălţă din nou fruntea şi, la acel ceas de noapte, începu între amîndoi un dialog neobişnuit şi straniu, pentru că ceea ce gîndeau nu putea fi rostit niciodată cu glas tare.

— „Spune-mi ce să fac? înţelege că trebuie să fac ceva, mamă, se zbuciuma Paul. Aş fi în stare să rabd orice, umilinţa, foamea, hula. Dar cum să accept să nu mai fiu eu însumi?"

— „Ce mult semeni cu taică-tu. Te recunosc în toate ale lui. Eu nu-ţi cer să calci peste conştiinţa ta, fă ce-ţi porunceşte. Dar tu, băiatul meu, nu ai nici o vină. Nici pe taică-tu nu l-am împiedicat vreodată de la ceea ce socotea el că e drept şi cinstit, cu toate că firea lui mi-a adus adesea sufe-

rințe şi lipsuri. Şi pe tine la fel nu te voi împiedica şi voi fi lîngă tine, oricum vei face."

— „De asta sînt sigur. Mă gîndesc că eu şi tu, mai ales tu ai merita să trăieşti de- aci Înainte fără griji şi în tihnă. Este revoltător, absurd, inuman, ca unul ca Opri- şan să culeagă parfumul şi mierea vieții. Şi eu, eu să ajung tăinuitorul lui! Asta nu pot s-o îndur."

— —- „El face parte dintr-o altă lume, care mai devreme sau mai tîrziu va pieri. Tu singur mi-ai spus-o de atîtea ori. Ai uitat?"

— „Da, ai dreptate. Banii ăştia mi-au tulburat minţile. Iartă-mă. Ai, te rog, încredere în mine. Sînt tînăr, plin de energie şi de putere. N-am să-mi cruţ nici o osteneală, am să muncesc fără odihnă şi-am să răzbesc. Pe tine te voi trimite la vară la Călimăneşti, ai să te însănătoşeşti, vei mai apuca încă zile voioase şi însorite. Mă crezi?" se rugă înflăcărat Stamate.

— —- „Te cred, fiul meu."

— „Ce mîngîietoare, ce bună e încrederea ta. Ea îmi dă atîta tărie, încît nici nu mai îmi pasă de Oprişan, şi mă duc să strîng pachetul, să-l arunc undeva, într-un fund de sertar, să nu-l mai am înaintea ochilor."

— într-adevăr, Stamate se sculă de pe divan, dar nu se urni. „De ce să-l ascund? Nu trebuie să mă ating de el! Ce-mi pasă mie? Nu vreau să-mi pese de nimic! Eu nu am nici o vină! Nici o vină! Mai bine mă trîn- tesc înapoi în pat şi-mi îngrop capul în pernă, să dorm, să dorm... Nu, mă dor prea tare tîmplele. Poate ar fi mai bine să mă strecor tiptil afară, să respir aerul rece, să colind străzile, pînă o să-mi vin în fire. Ce-ar fi să mă duc la Niculaie? E o oră neobişnuită? Ei, şi! Nici noaptea asta nu este obişnuită. El mă va primi oricînd. Ce-ar fi făcut Niculaie în locul meu?" îi scăpără prin minte.

— Stamate încremeni. O sudoare rece îi năpădi fruntea. Creierul lui lucra neistovit. Cum de izbutise Oprişan să adune atîta avere? îşi aminti cu ascuţime fiece amănunt; peretele de scîndură din pivniţă, cu lacăt la uşă ... ce-o fi dosit? ... ţigara Pall-Mall pe care i-o oferise... duhoarea de piei crude din cămară o mai avea şi acum în nări, îi răscolise măruntaiele ... năvala lui Oprişan în casă ... groaza de control...

— „Ce-ar fi făcut Niculaie în locul meu?" se întrebă Stamate cu buzele uscate, cu ochii arzîndu-i în cap. „El a furat nu numai banii, ci ceva din lumina, din bucuria, din speranţa mea, a ta..." „L-ai condamnat?"... „Maximum de pedeapsă!" Sentinţa căzuse sec, tăios, ca o ghilotină. ..

— Stamate nu mai îndrăzni nici să se apropie, nici să se depărteze de masă. Îi era teamă, ca şi cînd acolo, învelit în jurnal, zăcea un cadavru. Oh, dacă s-ar sfîrşi odată această noapte de coşmar! Lui Niculaie nu-i va sufla nici o vorbă. Era taina lui, pe care nimeni în lume n-o va cunoaşte. Dacă ar veni odată zorile, lumina ...

— ... Cînd se crăpă de ziuă, două ciocăni- turi puternice îl deşteptară din somn. Se

culcase îmbrăcat şi era încă buimăcit, cu mintea pîcloasă.

— Cine-i? Ce este? sări în picioare, înspăimîntat.

— Eu, Oprişan! ... se auzi dinapoia uşii.

— Stamate ii deschise, se năpusti la pachet,

— i-l vîrî în braţe, împingîndu-1:

— Ia-1! Ia-l mai repede şi să nu te mai.. .

— Oprişan se proptise bine în prag şi nu

— putea fi urnit. Îl măsură pe tînărul profesor cu ochii lui rotunzi, galbeni şi neîncrezători. Spuse încet, cu îndoială:

— Parcă n-ar fi... Sînt toți?

— Stamate nu înțelese.

— Cum?

— Eh, nu erau numărați și chiar dac-ar fi fost numărați, pot să zic ceva? Nu pot!

— Stamate îngălbeni. Abia îngăimă:

— Adică, dumneata vrei să spui că eu ... eu...

— Măi tovarăşe profesor, prinzi vrabia în cuib şi-i dai drumul să zboare, aşa, nejumulită? Eu tac din gură. Am fost la ananghie, ce mai, nu zic nici pis! Am încotro?

— Dumneata crezi că eu ...?

— Ei, ce s-o mai întindem. La drept vorbind. ţi se cuvine şi dumitale ceva, că m-ai salvat. Ţi-am mai spus eu că ai să te înţelegi cu mine.

— Stamate amorţi. Se făcu alb, simţea că şi inima aproape încetase să-i bată. Auzea bine şi nu înţelegea. Dar cînd reuşi să cuprindă întregul înţeles al situaţiei sale, se cutremură. Mintea lui reconstitui fulgerător treptata insinuare a lui Oprişan în viaţa, în conştiinţa, în sentimentele sale. îl atrăsese, îl înlănţuise, tîrîndu-l la un pas de josnicie. Oare atît de departe ajunsese? Oprişan voia să-l împingă, să-l rostogolească şi mai jos, tot aşa cum se pregătea să facă cu Cristina, pe care o urmărea, o încolţea fără milă. Un clocot de ură fierbea, creştea în pieptul lui Stamate, gata să se spargă.

— Oprişan, văzîndu-l neclintit, nepricepînd pericolul, glumi încetişor:

— Acu', între noi, poţi să-mi spui cît ai...

— Stamate îi înfipse deodată mîna în piept,

— răsucindu-i haina cu cămaşă cu tot.

— îndrăzneşti, îndrăzneşti să mă faci pe mine de hoţ? ţipă el sugrumat, zguduindu-l cu furie.

— Oprişan se opinti. Îi aruncă o uitătură tăioasă pe sub pleoape. Se uită şi-nlături. îi era frică să nu se adune vecinii. Vorbi şuierat:

— Ia mîna de pe mine! Mai mă şi crezi prost, vericule ...

— Stamate nu se mai putu stăpîni. Îl izbi cu toată puterea peste fălci. Oprişan nici nu clipi, dar se făcu vînăt-negru şi se retrase încet, de-a-ndăratelea.

— Afară, ticălosule! Afară!

— Stamate trînti uşa, se întoarse spre maică- sa, cu faţa răvăşită, suptă, cu ochii scînteietori.

— Ai auzit? Ai auzit ce-a spus despre mine? repetă cu o suferinţă neobişnuită în glas.

— Tu ştii bine că nu-i adevărat! rosti bătrîna, ridicîndu-se, albă, în capul oaselor.

— Eu i-am ascuns banii… un hoț, bîigui Stamate.

— Ştii bine că nu-i adevărat.

— Stamate se clătină ca un orb, căută în- lăuntrul lui un reazim, un sprijin şi nu-l găsi.

— Eu nu ştiu, mamă, nu mai ştiu ... izbucni deznădăjduit.

— Şi înainte ca bătrîna să-l poată împiedica, Stamate fugi afară, rătăcind pe străzi, ca să-şi caute liniştea şi să se regăsească pe sine însuşi...

— **Tentaţia vieţii**

— Adrian Macri, deşi considerat un compozitor interesant, era un om destul de obişnuit. Ceea ce îl deosebea, poate, de ceilalţi semeni ai săi era o anumită înclinaţie spre cunoaşterea mai adîncă a inimii omeneşti, o privire mai dramatică, de nu chiar sumbră, asupra vieţii. De altminteri, ca toţi bărbaţii tineri, era iubitor de un pahar cu vin, de o masă bună, fiind totuşi

cumpătat atît la mîncare, cît şi la băutură. Îi plăcea de asemenea să se îmbrace frumos şi-i plă-ceau cu deosebire femeile, fără să fie însă un afemeiat. Unii dintre colegi îl invidiau, presupunînd că ar avea cumva succese la femei şi se interesau care o fi cheia succesului său. Adrian Macri le destăinui imediat secretul, care-i dezamăgi pe colegii săi.

— Ele simt că le iubesc.

— Mofturi! ridică unul din umeri, dispreţuitor. Cunoşti vorba ceea: „Măi Ioane, ţie îţi plac fetele?" „îmi plac, cum de nu." „Dar ele te plac pe tine?" „Şi ele îmi plac mie." Cam aşa vine cu răspunsul tău.

— — Nu-i chiar întocmai, dar asta-i realitatea: ele simt că le iubesc, întări Adrian şi, cum era bine dispus, continuă: Stai, dragul meu, să-ţi explic sensul. Cînd am afirmat că ele simt că le iubesc, am înţeles prin asta că ele simt că mă preocupă şi mă interesează mai întîi ca fiinţe umane, că doresc în mod sincer să mă apropii şi să mă bucur de dulcea şi tandra lor intimitate. Asupra sincerităţii acestei dorinţi, o femeie nu se înşală decît rareori. Se în- şală mai degrabă fetele, căci n-au experienţă şi sentimentul le e necunoscut. Să-ţi dau un exemplu: am întîlnit un muzician la Mogoşoaia. În ciuda faptului că avea maşină personală, bani şi locuia într-o splendidă vilă pusă la dispoziţia lui, nu reuşea să se apropie de nici o femeie, deşi era gata de orice sacrificiu pentru aceasta. Nu pricepea de loc cauza repetatelor sale eşecuri. Mi-am pierdut vreo două ceasuri cu acest om, ca să-l fac să înţeleagă că ceea ce îndepărta femeile de el era brutalitatea dorinţelor sale, graba de a şi le satisface, lipsa manifestă de preţuire a femeii, în care vedea doar un obiect de satisfacere a plăcerilor fizice. Poate am izbutit să fiu ceva mai clar, sublinie Adrian. Din păcate nu mai pot să stau. Altă dată am să-ţi completez explicaţiile, mai spuse compozitorul, despărţindu-se de colegul său.

— Se grăbea, fiind invitat la cină la un prieten gazetar. Gazda îl întîmpină în uşă. Adrian ţinea la acest băiat scund, cu minte lucidă şi precisă, care avea orgoliul inteligenţei sale. Compozitorul preţuia mai mult inteligenţa decît caracterul prietenului său. În unele împrejurări dificile, Adrian nu se putuse bizui pe sprijinul prietenului său, fără ca acesta să fi fost totuşi un poltron sau carierist. Inteligenţa îl făcuse sceptic, prudent şi oarecum mizantrop. Dar mai presus de toate, desi n-o recunoştea, nutrea un orgoliu nemăsurat, invizibil ochiului comun. Nici un gest, nici o expresie nu lăsa să transpară această solidă mulţumire de sine şi de gîndire a sa, mai ales că în discuţiile obişnuite folosea argumente strălucite, făcînd pulbere orice tendinţă orgolioasă, orice ambiţie, care nu avea drept scop desăvîrşirea morală şi realizarea individuală. În acest prieten, posesor al unei logici strînse şi implacabile, Adrian descoperi cu uimire un om care voia să se conducă în viaţă după principii socratice, dar cît de puţin îi reuşea! Călătorise intens, citise mult, văzuse feluriţi oameni — muncitori, cărturari, oameni de acţiune — în Anglia, America, China, India. Lui Adrian îi plăcea să se ducă la el acasă, să discute în contradictoriu, să privească obiectele de artă expuse în cîteva vitrine din hol. De aceea, compozitorul dorea să termine mai degrabă gustările şi să se ridice de la masă, să se aşeze într-un fotoliu din hol, ca să poată privi în voie obiectele de artă din vitrină. Mîncă doar vreo cîteva sandvişuri cu sardele, şuncă, salam de Sibiu, şi bău două şpriţuri. Era un vin uşor, parfumat, de grădină. Gazda îi oferi ţigări englezeşti „State

Express", țigară necunoscută compozitorului. Pe cînd Adrian privea obiectele de porțelan şi sticlă, prietenul său îi vorbea despre arhitectura chineză, despre tacism, făcînd o neaşteptată şi subtilă legătură cu elementele decorative şi casnice ale vieții lor diurne.

— Adrian îl asculta atent, fără să-i replice nimic. Dar cînd gazda îşi manifestă admirația excesivă pentru arta antică extrem- orientală, pe care o socotea superioară celorlalte, avînd o tradiție mai veche şi fiind de un rafinament incomparabil, atunci stropul de sînge elin din sîngele lui Macri se răzvrăti:

— — Uite, dragul meu, spuse compozitorul, noi, europenii, sîntem moştenitorii culturii greco-romane, nu extrem-orientale. Şi ca

atare, eu sînt produsul acestei culturi, iar gustul meu personal este limitat de clasicitatea greco-romană. În concluzie, în judecăţile mele adopt principiile lor estetice; proporţia, firescul, ordonanţa şi limpezimea ideii artistice, toate inspirate de om. Chiar şi zeii creaţi de imaginaţia elină seamănă mai mult sau mai puţin cu oamenii, iar marii artişti ai antichităţii i-au prezentat aproape ca pe nişte fiinţe umane obişnuite, înzestrate doar cu puteri miraculoase. Ce am eu comun cu zeii terifici, cu monştrii, cu himerele artei extrem-orientale?

— Gazda îi arătă statuete de porţelan şi de sticlă executate într-adevăr cu o mare fineţe şi minuţie artistică.

— Monstruosul miniatural, realizat în materiale friabile, ca porţelanul sau sticla, poate da unele efecte artistice, consimţi Adrian. Dar gîndeşte-te la zeii colosali, cu capete de animale, cu masca feţei hidoasă, sau la zeiţa cu zeci de braţe a indienilor, Ka- luga, turnate în bronz sau cioplite în piatră. Aceste chipuri nu fac decît să-ţi înfioare sufletul prin diformitate, prin anormalitate. Ştiu că ai să-mi răspunzi că sînt fiinţe mitice, fabuloase. Fabulosul lor este însă monstruos şi terifiant. Cu excepţia zeilor Infernului, zeii elini sînt întruchipaţi ca nişte fiinţe omeneşti, ideal de desăvîrşite şi armonioase. Arta clasică greco-romană respinge nefirescul, urîtul, tenebrele.

— În tine vorbeşte rasa ta, observă gazda.

— Natural, acceptă compozitorul. Păcat că ea nu vorbeşte şi în prietenul meu, care, trăind la Roma, în mijlocul acelor minuni ale antichităţii şi Renaşterii, pretinde că într-o călătorie făcută în India a vibrat mai intens la vederea templelor etajate ca nişte excrescenţe de piatră, împodobite cu zei înfricoşători, decît la vederea atîtor minunate temple romane. Poate e un simplu sno-

bism, sau poză. Nu ştiu exact. În ce mă priveşte, refuz arta terifică a zeilor mon- struoşi, arta nefirescului, a urîtului, a tenebrelor, dacă asta se poate numi artă. E clar?

— E clar, dar cam superficial.

— Păcat că astă-seară nu ne înțelegem, spuse Adrian cu părere de rău. Să facem abstracție de arta extrem-orientală. Observ însă, ca o trăsătură comună la unii intelectuali, că au ajuns să considere că ceea ce e vag şi tenebros este, în mod necesar, şi adînc. Nu! Asta e barbarie! Şi ca să isprăvim, îți amintesc de „Rugăciunea pe Acropole" a lui Renan, pe care-l prețuiesc printre altele şi pentru curajul pe care l-a avut să recunoască

sincer că, în fața miracolului elin, se simte un simplu barbar.

— Dă-mi voie să continui, reluă gazda. Dar despre desăvîrşita, subtila artă a politeții chineze, care atestă o străveche existență în civilizație, o bună creştere, maniere alese, prețuire şi respect pentru ființa umană, ce-ai de zis? Este o politeță esențial diferită de faimoasa politeță franceză, expresie mai mult a unui rafinament social, care a culminat la curtea Regelui-Soare. De fapt, întregul ceremonial al politeții nobiliare era un scut de apărare față de clasele inferioare, un mijloc de a marca distanța ce separa nobilimea de restul poporului. La chinezi politețea este o însuşire națională, o trăsătură sufletească specifică, pe care o observi şi la cel mai umil cetățean. Politețea este deci o facultate sufletească, nu doar un atribut social exterior de civilizație.

— Cîtă ipocrizie ascunde şi această politeţă! exclamă Adrian.

— Speram ca tu să nu te foloseşti de acest truism frecvent la toţi publiciştii europeni de mîna a doua. E rîndul meu să te suspectez de barbarie, căci numai barbarul ia gesticulaţia violentă, zgomotoasă, drept manifestare a vitalităţii, a unei firi spontane şi sincere, cînd de fapt nu e decît sălbăticie. Iar purtarea rezervată, cuviincioasă, i se pare că denunţă o fire ascunsă, falsă.

— Totuşi, între politeţea excesivă, obsechioasă şi ipocrizie nu e decît un pas.

— În seara asta nu ne înțelegem de loc. Ai dreptate, fu de acord şi gazda. Mai bine să bem încă un coniac.

— Noroc!

— Să trăieşti!

— Limba pendulei din sarcofagul de sticlă bătu pentru a zecea oară, grav şi muzical.

Adrian Macri şi prietenul său porniră în oraş. Afară îi întîmpină o noapte de primăvară bucureşteană, cu un cer plin de stele şi un aer îmbălsămat de miresmele ce se înălţau din grădinile care îmbrăţişau oraşul. Aerul era moale şi ameţitor ca un vin tî- năr. Îl sorbiră cu nesaţ, atraşi de străzile somnolente. Amîndoi iubeau oraşul. Îl iubiseră şi cînd era urît, sordid, balcanic. Şi-l iubeau mai tare acum, cînd întinerea sub ochii lor. Dispăruse tot ce era pestriţ, murdar, oriental şi, pe zi ce trecea, oraşul căpăta tot mai mult un aspect de capitală modernă, cu şosele largi, cu magistrale superbe şi clădiri impunătoare. Nici forfota oamenilor, nici circulaţia grăbită a maşinilor ca nişte cărăbuşi coloraţi, nici alte zgomote obişnuite ale oraşului nu le umplea auzul cu acel vuiet, cu acea larmă insuportabilă de care fugeau străinii, bucuroşi să găsească aci un oraş modern, civilizat, unde totuşi noaptea zgomotele se stingeau într-o linişte imensă, ca de cîmpie goală.

— În dreptul cinematografului „Bucureşti", cei doi prieteni traversară strada, braţ la braţ, cu pasul destins şi sprinten. Cobo- rîră în Piaţa Palatului şi Adrian privi din nou cu plăcere

clădirea sferică, strălucind prin toate ferestrele iluminate şi care acum, în văzduhul albastru şi pur, răsărea ca o navă interstelară, gata să-şi ia zborul spre înălţimi. Ceea ce îl surprindea pe Adrian e că această construcţie modernă se împăca perfect atît cu blocurile pastelate care o în-conjurau, cît şi cu linia elegantă a bisericii Creţulescu. De cîte ori nu privise el din galerie acest ansamblu armonios, neştirbit în frumuseţea lui nici de fleşa bisericii Luterane, îndreptată spre cer ca o antenă ce ar voi să capteze muzica sferelor cereşti. Cînd ajunseră în dreptul sălii mari a Pa-latului, uşile de la intrare se deschiseră larg, lăsînd să se scurgă un public numeros. Fusese un mare concert, pe care Adrian îl ascultase în ajun, la repetiţie. Tînărul compozitor cerceta chipurile radioase şi mulţumite ale oamenilor. Mulţi dintre bărbaţi erau în ţinută de seară, purtau sacouri închise şi cămăşi albe. Femeile erau în rochii răscroite la piept şi la spate. în păr, la deschizătura sinilor îşi aninaseră cîte o broşă cu pietre strălucitoare, autentice sau false. Sub focul candelabrelor, carnaţia femeilor lucea albă şi mată, iar în ochii lor umezi sclipeau lumini enigmatice. Pe cînd îşi legănau şoldurile în mers, cu picioruşele vîrîte în pantofi albi, ca nişte columbe cu cioc ascuţit, Adrian auzea la fiecare pas foşnetul secret şi intim al mătăsurilor. Femeile lăsau în urma lor o dîră stăruitoare de parfum, care-l învăluia pe tînărul compozitor într-o plasă de senzualitate, stîrnin- du-i pofta de muncă, de viaţă, de succes. Fuma, aşteptînd să se scurgă acest rîu sclipitor de forme unduitoare. Fuma în

hol şi abia trase cîteva fumuri, cînd simţi o bătaie uşoară pe umăr. Tresări.

— —■ Ce mai faci, Adrian?

— Bine, Didi.

— Eşti liber astă-seară?

— Nu, sînt cu un prieten.

— Regret, aş fi vrut să te invit la bar.

— Nu pot, sînt cu un prieten.

— Du-te, Adrian. Tu eşti singur. Eu am obligaţii şi mă înapoiez acasă.

— Adrian nu ştia cum să-şi reţină prietenul, să-l facă să priceapă că nu-l amuza de loc barul, plin de băieţandri şi fete neinteresante, nu-l interesa nici acest june arhitect, cu o vagă bărbiţă în jurul maxilarelor, cu pantaloni strimţi pe pulpe şi cu manşete înguste, deoarece aşa se purta în străinătate, spirit negativist, contestînd tot ce se realizase în arhitectura românească, în afară, bineînţeles, de lucrările sale, care se reduceau la amenajarea a două grădini de restaurante pe litoral şi construirea unui mic bar la Bucureşti, intenţionat să fie ceva „modern", pe elemente specific româneşti, şi nu reuşise să fie decît un hibrid arhitectural, de franc prost gust. Acest june arhitect, pe nume Didi Flores- cu, nu-i inspira lui Adrian Macri decît antipatie. Compozitorul îi detesta diletantismul, aerul snob şi nu-i suferea prostul obicei de a-şi roade unghiile pînă la sînge, De aceea primi cu răceală propunerea lui Didi Fio- rescu şi dacă totuşi îl însoţi la bar, era fiindcă-l tulbura această noapte prea frumoasă şi n-avea poftă nici de lucru, nici de somn. Îi propuse la rîndu-i lui Didi o plimbare prin Cişmigiu. Celălalt consimţi şi se plimbară un ceas. Peste o oră, amîndoi urcau scara de marmură spre bar. încă de la mijlocul ei, auzul îi fu izbit lui Adrian de rumoarea glasurilor şi de muzica tono- matului, pe care o găsi îngrozitoare. încăperea circulară era cufundată în semiobscu- ritate şi înăuntru plutea un fum gros şi otrăvit. Era atît de compact fumul, încît abia se vedeau chipurile omeneşti. Ţigările punctau cu lumini mici, roşii, această semiobscuritate, mai degrabă plictisitoare decît tainică. Adrian vru să se ridice,

arhitectul îl împiedică. Toate aceste chipuri erau străine lui Adrian, deşi el avea foarte multe cunoştinţe. Ceru un cocteil şi-l bău rar, în tăcere. Didi Florescu îşi comandă şi el unul. Fireşte, discutară despre artă, despre femei, despre muzică şi, inevitabil, ajunseră la arhitectură, Didi făcînd o critică acerbă a tot ce se realizase mai înainte în acest domeniu şi fiind destul de aspru şi cu unele construcţii actuale. Băgă însă de seamă că Adrian nu-l prea asculta.

— — Te rog urmăreşte-mă cîteva clipe, insistă Didi. Gîndeşte-te şi ai să vezi că am dreptate, cu toate că nu te pricepi la arhitectură, după cum afirmi. Îţi dau un exemplu care este evident pentru oricine. Orice clădire mai însemnată dintr-o cetate se construieşte pe o înălţime, deal, movilă sau o altă proeminenţă de teren, în scopul ca acea clădire să capete perspectivă. E un principiu elementar în arhitectură, de aceea pentru statui s-au inventat soclurile. În Veneţia, care e asediată de apele mării, clădirile se sprijină pe stîlpi, iar faimoasa statuie Collone de Verrochio, situată într-o mică piaţetă izolată, la marginea unui canal, se înalţă pe un soclu cu şase coloane. Deşi gondolierul are

dimensiunea aproape a unui om normal, războinicul călare pare totuşi enorm. El şi calul său domină nu numai piaţeta şi canalul, ci parcă întreaga Veneţie, şi asta datorită numai unei minunate ştiinţe a proporţiilor. Dar să revenim la ţara noastră. Un singur exemplu te va lămuri deplin că noi n-am avut mari arhitecţi. Iată: să luăm, de pildă, Calea Victoriei, de la întretăierea cu bulevarul 6 Martie pînă la Piaţa Palatului. Ai să constaţi imediat lipsa unei concepţii arhitecturale. Cine a mai auzit să construieşti clădiri de interes obştesc sau cultural într-o groapă? Fostul Cerc Militar e construit într-o groapă. Palatul Telefoanelor aşijderea — în paranteză fie zis, Palatul e o oroare. Teatrul Naţional fusese de asemenea construit într-o groapă, ce altă dovadă mai vrei? Soluţia arhitecţilor noi, cu construcţiile de blocuri în frunte cu blocul- turn, este o soluţie interesantă, chiar frumoasă, după mine însă o soluţie parţială. Eu aveam o cu totul altă idee, fireşte care nu prea ţinea seama de factorul economico- social, dar o populaţie care vrea să trăiască într-un oraş civilizat şi frumos e musai să consimtă şi unele sacrificii. Cine să ia în seamă ideile unui tînăr arhitect? În realitate nici nu sînt atît de tînăr. În curînd împlinesc treizeci de ani.

— Adrian îşi dădea seama că arhitectul aştepta nerăbdător să fie întrebat, ca să-şi expună concepţia. Îi făcu pe plac, convins că va auzi o nerozie extravagantă.

— Şi care este ideea ta?

— Eu aş demola toate clădirile, de la Cer- cui Militar pînă la Piaţa Republicii, cu excepţia bisericii Creţulescu.

— Eşti mai crud ca bombardamentul hi- tlerist de după 23 August 1944.

— Vezi? Cu tine nu se poate discuta serios. Mă iei în rîs, rosti jignit Didi Flo- rescu.

— Iartă-mă, am făcut o simplă glumă. Spune mai departe, mă interesează.

— încurajat, tînărul arhitect continuă:

— Te vei mira că în locul lor n-aş mai ridica alte construcţii.

— Şi astfel o latură a Căii Victoriei ar deveni un loc viran.

— Este absurd. N-aş mai construi blocuri de locuinţe, ci doar un soi de campanelle, cu săli pentru expoziţii de artă şi bibliotecă. Iar de partea cealaltă a zidului aş fugi cu un şir de trepte de marmură pînă la Cişmigiu. Calea Victoriei ar rămîne un soi de corso bucureştean, căruia i-aş aduce în dar o grădină minunată ...

— Şi cum vor privi oamenii prin zid la grădină? întrebă Adrian.

— Doar n-am de gînd să construiesc un zid chinezesc, ci un zid de înălţimea unui om de statură potrivită.

— Nu ştiu, nu mă pricep, se degajă Adrian. Supune problema forurilor în drept, unor arhitecţi, unor specialişti în construcţii.

— Ţi-am arătat doar ce au făcut pe vremuri aceşti specialişti.

— Eşti nedrept cu înaintaşii tăi, Didi.

— N-au înfăptuit nimic de seamă. Aş dori să mi se încredinţeze mie reconstrucţia Căii Victoriei.

— E o arteră principală, nu cred că ţi se va încredinţa, rosti sceptic Adrian. Eşti încă tînăr şi fără experienţă. În orice caz încearcă.

— Mai bei un cocteil? rosti cu jumătate de gură Didi Florescu.

— Nu, că nu mă simt bine.

— Te doare stomacul?

— E un rău mai profund, îl simt undeva ascuns în fibrele, în celulele mele cele mai intime. Bună seara, Didi, spuse Adrian şi se despărţi de tinărul arhitect, bucuros să rămînă singur, cu el însuşi.

— Nici prin gînd nu-i trecea lui Adrian Macri catastrofa care avea să se abată asupra lui. Peste cîteva ceasuri, ea îl smulse cu brutalitate dintre cărţile, discurile şi tablourile sale, îl smulse dintre prietenii şi prietenele sale, îi şterse deodată din memorie tot ceea ce fusese viaţa lui de pînă atunci şi-l sorti sa cunoască, pentru vreme îndelungată, amărăciunea, umilinţa şi durerea neputinţei. Zeii fuseseră totuşi îngăduitori, îi lăsaseră integritatea minţii, întreaga luciditate.

— întins pe o brancardă de pe podeaua unei maşini albe, Adrian îşi fixă privirea în ceafa omului de la volan, care gonea cu mare viteză spre unul din spitalele de la marginea oraşului. Adrian îşi zicea în sine că bătrî- nul luntraş Charon se modernizase. Abandonase luntrea şi conducea acum un automobil nou, în mare viteză, cum se cuvenea într-o epocă modernă, iar Styxul se transformase într-un bulevard de smoală, ud şi lucios după ploaie. De departe, pe Adrian îl izbi în nări un miros urît, greu şi înăbuşitor, răspîndit de nişte oţetari. Dar tînăru- lui compozitor i se păru că sînt miasmele Infernului.

— De altminteri, în mijlocul curţii largi se înălţa o statuie de bronz întunecată. Nu-i desluşea trăsăturile, dar, fireşte, ea nu poate fi decît a lui Pluton, stăpînul Infernului. Adrian fu foarte mirat că Cerberul, deşi avea bot de cîine, nu era tricefal, ci avea un singur cap şi purta o uniformă cu fireturi, frumoasă, omenească.

— în sfîrşit, pătrunse înăuntru. Şi aici fu victima unei mistificări. Toţi se travestiseră, Erryniile apărură în uniforme şi bonete albastre, purtînd numele de surori şi infirmiere. Firea lor adevărată, crudă şi impulsivă, se dezvălui chiar în aceeaşi noapte. Adrian o simţi pe propria sa piele, căci ne- putîndu-se da jos din pat şi fiind muncit de nevoi fiziologice, îl repeziră, îl lăsară să se chinuie, să transpire, neîndurîndu-se să-i aducă receptacolele izbăvitoare.

— De altfel observase că una din Errynii, slabă, cu o pată neagră pe obraz, încerca o voluptate aproape sadică să-şi înţepe victi- mile. Aceste Errynii n-aveau stilet ca cele din antichitate, ci un soi de tub de sticlă, cu un ac la capăt, căruia îi spuneau seringă. Orice i-ai fi cerut Erryniei cu obrazul pătat, nu arăta nici cea mai mică bunăvoinţă, dar la injecţie alerga într-un suflet, cu un licăr aprins în pupile, iar dacă nu protestai cînd înţepa prea tare sau ţi se înroşea şi umfla locul, te puteai bucura de protecţia ei. În chiar prima noapte veni un frizer la patul lui Adrian şi-i taie părul de pe ceafă cu briciul. O Errynie îl preveni că i se pregătea toaleta pentru radiografie. Îl transportară într-o încăpere puternic luminată. Era o lumină artificială, lividă. Chipurile fiinţelor din această încăpere aveau o ciudată paloare, obrajii supţi şi buzele vinete. în această lumină lividă, instrumentele de metal din vitrină căpătaseră o lucire mată, rece. În încăpere îl aşteptau cîteva zeităţi ale Infernului, dar nici una nu-şi păstra înfăţişarea ei adevărată. O recunoscu pe Proserpina, regina umbrelor şi soţia lui Pluton, pe judecătorii Eac, Radhamante şi Minos. Toţi erau îmbrăcaţi în halate şi purtau pe cap nişte calote, ambele de un alb ireal, sticlos. Ei mînuiau diferite instrumente de supliciu, sclipitoare şi ascuţite. Ceea ce nu înţelegea Adrian era de ce se travestiseră. Poate, gîndi el, ca nu cumva să nu îngrozească prea tare sufletul omenesc.

— De fapt, Adrian era oarecum pregătit. Pe cînd îi cădeau şuviţele de păr, îşi aminti că, în timpul Revoluţiei Franceze, condamnaţilor la ghilotină li se rădea ceafa. II întinseră pe o masă, căreia îi ziceau „de operaţie". Zeităţile lăcaşului subteran vorbeau într-un limbaj propriu, secret, şi uneori prin semne, ceea ce nu-l surprinse de loc pe Adrian. Se pomeni deodată că ţeasta îi este învăluită de o răceală de gheaţă şi auzi învîrti- turile unui sfredel care-i străpunsese osul pîrîind. Percepea limpede fiecare senzaţie, „începe supliciul," reflectă, dar nu-l străbătu nici o durere. Aruncară un cearşaf deasupra lui, acoperindu-i jumătate de trup şi capul. Nu mai vedea nimic în juru-i, dar continua să audă învîrtiturile sfredelului, clinchetul instrumentelor şi din cînd în cînd, un glas cu o intonaţie gravă: „Coagulare! Coagulare!"

— Între timp, în mintea lui Adrian se desfăşurau repede imagini din filmul „Crucişătorul Potemkin" unde, de asemenea, comandorul vasului poruncise să se arunce o prelată asupra trupurilor marinarilor care urmau să fie executaţi. „Ce se petrece cu mine?" se miră Adrian, deoarece nici o senzaţie neobişnuită, atroce, nu-i vestea

trecerea pe celălalt tărîm. Află cu groază că asemenea trecere se întîmplă adesea fără nici o revelaţie în clipa supremă, fără să-i prinzi măcar prezenţa şi zborul. Cele ce citise cîndva despre trăirea acestei „clipe supreme" erau doar născociri literare. Despre o asemenea clipă, nimeni nu putea scrie exact, dacă n-o trăise. „Oi muri oare?" se întrebă Adrian cu o linişte desăvîrşită. Această linişte nu izvora din curaj. Era în el o insensibilitate, o amorţire a oricărui gînd, a oricărui sentiment. Abia mai tîrziu simţi nişte dureri în cap şi o senzaţie de plutire şi de uitare. „Pesemne, se gîndi Adrian, că în două milenii s-a mai schimbat cîte ceva şi în Infern.

— În loc să bem apă din Lethe, „fluviul uitării", îi făcuseră o „anestezie".

— Şi, într-adevăr, cîteva ceasuri nu-l mai duru nimic şi uită de suferinţele şi bucuriile vieţii sale trecute. După terminarea solemnităţii, a „operaţiei", cum o numeau ei, care durase o oră şi jumătate, Proserpina rosti: „N-are nimic. Duceţi-l, sus, la o rezervă".

— Cei trei judecători, Eac, Radhamante şi Minos, clătinară din cap, supuşi. Iar apăru Charon, de data asta travestit în brancardier, însoţit de un ajutor tînăr şi voinic. îl purtară sus, la etaj, şi-l vărsară într-un pat, ca pe un sac cu oase. Ce-l mai aştepta şi aici? Să fi fost oare binevoitori zeii Infernului cu el, îngăduindu-i să se înapoieze iar pe pămînt? înainte de a fi purtat la etaj, în prima noapte dormise într-o sală alăturată de cea de operaţie. După miezul nopţii se apropiase de căpătîiul lui un bărbat în halat şi cu calotă pe cap, de acelaşi alb ireal şi sticlos. Calota îi alunecase puţin peste sprîn- cenele groase şi zbîrlite, sub care sticleau doi ochi rotunzi, nocturni. Acest bărbat îi întinse o pastilă: „Ia un somnifer, ca să poţi dormi".

— Adrian recunoscu în el pe Hypnos, fiul nopţii, şi respinse pastila. „N-o iau. Eu dorm şi fără somnifere". Hypnos se îndepărtă supărat: „Faci cum vrei," spuse.

— A doua noapte, Adrian fu dus într-o rezervă. Aci, într-adevăr, îl înconjurau fiinţe omeneşti. Într-un pat dormea el, iar în celălalt, un bătrîn. Se făcuse de mult ziuă. Adrian ţinea pleoapele strînse, vrînd să mai doarmă, cu toate că lumina soarelui pătrundea în cameră, prin fereastra deschisă. Razele băteau pînă la uşa de intrare. întins pe pat, compozitorul moţăia cu capul rezemat pe braţul îndoit. îşi dezlipi alene pleoapele, atît cît să poată vedea ce se petrece în încăpere. Era să adoarmă din nou, cînd, pe nesimţite, uşa se deschise şi se prelinse înăuntru o fată. Era o apariţie solară, tînără, blondă, cu pletele aurii revărsate pe umeri, cu ochii alungiţi, viorii, umbriţi de gene mari. În spatele ei se strecura o fiinţă ascunsă, bătrînicioasă, ştearsă.

— — Haide, pregăteşte-te, că ăştia dorm, şopti fata.

— După aceea îşi lepădă veşmintele uşor. Cealaltă îşi pregăti seringa. în acest răstimp, fata rămase absolut goală, stînd cu spatele la Adrian, care îi contempla în tăcere torsul ei cu cele două emisfere care se sprijineau pe coloanele picioarelor înalte şi suple. Carnea fetei era ca de marmură moale, poleită de razele soarelui.

— Adrian îşi aminti că într-o filozofie sau religie extrem-orientală, aceste emisfere femeieşti, cu dulcea lor umbră din mijloc, reprezentau fie haosul, fie neantul. Respinse simbolul, ca fiind absurd. Dimpotrivă, în ochii săi, aceste emisfere închipuiau laolaltă sfericitatea pămîntului şi, ca şi acesta, erau pline de

făgăduinţe şi ademeniri. Sora isprăvise injecţia. Fata se întoarse cu faţa spre fereastră. Şi atunci Adrian zări licărin- du-i în pupile stropi aurii. închise ochii, păs- trînd sub pleoape imaginea celor două picioare înalte şi zvelte ca două coloane de marmură moale, care îi trezi în memorie o altă imagine, văzută cîndva într-un muzeu sau într-o revistă de artă.

— Cînd redeschise ochii, fiinţa solară dispăruse din odaie. Adrian crezu o secundă că totul nu fusese decît o nălucire, dar nu, îşi amintea perfect că o văzuse aievea, că se aşezase chiar pe marginea patului său şi-i vorbise.

— De unde vii? îl întrebase ea.

— Din Infern, îi răspunse Adrian, arătînd cu degetul în jos, spre sala de operaţie.

— Erai dus, delirai, rosti fata rîzînd. Oamenii aceia de jos ţi-au salvat viaţa, altminteri n-am mai fi stat de vorbă noi doi.

— Ar fi fost o mare pierdere pentru mine.

— Eşti foarte drăguţ.

— —■ Mulţumesc.

— E adevărat, apariţia solară nu se mai afla în încăpere, totuşi ea fusese aici, şi cuvintele fetei îi mai sunau şi acum limpede în ureche. Adrian se sculă în capul oaselor, cu privirile ţintă spre uşă. Peste o jumătate de oră o văzu prin geam cum trece şi-i auzi

— paşii răsunînd pe culoar. Aceşti paşi nu-i reînviară imaginea fetei, ci a unei mişcări euritmice, a înaintării unor coloane vii, care striveau, zdrobeau imaginile din Infern în mersul lor irezistibil spre Infinit.

— Revelaţia lui Anatol

— Într-o după-amiază, pe cînd scriam la „Tentaţia vieţii", soneria de la uşă zbîrnii de trei ori, violent. „Cine o mai fi şi ăsta?" gîndii nu fără ostilitate împotriva vizitatorului inoportun.

— Crăpai uşa şi-n pragul ei apăru un tînăr cu părul negru, creţ, cu gîtul scurt şi gros. Avea aerul că dacă nu deschideam imediat, s-ar fi năpustit în uşă cu umerii lui puternici. îmi zîmbi totuşi prietenos:

— Ce-i cu dumneata? Nu mă mai recunoşti? mă întrebă pe jumătate vesel şi ironic.

— Drept să-ţi spun, nu, îngăimai, scru- tînd atent pe acest tînăr îmbrăcat cu o superbă bluză de un albastru marin şi cu pantaloni de tergal, în aceeaşi nuanţă. în picioare purta pantofi galbeni, cu talpă subţire, foarte fini şi eleganţi.

— Eu sînt Anatol, spuse cu o îngăduință zîmbitoare, sper că ai auzit de mine. Îți închipuiai că. dacă ai să mă închizi între copertele unei cărți, un om cu temperamentul, cu vitalitatea mea, o să rămînă captiv între scoarțe?

— Nici nu m-am gîndit. Dar, ca erou literar, destinul tău era încheiat pentru mine.

— ■— Ei, uite că nu este așa!

— Și cu ce prilej te afli la mine? Ți s-a întîmplat ceva interesant, dramatic?

— Ce expresii folosiți și voi, scriitorii! Desigur că ceea ce mi s-a întîmplat e interesant și dramatic, dacă în această noțiune intră și schimbarea petrecută în conștiința unui artist, fără să implice o mișcare exterioară, dinamică și vie, ci doar un proces lăuntric. Am venit să te informez că am răzbit cu pictura, că m-am impus, am călătorit prin străinătăți, am și fost decorat. Unii invidioși pretind că mi-am renegat arta. Să nu-i crezi. Sînt niște calomniatori. E adevărat că mi-am îmbogățit tematica, ea cuprinde o arie mai variată, în care elementul social ocupă locul pe care-l merită. Dar am învins cu mijloacele mele artistice. Pe acelea nu le-am abandonat, ci, dimpotrivă, le- am desăvîrșit. Au recunoscut-o chiar și pictorii italieni care mi-au văzut lucrările la Roma. Unii m-au invitat la ei acasă, cu gîn- dul să mă instruiască în arta cu adevărat „modernă". Și atunci, ca să le dau o lecție, i-am invitat, la rîndul meu, să mergem în Transtevere, să pictăm acolo. După aceea am expus cu toții pînzele într-o sală din

— Centrul Romei. Criticii italieni, în unanimitate, au recunoscut că cea mai interesantă şi inedită viziune plastică era a pictorului român, adică a mea. Fireşte că lor nu le-am spus — nici n-am avut prilejul — că ceea ce ştiam învăţasem de la Luchian, Pallady, Petraşcu, Tonitza, Iser şi nu îndeajuns preţuitul — după mine — Francisc Şirato, pe care l-am cunoscut cu ani în urmă. îl iubeam şi ca om, şi ca artist. A trăit modest şi retras, şi era artist pînă în măduva oaselor. dublat de un gînditor. Subtilul colorist era în acelaşi timp şi un tehnician de mîna întîi.

— Mă bucură că te-ai impus şi că ai avut succes.

— Nu despre succesul meu voiam să-ţi vorbesc, ci despre marii noştri pictori, pe care-i admir şi-i

iubesc.

— Din cîte îmi amintesc, tu te revendicai de la Kandinsky, Chirico şi Modigliani...

— Nu-i reneg, această fază însă s-a consumat de mult. Pictorii români despre care ţi-am pomenit mai înainte au fost o descoperire uimitoare pentru mine, şi m-am gîndit de ce să-mi caut rădăcinile în alte locuri decît cele natale şi de ce să învăţ de la alţi artişti, cînd sensibilitatea mea e înrudită cu a pictorilor români şi cînd experienţa fiecăruia dintre ei merita să fie cucerită. întrebuinţez termenul de *cucerit,* deoarece acest termen mi se pare mai potrivit decît *preluat.* Nici un artist adevărat nu *preia* experienţa altuia, ceea ce de altminteri este imposibil. Un artist cucereşte din experienţa înaintaşilor săi ceea ce ajută să fructifice propriul

său talent. Artistul autentic e un cuceritor, nu un vesel moştenitor al experienţei altora. Şi fiecare cucerire, pentru a duce arta cu jumătate de pas mai departe, cere îndîrjire, pasiune, fără preocuparea succesului imediat, ci în scopul major al realizării tale. Succesul la mine a fost întîmplător, deşi l-am dorit. Să nu mă înţelegi greşit. N-am întreprins nimic ca să-l capăt. Nu l-am urmărit cu orice preţ. De fapt, succesul meu a venit pe cînd îl aşteptam cel mai puţin şi chiar, într-un fel, m-a şi surprins. Dar să revenim asupra descoperirii mele. În realitate a fost o revelaţie. Într-o zi m-am pomenit că din toţi banii cîş- tigaţi nu mai aveam decît vreo trei mii de lei, cu care voiam să-mi fac un costum. într-o dimineaţă, pe cînd treceam pe strada Edgar Quinet, mi s-a părut că zăresc un tablou foarte frumos într-una din vitrinele magazinelor de consignaţie. M-am apropiat ca să privesc mai bine tabloul şi m-am oprit, fascinat. Era o pînză de Luchian şi repre- zenta o fulguire de petale. Am intrat în magazin. Tabloul costa trei mii de lei. Am scos banii şi l-am cumpărat. Nu-mi mai păsa de costum. Am luat tabloul la subsuoară şi l-am dus acasă. L-am pus pe şevalet şi l-am privit îndelung. La un moment dat am auzit o muzică suavă; era mai degrabă foşnetul mătăsos al florilor care se desfoliau într-o ful- guire lină de petale. înţelegi? Am auzit acel foşnet. Şi atunci am îngenuncheat în faţa tabloului şi am început să plîng. Mi-am amintit ce a fost viaţa lui Luchian şi am revăzut chipul mistuit de suferinţă, ochii aceia arzători, profunzi, fermecaţi de cine ştie ce viziune... Am stat mult îngenuncheat şi deodată s-a făcut o lumină în

mine, şi am înţeles. „Să nu te apuci să lucrezi pînă ce nu cunoşti bine sufletul fiinţei, priveliştei, obiectului pe care vrei să-l pictezi, pînă ce nu ai pătruns taina care sălăşluieşte înapoia fiecărei forme." De atunci am început să pictez cu adevărat. Ah, ce mare fericire! ...

— Bine, Anatol, deci eşti mulţumit, încercai să închei convorbirea.

— Dar pictorul nu mă lăsă.

— N-am isprăvit, continuă Anatol. Dacă un Francisc Şirato a putut trăi o viaţă întreagă într-un mic apartament, pe undeva lîngă Bariera Vergului, atunci mie mi-e prea destul un fost garaj. Să nu crezi cumva că pledez pentru o austeritate vecină cu sărăcia. Nu. Artiştii au nevoie de o viaţă frumoasă, de condiţii deosebite, aşa cum se străduiesc ai noştri să le asigure. Aici e însă vorba de mine. Eu unul nu mă împac cu locuinţe fastuoase, cu toate că în viaţa mea n-am trăit în bordei. Nici acasă la părinţi, nici la Irina. Am lost plecat la mare şi aş fi putut locui în cel mai frumos bloc sau într-o vilă splendidă. Am refuzat şi una şi alta. M-am refugiat într-un sat pe litoral şi am închiriat o cameră cu lut pe jos. Nu-ţi poţi imagina ce plăcere este să calci cu talpa goală pe lutul rece, să umbli cum pofteşti, să te simţi liber, un copil al naturii, să te spele valurile mării, să te ardă soarele şi să te bată vîntul. Iar seara, în loc să te duci să dansezi într-un restaurant aglomerat, insuportabil de gălăgios, să ieşi afară pe prispă, să tragi în piept aerul tare, marin, să priveşti în larg joaca delfinilor, cu spinările lucioase în bătaia lunii. Ce rost are să te dichiseşti în fiecare seară, să fii pus la punct? E plictisitor şi agasant...

— Văd că aici, în oraş, eşti foarte elegant.

— Vrei să spui că m-am burghezit?

— Nu, eleganţa ta e totuşi artistică.

— Ce vrei, am cîştigat nişte bani în ultimul timp. Mi-am cumpărat culori, două pipe şi boarfele pe care le vezi pe mine. Ba nu, am mai

cumpărat vreo trei bluze foarte frumoase şi cîteva eşarfe de mătase pentru Irina.

— N-ai uitat-o. Ce mai face?

— O văd foarte rar, cînd vine pe la Bucureşti. S-a măritat cu Matei Zâne şi s-a mutat la Roman, întrucît el a fost numit acolo, la marele laminor, într-un post important.

— Şi ce-ai mai făcut în ultima vreme?

— -— în ultima vreme am umblat mult prin uzine şi şantiere. În afară de acest tineret din uzine pe care-l cunosc acum destul de bine, mai este şi un alt tineret, care frecventează barurile „Berlin", „Katanga" şi „Jaluzele albastre". Nu-i cunosc exact identitatea socială, dar nici nu-l pot condamna în bloc, deoarece alături de băieţandrii fără căpătîi, de fete vane şi aiurite, găseşti şi unii tineri sau tinere care năzuiesc totuşi să se afirme şi care, în afară de aceste ore de desfătare, sînt aplicaţi la muncă, încearcă să se pregătească pentru viitor. Toţi ştiu că fără carte, fāra o pregătire temeinică, îşi ratează viitorul şi viaţa. Sînt însă printre ei tineri care n-au avut puterea să se smulgă din mirajul acestei existenţe uşoare şi superficiale. Unele fete au ales calea cea mai uşoară. Sînt mulţumite să pătrundă în corpul de balet al vreunui teatru de estradă sau ca simple figurante la cinematografie. E drept că unele din ele nu-s lipsite de însuşiri şi sînt şi fete frumoase. Nu ţi-aş fi vorbit despre ele, dacă împrejurarea nu mi le-ar fi adus în cale, ca să-mi pozeze drept modele. Nu ştiu dacă ai aflat că eu mă bucur de o oarecare preţuire printre tinerii noştri artişti plastici, care se

revendică de la arta modernă. Nu-s mulți, dar sînt gălăgioși, iar unii dintre ei — vreo doi-trei — au chiar și talent. Profitînd de faptul că tineretul se bucură în mod special de grija tuturor, unii dintre acești tineri își cam fac de cap, cu complicitatea tacită a unor cronicari dezorientați. În fond, e o reacție tîrzie împotriva anecdotei și retoricii în artă, pe care însă ei nu le-au cunoscut și de pe urma cărora n-au pătimit. O reacție la extrema opusă, cu care de asemenea nu mă împac, de aceea nici nu ne prea înțelegem. E timpul să facem artă adevărată, și adevărul în artă, după cum afirma un cunoscut eseist francez, este emoția. Cine nu reușește să ți-o comunice face orice vrei tu, dar nu artă. Arta fără emoție e ca o rugăciune fără credință, adică la fel de goală și inutilă.

— Și cum, pictura acestor tineri colegi nu-ți comunică nici o emoție?

— Nu. Ce emoţie să-mi comunice un desen stîngaci şi infantil, o culoare lipsită de subtilitate şi nuanţe? Totul e cerebral, compus şi factice. E o pictură compusă, ca însuşi înfăţişarea lor, începînd cu fizionomia şi sfîrşind cu aspectul vestimentar. Sînt făcuţi. Pozează. Vor să pară neapărat interesanţi.

— Ţin să-ţi reamintesc că aşa se spunea şi despre tine, că pozezi, că ai adoptat o atitudine de tip original cu orice preţ. Vezi? ai devenit refractar şi intolerant, îmbătrî- neşti, Anatol! ... Nu mai înţelegi fenomenul înnoirii expresiei artistice. Ce-ai fi vrut, să se oprească la tine?

— Nu sînt nici absurd, nici ignorant.

— Chiar de aş fi fost genial, ştiu foarte bine că expresia artistică nu poate îngheța într-o singură formula. Asta ar fi chiar împotriva naturii artei, a căutării, a progresului. Cît despre ce s-a spus despre mine, măcar tu ar fi trebuit să mă cunoşti mai bine. Eu nici nu pozam, nici nu voiam să fac pe interesantul, căci asta ar însemna să presupui că eu acordam mai multă prețuire celor din jur decît mie însumi, ceea ce nu s-a întîmplat niciodată. Eu sînt un instinctiv, un pasionat, un spontan, fără prejudecăți. De aceea şi-au închipuit unii că doream să fac pe interesantul, alții pretindeau că aş fi chiar dement. Nici asta nu era adevărat. Mă agasa, mă scotea din sărite orice conformism, social, artistic, sentimental, de aceea răbufneam în cîte o trăsnaie. în mod preconceput, însă, nu mi-am propus niciodată să fiu într-un fel sau altminteri, să pictez aşa sau invers. Lucrurile se petreceau cu mine mult mai firesc, mai natural. Şi la urma urmei, în esență, eu nu sînt altceva decît un om de pasiune, şi ceea ce mă indignează şi mă îndepărtează de aceşti tineri este lipsa pasiunii atît în viață, cît şi în artă. În viață, îi priveşte, dar în artă este inadmisibil. Nu iubesc nimic cu patimă, cu înfocare. Să zicem că pe unul l-ar inspira autobuzul 87. Asta aş mai înțelege şi, pînă la un punct, poate l-aş aproba. Să zicem că un altul s-a îndrăgostit de girafa de la grădina zoologică. Şi asta aş înțelege. Dar să mimezi nişte sentimente pe care nu le ai şi deci nu le cunoşti — pe cine poate înşela această disimulare? Numai pe neprevenit, pe mine nu ...

— Nu cumva ai devenit invidios, Anatol?

— E o copilărie! Poţi deveni invidios pe unul care foloseşte aceleaşi mijloace de expresie şi pictează mai bine decît tine. Dar aşa cum stau lucrurile, cu mine n-au nimic comun ...

— Poate că te irită faptul că te vezi depăşit, că este cîte unul superior ţie.

— A-mi fi superior, nu e greu, e mai greu să-mi fie egal. Să lăsăm gluma deoparte. Dacă băieţii ăştia s-ar fi simţit superiori mie, nu m-ar fi invitat să expun cu ei, cu toate că, e drept, mi-au specificat să viu cu lucrări în maniera mea din '46. „Şi n-o să vă speriaţi?" i-am întrebat. „Nu, că sîntem descîntaţi," mi-a răspuns cel mai obraznic dintre ei, şi cel mai talentat. De fapt, nu era vorba de nici o expoziţie publică, ci de o vizionare cu caracter restrîns, pentru critici, în scopul de a se constata linia de dezvoltare a plasticii tinere şi a se stabili direcţiile de orientare. Am uitat să-ţi mai spun că aceşti tineri au un atelier colectiv la şosea, cu tot ce e necesar, iar adesea îşi recrutează modelele din figurantele sau aspirantele la glorie, despre care ţi-am mai pomenit. Pe una din ele, care, într-adevăr era foarte fru- moaşa, am refuzat s-o pictez. „Dumneata nu eşti bună de model, i-am spus. Un asemenea trup nu se pictează." „Atunci să mă îmbrac, se supără fata. Alţi pictori abia aşteaptă să le pozez. Ce defect are trupul meu?" „Nici unul. Eşti foarte frumoasă, dar prea nudă." „Asta-i bună! Eu cred că dumneata eşti cam ţicnit. Poate vrei să-ţi pozez în toaletă de seară?" „Nu, în nici un fel. Du-te sănătoasă!" „Nici dacă m-ai ruga şi ai plăti dublu, nu-ţi mai pozez." Acest mic incident a fost de ajuns ca să se răspîn- dească printre tinerii mei colegi următoarea versiune: Anatol a rămas acelaşi tip trăsnit, dar de data asta a cam sărit peste cal! Peste cîteva zile m-am pomenit cu trei sau patru modele care, pare-se, erau vorbite între ele. S-au dezbrăcat toate deodată, iar cea mai îndrăzneaţă m-a întrebat înţepată: „Ei, să-ţi

auzim părerea! Care dintre noi este cea mai nudă?" „Sînteţi deopotrivă de nude şi semănaţi cu nişte poze de fotorotogravură trase în serie la tiefdruck." „Şi? Nu te hotărăşti odată? Nici una din noi nu este demnă să-ţi pozeze ca model?" „Eu nu sînt ilustrator de nuduii obscene, ci artist, pictor. Un trup gol de femeie nu e altceva pentru mine decît o formă expresivă, o formă sensibilă, care ascunde sub învelişul ei un teribil mister: viaţa. Eu nu pictez nici pîntece, nici şolduri, nici coapse şi nici sîni goi, ci o formă minunată, în care pulsează viaţa. Dacă nu simt aceasta pulsaţie, dacă modelul respectiv nu mi-o comunică, refuz să pictez un trup frumos şi gol. Deci nu mă interesaţi. La revedere."

— Ai fost cam brutal cu sărmanele fete.

— îmi pare rău că nu le-am dat imediat afară. îşi îngăduiau să aibă şi opinii despre artă. Asta mai lipsea! Să-ţi povestesc o mică istorioară cu Picasso. Odată, la Paris, aflîn- du-se într-un bistro, un imbecil îl pisa cu părerile sale despre pictură. Calm, Picasso a scos un pistol din buzunarul de la spatele pantalonului, l-a pus pe masă şi l-a averti-zat pe pisălog: „Dacă mai rosteşti un singur cuvînt despre pictură, trag!" Aşa încît, vezi, eu am fost încă destul de amabil că le-am suportat pe aceste gîsculiţe. A doua zi s-au înfiinţat la mine nişte coexpozanţi. Au adus cu ei şi o sticlă cu wisky: „Tovarăşe Anatol, ştii că Hemingway spunea că wisky-ul e un carburant." „Se poate, dar ce spune Anatol ştiţi?" „Nu." „E o băutură potrivită pentru brutele din Far-West. Acestea n-au decît să se îmbete cu wisky." „Păi dumneata, care beai rom şi trăscău, dumneata ponegreşti wisky-ul? Romul e o băutură pentru nebăutori, iar trăscăul pentru căruţaşi," rosti muşcător acelaşi tînăr obraznic şi talentat, pe care îl preţuiam. „Te înşeli, eu nu mai beau nici rom. nici trăscău. Pe vremea cînd le beam, nu beam de plăcere, ci ca să mă turtesc. Acum beau coniac din voluptate. E o băutură tină, tare ca o esenţă şi înmiresmată ca o livadă. Dar eu nici azi nu sînt un rafinat, dovadă e că beau coniacul în ce se nimereşte. Nu în pahare potrivite, acelea pîntecoase, pe care le încălzeşti între palme, ca băutura să-şi emane aroma." „Dar ce e cu vasul acela cilindric atîrnat deasupra divanului?" „E plin cu coniac, i-am spus. Mie îmi place după-amiază să citesc întins pe divan şi ca să nu fiu silit să mă scol mereu, pentru o înghiţitură de coniac, am găsit această soluţie: învîrtesc robinetul canulei şi

trag o duşcă. După aceea închid robinetul. În felul acesta beau şi citesc, fără să mă mişc de pe divan." Tinerii îşi făceau semne între ei, pe care le-am surprins. „N'i-s nebun, le-am spus, as dori să vă fixaţi asupra mea. Ori mă consideraţi un conformist odios, dornic de parvenire, ori un artist cu unele ciudăţenii benigne." Tînărul acela talentat mi-a spus că o să mă judece după tablouri. Le-am răspuns: „E foarte bine. Atunci pe mîine seară". Ne înţeleseserăm deci. Cum eu nu locuiesc departe de ei, am dat o raită, dimineaţa, prin atelier, ca să le văd tablourile. Totodată, arn adus cu mine şi un bust de ghips, ca să încerc o experienţă. I-am adunat pe toţi în sală, am aşezat bustul pe un piedestal şi i-am momit să-l desenăm. Ca să-i atrag, am pus la bătaie o sticlă de coniac pentru cine isprăveşte mai repede desenul. Am pierdut rămăşagul intenţionat.

— Eu, de fapt, voiam să le demonstrez că nu ştiu să deseneze. Ceea ce mi~a reuşit perfect. Am adunat lucrările şi le-am spus: „îţi este îngăduită orice îndrăzneală, orice fantezie, cu o singură condiţie: să stăpîneşti bine desenul. Desenele voastre nu au nici o legătură cu bustul expus. Desenul meu seamănă leit." „Ce faci

dumneata este academism. Noi am interpretat liber," s-a revoltat tînărul talentat pe care îl prețuiam. „Bine. Intii, eu v-am demonstrat că știu să desenez, ceea ce voi n-ați izbutit. Și acum am să-l desenez într-o interpretare liberă, personală. într-un sfert de ceas isprăvesc desenul. Ei. cum îți place? l-am întrebat pe tînăr." „Asta îmi place, mi-a răspuns. Are o linie simplă şi fluidă." „Ca să ajungi însă la o asemenea linie simplă şi fluidă, trebuie să înveți temeinic desenul, ceea ce, cu părere de rău, nu e cazul la voi." Seara, ne-am îutîlnit din nou. Ei şi-au adus uleiurile, iar eu n-am adus decît nişte şasiuri cu pînzele preparate, dar nelucrate. I-am ajutat să atîrne tablourile pe pereți, avînd grijă să le aşez într-o anumită ordine. „Ei, ce impresie vă fac?" i-am întrebat. „Nouă ne place", a sărit tînărul obraznic şi talentat. „Fiecare din voi ați vrut să fiți singular, inedit, este adevărat?" „Da. Ăsta e scopul oricărui artist adevărat." „Protestez. Scopul este să se exprime pe el însuşi, cu mijloace proprii, dar să nu caute în mod preconceput să fie singular şi inedit. N-aveți totuşi impresia că tablourile, luate în ansamblu, suferă de o oarecare asemănare şi monotonie?" „Asta se datoreşte modului în care sînt aranjate, n-au perspectiva cuvenită şi sînt prea înghesuite unele într-altele". „Deci originalitatea voastră e în funcție de perspectivă. M-am lămurit cum stau." „Tragi concluzii pripite, tovarăşe Anatol. Eu am subliniat doar inexistența unui factor destul de important în vizionarea unui tablou. Atît. Dar unde sînt lucrările dumitale?" „Sînt acolo, jos, lîngă fereastră." „Tovarăşe Anatol, a exclamat tîndrul cu stupoare, asta ce mai e, îți bați joc de noi? Nu-s decît nişts şasiuri cu pînza

goală, nepictată. Te pomeneşti că inaugurezi o nouă şcoală: pictura invizibilă?" „O şcoală ar putea fi. Să-i spunem pictura imaginativă. Eu am să trag' cîteva linii, o să inventez nişte forme arbitrare, am să pun un titlu oarecare dedesubt, îngăduind astfel privitorului să-şi imagineze ce-i sugerez eu, iar dacă cumva nu e mulțumit, n-are decît să-şi imagineze el ce vrea. O colaborare mai directă, mai intimă cu artistul nici că se poate. Fii liniştit, nu-s chiar atît de original! La noapte voi picta pînzele." „Cum ai să pictezi într-o noapte zece pînze?" „Nu mă cunoşti. Eu lucrez foarte repede." „Bine, dar nici nu ți-ai adus paleta, culorile . . „Nici o grijă. Locuiesc aproape. Într-o jumătate de oră sînt cu ele aici." ,,Şi-n coşul acela de răchită ce ai?" „Ouă." „De cînd te-ai făcut pre- cupeț?" „Nu, ouăle sînt un grozav stimulent al imaginației. Unii fumează marijuana, alții prizează naiba ştie ce droguri, ca să-şi excite imaginația. Eu beau gălbenuşuri de ouă. Uneori beau şi douăzeci." „Douăzeci?!" „Sînt foarte rezistent." „Ai un ficat bun. Dar oricum, fereşte-te să nu faci vreun icter. Ce legătură au gălbenuşurile cu imaginația?" a rostit sceptic tînărul talentat. „O dilată pînă la delir." Tînărul, bănuitor, a cercetat ouăle din coş. cîntărindu-le în palmă. Erau mai uşoare decît cele obişnuite. .,Le-oi fi umplut cu coniac. Bună seara, tovarăşe Anatol, şi spor la lucru." „Bună seara." În sfîrşit, am rămas singur. După vreo două ceasuri, însă, neliniştiți, băieții s-au înapoiat în sală, să cerceteze dacă lucram. Nu i-am lăsat să intre înăuntru. Au bătut în geam, m-au strigat. În sfîrşit m-am apropiat de uşă, dar nu le-am deschis. „Sînt într-o mare inspirație, nu mă turburați." Am țipat la ei şi i-am

gonit. ,,Lasă-mă să văd şi eu," s-a rugat de mine tînărul talentat. N-am cedat. În sfîrşit au plecat. A doua zi am aflat de la ei că aveam părul zburlit, din ochi îmi scăpărau scîntei şi că se speriaseră de mine. E drept că mă cam montasem. începuseră să mă plictisească. Ce făceam în sală? Fireşte că nu pictam. Luam cîte un ou, mă îndepărtam cîțiva paşi şi azvirleam oul în şasiu. Coaja se spărgea, iar gălbenuşul era absorbit în parte de pînza preparată special de mine, iar restul se întindea, se lățea pe pînză, dînd naştere la tot soiul de făpturi bizare. Fiecare ou era injectat cu o substanță de altă culoare. La sfîrşit, cu cuțitul, mai nivelam ici şi colo „picturile." În dreptul lor am aprins un bec puternic şi să ştii că, noaptea, tablourile făceau un oarecare efect. Ziua, însă, culoarea era mai ştearsă şi atunci am pulverizat deasupra pînzelor o soluție, ca să le facă strălucitoare. O sa te surprindă, dar unora dintre băieți le-a plăcut. Numai tînărul acela îndîrjit şi talentat le-a privit mai de-aproape, apoi m-a mustrat: „Ne-ai jucat o farsă, tovarăşe Anatol! Ce-s omletele astea colorate? Să fim serioşi." „Asta zic şi eu, i-am replicat. Să fim serioşi şi să lucrăm cinstit. Să nu facem exhibiții. Sînteți de acord?" „Desigur." „Atunci amînăm deschiderea salonului şi fiecare aducem alte lucrări. Se aprobă?" „Se aprobă." „Eu am adus vreo şapte acuarele şi uleiuri, toate cu Irina, pe care le păstram ascunse cu gîndul să le expun cîndva. Sînt lucrări frumoase, care îmi plac şi acum, după trecerea atîtor ani."

— Şi de ce ai ales lucrări tocmai cu Irina? Oi fi avut tu şi alte lucrări bune.

— Să-ţi explic. Irina închidea în fiinţa ei un sunet pur şi incoruptibil, cum îl au doar paharele de cristal foarte fine. Am impresia că am reuşit să exprim acest sunet intim, muzical, al fiinţei ei. De cîte ori o evoc pe Irina, îmi amintesc de poezia lui Arghezi „Inscripţie pe un pahar". O cunoşti? Ascultă:

— *„Cristal rotund, pe-o umbră de velur, Cu inima de-a pururea senină, M-am născocit din ape de azur, Am îngheţat sub ţurţuri de lumină. Şi ne-nceta*, ca pietrele de rouă, Par a renaşte-n locu-mi tot virgin, Cu-o licărire-n fundul meu mai nouă, Pe cîi mi i încăputul de puţin. Dar n-ai să ştii, prin mine ce izvoare S-au strecurat şi clie, liniştit. ■Şi nu cunoşti pe buza mea scînteietoare Buzele calde cîte m-au sorbit. Ele-s aci-n văzduh, ca nişte foi, Cînd îmi încerci răcoarea nebăută, Şi gura ta, sorbindu-mi s'ropii noi. Buzele-n zbor, umbrite, ţi-o sărută."*

— Anatol, tu tot o mai iubeşti pe Irina?

— Fără dragoste nu se poate realiza nimic durabil în artă, ocoli răspunsul pictorul, stînjenit, sau poate chiar acesta era răspunsul!

— FOI DINTR-UN BLOC DE SCHIŢE
— P r e g ă t i t o r u l z b o r u r i l o r

— În salonul dreptunghiular nu existau de- cît patru paturi, dintre care trei ocupate şi unul gol. Două din paturi se aflau lingă fereastră, ceea ce era un privilegiu pentru bolnavii respectivi, deoarece fereastra răspundea în grădină şi, cînd adia vîntul, ei puteau să adulmece mirosul florilor şi să privească vălurirea frunzelor, să asculte foşnetul lor mătăsos.
— În unele nopţi senine, vara, puteau să privească luna care-şi cernea razele printre

frunze, sporind farmecul şi tainele grădinii populată de umbre.

— Între cei trei bolnavi din salon se statornicise o înţelegere fragilă, căci fiecare dintre ei trebuise să se obişnuiască cu deprinderile şi ciudăţeniile celuilalt. Ceea ce-i nelinişte pe toţi deopotrivă era prezenţa patului gol. Ei nu ştiau cine-l va ocupa, ce fel de om o fi viitorul bolnav şi dacă vor izbuti să se înţeleagă cu el. Făceau fel de fel de presupuneri, cum- panind care ar fi mijlocul cel mai potrivit ca să-l izoleze, să nu tulbure echilibrul atît de greu închegat între ei. într-o zi, patul gol fu scos din salon. Cei trei bolnavi respirară uşuraţi, erau chiar veseli — scoaterea patului însemna că nici un alt bolnav nu va mai fi internat în salonul lor. Peste cîteva zile, însă, infirmierele şi femeile de serviciu împinseră spre uşă unul din paturile de lîngă fereastră. Asta-i nelinişti din nou pe cei trei bolnavi, care nutreau o pornire de ostilitate împotriva bolnavului necunoscut, întrucît astfel devenea liber cel mai bun loc de lîngă fereastră.

— Desigur, poziţia era admirabilă. Bolnavul putea să îmbrăţişeze cu privirea priveliştea copacilor bătrîni, a răzoarelor cu flori, a

havuzului care trimitea în văzduh curcubeie de apă, sonore şi muzicale.

— Printre frunze se zăreau, seara, luminile autobuzelor şi tramvaielor, fără ca cel mai slab zgomot să răzbată pînă-n centrul grădinii, spre care se deschidea fereastra. De aceea ţi se părea că aceste vehicule plutesc undeva, în apropiere.

— în fund, mult mai departe, se zărea proiectată pe cer silueta blocului-turn din Piaţa Senatului, strălucind în noapte ca un far cu nenumărate lumini.

— La ceasul cînd ziua se albăstrea, grădina se scufunda încet în întuneric, scăldată în miresme de salcim şi „floarea nopţii". Deasupra grădinii se desfăşura un cer imens, cu o puzderie de stele licărind umed şi bă- tind în reflexe verzui...

— Oricum, de aici aveai una din priveliştile cele mai frumoase, şi orice bolnav ar fi rîvnit să ocupe un asemenea loc. Cine avea să fie oare viitorul ocupant al patului? se întrebau cei trei bolnavi mai vechi, care se simţeau oarecum frustraţi în drepturile lor la frumos, la privelişte, la aerul proaspăt şi înmiresmat. Bineînţeles, ostilitatea lor creştea împotriva viitorului bolnav, şi asta-i şi unea.

— Dar cînd avea de gînd să vină odată?

— Şi iată că sosi şi ziua cînd apăru şi bolnavul aşteptat. De fapt, mai întîi apăru un vas cu cîteva garoafe, pe care o mînă grijulie de femeie îl aranjase pe noptieră, la presupusul căpătîi al bolnavului. Erau primele flori din salon. înainte de a desluşi trăsăturile celui care zăcea între perini, cei trei bolnavi se holbară uimiţi la pat, căci pînă atunci nu văzuseră nimic asemănător.

— în salon erau paturi obişnuite de spital, albe.

— Patul noului bolnav era mai mare decît cele obişnuite. De fapt, era un pat-uzină, dotat cu tot felul de roţie, manivele, scri- pete, oglindă, bară transversală. Acest mecanism complicat îi impresionă foarte mult pe cei trei bolnavi. Mecanismul avea un rost precis. Cu ajutorul lui, bolnavul putea sa-şi mişte pe rînd cîte un picior, sa se culce pe ce parte dorea, să-şi înalţe perina de la căpătîi, să-şi aşeze trunchiul într-o poziţie mai comodă, ca să poată dormi noaptea pe spate.

— Bolnavul era foarte tînăr. Şira spinării îi era ruptă. Şi din această pricină îi paralizaseră ambele picioare. Nu putea de loc să umble.

— Uneori, cînd zăcea imobil, celor trei bolnavi li se părea că tînărul murise. Nici măcar bolnavul din patul alăturat nu reuşea să-i deosebească trăsăturile feţei îngropate în perină. De altminteri, tînărul era atît de slab şi de palid, încît trupul lui se pierdea între perini.

— Iar cînd punea în mişcare scripetele, legănîndu-şi pe rînd cîte un picior, se deşteptau toţi şi-l urmăreau cu cel mai viu interes, ca şi cînd de aceste mişcări depindea liniştea şi destinderea lor.

— Numai în aceste clipe obrazul tînărului se împurpura uşor, din pricina durerii, dar cei trei bolnavi n-aveau de unde să ştie, căci tînărul nu le vorbea niciodată de boala lui. Îl văzură într-o zi muşcîndu-şi buzele, şi pricepură.

Unul din ei îşi lăsă bărbia în piept, al doilea îşi feri privirea, iar al treilea zîmbi. Zîmbiră şi ceilalţi doi. îşi dădeau seama că, faţă de acest băiat care zăcea între perini multe, la fel de alb ca şi aşternutul său, alb de parcă i s-ar fi scurs tot sîngele, ei se puteau considera nişte oameni sănătoşi, sau cel mult suferind de o neînsemnată infirmitate. Şi din satisfacţia egoistă că ei nu sînt atît de grav bolnavi, uitară de ostilitate şi deveniră chiar generoşi. Se interesau de nevoile tînărului, se arătau foarte serviabili, îi făceau numeroase mici servicii, pe care el nu le cerea niciodată de la nimeni.

— Era un bolnav care nu se văita, nu se plîngea de nimic, fie de mîncare, fie de neglijenţa unei surori, fie de curent, cînd se lăsa uşa deschisă. Mai toată vremea sc uita îngîndurat în grădină sau citea o carte, încît ai fi zis că visează ziua în amiaza mare. Nici nu băga de seamă că ceilalţi lipseau foarte des din salon. Cei trei bolnavi erau foarte intrigaţi de slabul interes pe care-l treziseră tînărului. O puneau asta pe seama bolii lui. Curînd se convinseră că se înşelau. Pe cînd se îndreptau spre salon, fură surprinşi să audă pe cineva cîntînd dintr-o muzicuţă . .. „Marina ... Marina..." îşi închipuiau

că melodia venea din altă parte, poate de la vreun difuzor, dar cu cît se apropiau de salonul lor, cînte- cul răsuna mai tare, mai distinct. Nu le venea să-şi creadă urechilor. Şi cînd deschiseră uşa, îl găsiră pe tînăr cîntînd de zor dintr-o muzicuță de gură: „Marina ... Marina..." Pe fața sa lucea transpirația, dar nu se lăsă şi cîntă mai departe.

— Peste cîteva zile, la o ccntra-vizită, cînd doctorul întrebă dacă are cineva nevoie de vreun medicament pentru la noapte sau nu se simte bine, tînărul răspunse:

— — Tovarăşe doctor, aici toţi bolnavii sînt sănătoşi.

— Formula plăcu şi se răspîndi şi în celelalte saloane. În general, însă, tînărul era un om tăcut, dar nu posac şi nici chiar închis în sine.

— Cei trei bolnavi ar fi dorit să intre în vorbă cu el, să-l cunoască mai bine, dar nu ştiau cum să-l abordeze. încercau o senzaţie de jenă şi nu cutezau să-l iscodească asupra infirmităţii şi gîndurilor sale. Erau de prea puţină vreme împreună şi nu se cădea să dea buzna în sufletul băiatului. Îl lăsară deci în pace, aşteptînd un prilej mai nimerit să se apropie de el, să-i intre în intimitate. Prilejul se ivi mai repede decît sperau.

— Într-o dimineaţă, băiatul stătea lungit în patul lui, îngîndurat. Deodată tresări la zbîrnîitul unui motor de avion. Avionul se rotea deasupra grădinii şi se lăsă atît de jos, că atingea vîrfurile copacilor. Frunzele începură să freamăte. Se vedea elicea în- vîrtindu-se ameţitor de iute, carlinga pilotului care făcea cuiva semn cu o eşarfă roşie. Tînărul dădu semne de agitaţie. Flutură şi el un prosop dungat în cadrul ferestrei. Ceilalţi bolnavi se îmbulziră şi ei

61 la fereastră. Pilotul repetă semnalul şi tînărul îi răspunse. Se mai roti de cîteva ori deasupra grădinii, apoi dispăru în zare.

— S-a ținut de cuvînt nebunu'! exclamă admirativ tînărul. Mi-a făgăduit că-mi va face o vizită la spital cu avionul. S-a ținut de cuvînt. M-ar fi mirat să se fi întîmplat altfel.

— Eşti şi dumneata pilot? Ai avut vreun accident? se interesă vecinul de pat al tînărului.

— Nu sînt pilot şi n-am avut nici un accident de avion. Am căzut de pe-o macara. S-a desprins braţul lateral, care nu era bine montat, şi m-am prăbuşit în gol. Am avut prezenţă de spirit şi-am sărit în lături, altfel cădea braţul de fier peste mine şi mă strivea.

— Şi ce-i cu pilotul care te-a vizitat? Sînteţi prieteni? Lucraţi cumva împreună? Unde?

— Da, la aeroport.

— Va să zică tot ai legătură cu aviaţia?

— Fireşte.

— Pe ce linie zboară acest prieten al dumitale? mai vru să ştie vecinul de pat al tînărului.

— —— București-Arad. E cel mai vechi dintre toți băieții și e un pilot strașnic. Cu el nu mi-ar fi frică să zbor nici cu o roabă. Conduce minunat, pe orice vreme. Are un sînge rece și niște reflexe uimitoare. Am și zburat cu el. Pe-o asemenea mînă poți să-ți încredințezi viața, fără nici o frică.

— Atunci ești ajutor de pilot, telegrafist, steward? insistă vecinul de pat, curios să-i afle profesiunea.

— Nu sînt nimic din toate astea.

— Dar de zburat, ai zburat?

— Da, am zburat cu toți piloții. Eu sînt pregătitorul zborurilor.

— N-am auzit niciodată de-o astfel de profesiune.

— Da' de mecanic de avion ai auzit?

— Zi-i aşa, frate, asta mai e de înţeles.

— O fi. Nu este însă exact. Eu nu numai că verific motoarele, ci şi pregătesc avioanele să poată înfrunta vijeliile, căderile în goluri de aer sau alte calamităţi.

— De obicei te afli şi dumneata pe bordul avionului?

— Natural, mă aflu totdeauna alături de pilot. Simt şi eu în piept căderile în gol, simt rafalele vîntului care izbesc avionul cu putere, zgîlțiindu-l din toate încheieturile. Şi acum încă îmi mai simt pline urechile de vijiitul vîntului. Mă bucuram cu ei, cînd scăpau teferi din vijelie, şi eram fericit la comunicarea: „ ... Am ieşit din zona furtunii... Zburăm liniştit... Acum trecem Carpații... îți mulțumim, Gheorghieş! ..." Nu, dumneata nu poți să-ți imaginezi ce însemna această mulțumire pentru mine. Era în joc viața lor şi eu le dădusem un aparat cu care puteau să înfrunte vijeliile, curenții de aer, viteza nebună a vîntului, sus, la o înălțime de peste două mii, trei mii de metri. Desigur că trăiam şi numeroase clipe de bucurie. De pildă, îi auzeam: „Gheorghieş, se zăresc crestele înzăpezite ale Carpaților. Luăm înălțime. Soarele îşi reflectă razele în piscurile înghețate, care ard cu văpăi reci şi strălucitoare. Le vezi, Gheorghieş?" „Da", le răspundeam. Sau altă dată... „Zburăm deasupra Bărăganului. .. E o mare de pămînt!"... în altă zi: „Zburăm de-a lungul văii Dunării.. . Ce se zăreşte în zare? Ce clipeşte în depărtare, ca nişte oglinzi mişcătoare? E bătrînul fluviu, Dunărea. care-şi mînă domol şi maiestuos apele spre mare. Uite satele, şi oraşele vesele, colorate, care-i ies în întîmpinare. Le vezi şi tu, Gheorghieş?" se interesa pilotul. „Da, le văd", îi răspundeam. Ah! ce frumos era! exclamă cu nostalgie şi parcă cu regret tînărul bolnav.

— Eşti mereu pe gînduri. Uneori pari trist. De ce? se interesă iar vecinul său de pat.

— Tînărul protestă.

— Pe gînduri sînt mereu. Asta-i adevărat. De ce? murmură el. Şi însufleţindu-se brusc, plin de speranţă: Cine a zburat va mai zbura. Nu-i aşa, tovarăşe?

— Nu părea să aştepte vreun răspuns, căci îşi aținti privirile asupra florilor de sticlă, care înfloreau doar noaptea în grădină, într-o bruscă explozie de lumină ...

— Legea gravitației

— într-o zi înăbuşitoare de iulie, Laura Manole mergea agale de-a lungul cheiului Dîmboviței. Fata abia îşi tîra picioarele şi nu puteai şti dacă din pricina oboselii sau a asfaltului moale, topit, de care i se lipeau tălpile pantofilor. Lumina zilei era albă, crudă, înțepîndu-i ochii. Aerul ardea. Pînă şi rochia subțire de stambă o înfăşură într-un veşmînt de foc. Palma-i ardea strîngînd portofelul de muşama neagră, în care-şi ținea batista, rujul şi mărunțişul pentru tramvai. Nicăieri nu te puteai adăposti de şuvoiul fierbinte care se revărsa din cer; bolta era de un albastru orbitor, incandescent. Copacii nu se clinteau, amorțiți, cu frunzele pălite. Pretutindeni, la ferestre, storurile erau trase. Oamenii se apărau de căldură, ocrotiți de storuri, în penumbra odăilor.

— Soarele se înălţase în fruntea cerului şi dogoarea era în toi. Oraşul părea epuizat, leşinat de căldură.

— Laura Manole plecase de dimineaţă de- acasă. Simţea o moliciune în genunchi. Gîtlejul îi era uscat de sete, dar nu se îndura să cheltuiască douăzeci de bani pentru un pahar cu sifon. Bău apă la una din cişmelele automate; apa era însă căldicică şi nu-i potoli setea.

— În fiecare dimineaţă, fata se scula în zori, îşi netezea cu fierul rochia de stambă, bea sau nu bea o apă încropită, gălbuie şi puţin îndulcită, căreia în casa lor i se spunea ceai şi pornea la drum. Colinda oraşul de la un capăt la celălalt, în căutarea unei slujbe. Fusese

timp de doi ani funcționară la biroul unei drogherii din piața Sf. Gheorghe. Ea bătea la mașină, ținea contabilitatea, făcea corespondența, expedia poşta.

— Într-o zi, patronul o înştiințase că va fi silit să-şi reducă personalul, din cauza crizei ce bîntuia țara care se afla în război. Afacerile se restrîngeau, şi el ar fi consimțit la unele sacrificii dacă şi ea, Laura Manole, ar deveni mai înțelegătoare. Patronul începu să întîrzie la birou, s-o înghesuie, ceea ce o sili pe fată să se ferească de el, să se ascundă. Odată, patronul trase chiar oblonul, vrînd s-o rețină cu forța. Pe atunci Laura nu era atît de slabă. Îl respinse cu violență pe patron şi se furişă pe sub oblon, afară, în stradă. A doua zi fu concediată. începu să bată străzile oraşului, fără speranță. Subnutrită, istovită de alergături, se ane- miase, slăbise. Peste tot întîmpina refuzuri, în numele crizei. Dar, în cursele zilnice prin oraş, Laura observase că o anumită lume umplea marile magazine, restaurantele, cofetăriile şi că acolo nu se simțea nici o urmă de criză. Pentru ea, însă, nu era loc nicăieri.

— Fata nu dispera, sau poate disperarea ei era atît de adîncă, încît făcea impresia unei ființe absente, lunatice. Asta se citea şi pe chipu-i palid, cu privirea-i întoarsă înăuntru, în mersu-i lin şi maşinal. Dacă cineva i-ar fi pus mîna pe umăr, fata ar fi tresărit, ca un om deşteptat din vis. De-altmin- teri, Laura se refugia adesea în somn, unde- şi regăsea odihna trupului şi pacea sufletului. în somn uita că n-avea slujbă, că se culcase nemîncată, că taică-său era un bărbat neînsemnat, sfrijit, care se angajase om- reclamă. Se cățăra pe nişte catalige, devenind un uriaş care atingea cu jobenul ferestrele de la etajul întîi al unei case obişnuite. Purta haină neagră şi pantaloni largi, cadrilați. Ca să arate cît mai caraghios. îi vopsiseră fața şi i-o împodobiseră cu o pereche de ochelari enormi. Pe piept şi pe spate îi atîrnau două placarde țipător colorate. Astfel travestit, omulețul invita tîrgoveții în piața mare, să cumpere de la renumitul magazin „Roata", „articole fine pentru botezuri, nunți şi înmormîntări".

— Pe zăduf, pe ploaie, pe ger, cățărat pe catalige, omul îşi striga reclama, în

hazul negustorilor şi tîrgoveţilor din piaţă, care se-adunau în jurul lui ca la un spectacol de bîlci, îl aţîţau să strige mai tare, îl înjurau, îl scuipau şi-l batjocoreau. „Borît mai eşti, dom'le!" exclamau ei veseli, strîm- bîndu-se de rîs.

— „Nici măcar acolo, sus, nu scapă de înjosire," gîndi fata, pe care hazul lor o îndurera. Ocolea întotdeauna piaţa mare, ca să nu asiste la aceste scene penibile şi umilitoare. Pe de altă parte, instinctiv, se temea ca omuleţul cu joben să nu se rostogolească pe caldarîm. În fiecare zi se ruga la icoană să nu se întîmple o asemenea nenorocire în casa lor. De aceea Laura se refugia în somn. Abia aştepta să se vîre în aşternut şi să înceapă să viseze. Era mereu acelaşi vis. Se făcea că ea căpătase o însuşire miraculoasă; putea, oricînd voia, să se înalţe deasupra caselor, a copacilor şi oamenilor, să zboare în văzduhul albastru şi limpede ca o pasăre a cerului. Era de- ajuns să-şi ridice braţele, să le fîlfîie ca pe nişte aripi în aer şi începea să se ridice deasupra pămîntului. Toţi vecinii, cunoscuţii, adunaţi pe la porţi, o priveau

cu surprindere şi încîntare cum pluteşte deasupra copacilor...

— O bătrînă din curte îi tălmăcise visul. Asta înseamnă că ea, Laura Manole, o să fie cîndva mare şi o să ajungă sus, foarte sus.

— În vis se făcea că fata, plutind printre nori, încerca o nespusă bucurie — şi tentaţia de a se urca cît mai sus, dar şi o indicibilă teroare că nu simţea pămîntul de sub picioare. Cînd se deştepta din somn, avea o senzaţie tulbure, de nemulţumire, ca şi cînd în vis s-ar fi petrecut cu ea ceva straniu şi rău. Această senzaţie era astăzi şi mai ascuţită, poate unde, în ajun, se certase cu părinţii ei. începuseră prealar- mele şi alarmele, iar taică-său îi interzisese să mai iasă în oraş, în căutarea unei

slujbe. Degeaba se străduise ea să-l liniştească, asigurîndu-l că totdeauna intra în primul adăpost ivit în cale.

— Mie îmi vorbeşti de adăposturi? rostise el, cu aerul unui specialist în construcţii. Sînt nişte gropi protejate de scînduri şi acoperite cu pămînt. Astea nu-s adăposturi, ci morminte în care se vîră omul de viu. În tot oraşul sînt doar cîteva blocuri cu adăposturi mai bune. Le poţi număra pe degete. Toate celelalte adăposturi sînt construite de şnapani. Sînt şubrede şi nu fac două parale. Este, pur şi simplu, o amăgire a cetăţenilor, o bătaie de joc.

— Bine, dar dumneata cum te duci la serviciu? stăruise fata.

— Eu am obligații, mie nu mi se poate întîmpla nimic rău. îi replicase taică-său.

— Laura găsise răspunsul atît de copilăresc şi absurd, încît cedă, făgăduindu-i că, dacă în două-trei zile nu găsea serviciu, renunța deocamdată să mai caute şi nu va mai ieşi în oraş pînă nu se vor potoli alarmele şi prealannele.

— Taică-său se mai potolise.

— — Oricum, tot nu faci nici o scofală cu alergătura asta. Strici pingelele la pantofi, şi mie şi mamei ne sare inima din loc, cînd urlă „Măgăoaia". Aici, unde locuim noi, la marginea oraşului, nu e nici o primejdie. E mai bine să stai acasă. Sîntem. cel puţin, liniştiţi.

— Laura intrase pe bulevardul Elisabeta şi stînd acum pe marginea trotuarului se întreba încotro anume s-o ia. O dureau picioarele, i se băşicaseră tălpile de atîta mers şi simţea că. dacă nu se aşeza imediat, va pica jos de slăbiciune. Peste drum era Cişmigiul. Şi odihna se plătea, căci pentru fiecare scaun se percepea o taxă. Va găsi însă ea un loc umbros sub stejarul bătrîn şi falnic, din apropierea podului de peste lac. I se spunea „banca şomerilor". Acolo va găsi un loc şi va întîlni şi cunoscuţi; unii vor schimba un cuvînt, două, alţii vor tăcea sau vor moţăi, acoperindu-şi faţa cu un ziar vechi, ca să se apere de bîzîitul plicticos şi înţepăturile muştelor. Laura traversă strada. Ceea ce se întîmplă cu ea. cînd ajunse în mijlocul străzii, nu-şi mai dădu seama. Clădirile se răsturnaseră brusc, şi se pomeni întinsă pe caldarîm, cu trupul sub roţile unei maşini

argintii care se oprise violent, cu un scrîşnet strident de frînă. În jurul ei se adunase un furnicar de oameni. Cîţiva protestau mînioşi.

— Maşinile astea gonesc pe bulevard fără să le pese. Dau buzna peste oameni, gata-gata să-i omoare, rostise unul dintre ei, sprijinindu-se îndrăzneţ de portieră.

— Domnul de la volan coborî din maşină dintr-o săritură.

— Ce vă înghesuiţi? Nu vă mai înghesuiţi în jurul fetei, că are nevoie de aer!

— Daţi-vă la o parte! La o parte! … îşi făcu loc un sergent, lovind cu un baston de cauciuc la stingă şi la dreapta. Ce e aici, un accident? Permisul dumneavoastră de circulaţie, vă rog, i se adresă politicos proprietarului maşinii, continuînd să împingă deoparte mulţimea de curioşi.

— Laura, ameţită; deschise ochii şi zări alături de ea un bărbat brun, cu sprîncenele groase, cu gulerul cămăşii sclipitor de alb, sticlos, care o mustra cu mîna înmănu- şată:

— Bine, fetiţo, tu nu ştii să circuli? Era cît pe-aci să te omor. Ce faci, visezi pe stradă? Noroc că maşina are niştş frîne straşnice.

— Ea nu înţelegea cine era acest bărbat şi ce voia. îşi trase rochia peste genuchii goi şi strînse mai tare în palmă portofelul de muşama neagră.

— Eşti lovită, te doare undeva? o întrebă uşor proprietarul maşinii.

— Nu, nu mă doare, nu simt nimic, spuse Laura.

— Duceţi-o totuşi la un doctor, fu de părere cineva din mulţime. Nu vedeţi ce palidă e? Să n-aibă vreo hemoragie internă.

— Ce hemoragie! strigă domnul de la volan. N-are decît o uşoară contuzie la genunchi. Totuşi o să o duc la un doctor, consimţi el, observînd că mulţimea îl înconjura ameninţătoare.

— Sergentul îi ajută Laurei să urce în maşină.

— Ei, drăcia dracului! sudui domnul de la volan, furios de această neprevăzută întîmplare.

— în clipa aceea sună prealarma. Lumea se împrăştie, fugi în toate părţile, spre adăposturile cele mai apropiate. în cîteva clipe, străzile se goliră de oameni. Proprietarul maşinii puse motorul în funcţiune şi porni în viteză mare pe bulevard. Se calmă şi, pe furiş, o examină pe însoţitoarea lui incidentală; era slabă, delicată, cu părul de un blond auriu. Se rezemase cu ceafa de perina moale, vlăguita de emoţie. Se odihnea, ascultind zumzetul

monoton al motorului, şi ar fi ațipit, dacă foamea n-ar fi început să se zvîrcolească în stomac şi să muşte. Nu pusese nimic în gură de două zile. Aspira adînc aerul, sperînd că astfel îşi va potoli arsura din stomac. Involuntar, scoase un soi de oftat. Domnul de la volan o auzi.

— Da' ce este? întrebă. Nu ți-e bine?

— Mi-e bine.

— Atunci de ce ai oftat? încotro te duceai?

— Nicăieri.

— Cum nicăieri? Umbli aiurea pe străzi? Cu ce te ocupi? N-ai slujbă?

— Caut o slujbă.

— Asta e altceva. Familie ai? Ce e tatăl tău?

— Funcționar.

— Şi tu?

— Funcționară de birou.

— Şi de cînd n-ai serviciu?

— De vreo doi ani.

— Şi-n tot acest timp n-ai găsit nimic?

— Nimic.

— Ai referințe bune?

— Am.

— Şi cam ce ştii să faci?

— Toate lucrările de birou.

— Baţi şi la maşină?

— Da, ştiu să bat şi la maşină.

— Mde ... O să mai vedem, mormăi proprietarul maşinii, cu inimile pe volan, scru- tînd depărtarea.

— După aceea nu mai întrebă nimic. Laura se închise în sine ca într-o cochilie,

mulţumită că încetaseră întrebările care nu-i mai loveau tîmplele ca nişte ciocănaşe. Ar fi vrut să adoarmă, dar n-o lăsau arsurile din stomac. Şi ceea ce se petrecu cu ea mai departe îşi amintea vag, ca prin ceaţă. Ştia doar că-i vîjiiau urechile, că blocurile alergau nebuneşte pe dinaintea ochilor, că o examinase atent un doctor, care-i spusese însoţitorului ei: „Domnule Marosin, fata n-are nici o leziune internă, dar a suferit un şoc". Plecaseră de la doctor şi intraseră în alt apartament, învecinat cu al doctorului, unde se aflau cîteva doamne şi unde se alesese cu o superbă canotieră cu voaletă. Laura nu voise cu nici un preţ s-o pună, dar o doamnă bătrînă aproape o silise să-şi aşeze pe cap caraghioasa pălărie. După aceea se urcase iar în maşină şi se pomeni gonind pe o şosea pustie, dogorită de soare. De o parte şi de cealaltă a şoselei se înşirau case dărîmate, arse, copaci ciuntiţi, calcinaţi, părînd nişte monumente funerare. Ogrăzile erau de asemenea neîngrijite, surpate. Nicăieri nu se zărea o fiinţă vie, un om, o vită. Arsese şi iarba, şi rămăsese doar pămîntul negru, uscat şi pră- fos. Cumpăna unei fîntîni, scăpată ca prin minune de prăpăd, stătea înălţată cu braţul ei imens spre cerul neîndurător, într-un gest de rugă sau de protest. Priveliştea o înfricoşă pe Laura. Se dezmetici. Abia acum descoperi că o durea braţul, fiindcă ţinuse tot timpul cu degetele borul ridicului canotiere. O scoase de pe cap şi o puse pe bancheta alăturată.

— Unde mă aflu aici? încotro mă duceţi? întoarceţi numaidecît! Nu auziţi? Să ştiţi că strig! îl ameninţă naivă Laura pe omul de la volan.

— Poţi să strigi cît pofteşti. Nu te aude nimeni. Nu fi atît de speriată, că nu-ţi fac nici un rău. Eu sînt petrolistul Anghel Ma- rosin. E un mare noroc pe dumneata că m-ai întîlnit. Am treburi urgente la Ploieşti. Deseară vom fi înapoi.

— întoarceţi! îi ceru insistent fata.

— Nu pot să întorc.

— Atunci eu cobor.

— Poftim, spuse petrolistul, făcînd un gest larg şi deschise portiera. Poţi să-ţi ei şi canotiera. E o pălărie scumpă, din pai fin.

— N-am nevoie de ea.

— Cum doreşti, murmură Marosin, bucuros că ea coboară.

— Cu toate acestea încetini viteza maşinii, uitîndu-se după fata subţire ca o undă, care se îndepărta în zare şi parcă se topea în aerul care tremura în unde fierbinţi şi albastre.

— Aici, pe şoseaua pustie, cu capul descoperit, fata simţi cît de cumplit ardea soarele. Făcuse o imprudenţă, dar nu o regreta. Se gindea, totuşi, cum va ajunge acasă. Drumul era lung şi ea nu avea putere să meargă mai departe. Speranţa că va întîlni un autocamion sau o căruţă i se spulberă repede. Căută un loc mai umbros, căci i se încinsese creştetul capului. „Asta mi-ar mai lipsi, să mă aleg şi cu o insolaţie!" reflectă Laura.

— Domnul Marosin îşi aprinse o ţigară. Fuma cu o mînă pe volan, urmărind silueta subţire care se îndepărta. Vru să pornească înainte spre Ploieşti, dar observă că fata îşi încetineşte mersul, se clatină, şovăie, apoi se aşază sfîrşită pe o piatră de kilometraj.

— Petrolistul dădu maşina înapoi şi, cînd ajunse în dreptul Laurei, deschise portiera şi o invită din nou să urce. Fata primi, cu gîndul, însă, că la Ploieşti va vinde canotiera şi va avea bani să se înapoieze, îşi şterse cu palma fruntea transpirată.

— M-a bătut soarele şi mă doare capul, spuse Laura.

— Pune-ți pălăria în cap, o sfătui Marosin, fără să se mai uite la ea.

— Nu-l mai interesa de loc. Prea avea o înfățișare modestă și era neîngăduit de slabă. Nu înțelegea el singur cum de se lăsase amăgit, cum de găsise la ea farmec, un farmec care consta tocmai în faptul că

— era atît de firavă și că avea un aer modest și pur. își dădea seama și ea că purta stîngaci canotiera și că nu-i era potrivită de loc. Laura voia s-o arunce pe șosea, dar ii era frică.

— „M-am ajuns. Iată-mă şi cu voaletă," rîse de ea însăşi fata.

— Mercedesul intră într-o piaţă circulară, înconjurată de clădiri vechi şi nu prea înalte, cu zidurile arse şi surpate, cu geamuri afumate, sparte. Maşina se opri în faţa unei clădiri, care era unul din puţinele imobile intacte. Laura coborî din maşină, uitînd canotiera pe banchetă. Se opri în faţa vitrinei unei cofetării. Prin uşa întredeschisă năvăliră afară mirosuri de vanilie, de frişcă şi de aluat proaspăt. Fata aspiră cu nesaţ miresmele îmbătătoare. Simţea însă că i se face rău şi vru să se dea deoparte. Era prea tîrziu. în spatele ei, domnul Ma- rosin o îndemnă:

— —- Să intrăm, domnişoară.

— Intrară. Cofetăria avea o singură încăpere vastă, boltită, cu mesuțe rotunde, acoperită cu plăci de marmură trandafirie. Cei mai mulți dintre clienți erau tineri, fete şi băieți. Fetele erau îmbrăcate în swetere albe şi fuste plisate, iar băieții în pantaloni albi şi sacouri închise la un singur nasture, iar dedesubtul hainei purtau cămăşi albe, cu gulerul larg răsfrînt peste revere. în picioare aveau pantofi din piele albă şi cu talpă de azbest. Fetele țineau în mînă cîte o plasă, în care păstrau mingile de tenis şi rachetele. Toți erau veseli şi gălăgioşi. Unora dintre fete, cînd se aşezau sau îşi mişcau picioarele, fustele li se ridicau peste genunchi, dezvelindu-le pulpele pline, rumenite de soare, sănătoase. Fetele beau ceaiuri blonde, aromate, şi mîn- cau cozonac. Laura se aşeză şi ea la o masă cu însoțitorul ei. Imediat apăru un chelner, care se înclină în fața petrolistului.

— Ce doriți să luați?

— Domnul Marosin se aplecă spre urechea Laurei, şoptindu-i:

— Ce pofteşti, un ceai cu cozonac sau o prăjitură? Cît despre mine, obişnuiesc să iau doar o cafea mare, neagră. Eu nu mă- nînc niciodată dimineaţa.

— Nici eu, rosti involuntar Laura.

— O cafea, sper, însă, că vei bea.

— Fata tăcu. Îi era atît de foame, că-i venea să plîngă. O ruşine bruscă şi stupidă o împiedică să ceară ceai şi cozonac, pe care le dorea din toată inima. Ar fi fost un deliciu să se desfete cu cozonac cu stafide şi să bea un ceai fierbinte şi aromat. Dar i se părea că, exprimîndu-şi tare dorinţa, s-ar fi descoperit în auzul tuturor că era leşinată de foame. Şi renunţă, mai ales că băgase de seamă că celelalte fete din cofetărie îşi şopteau, îşi plimbau privirile curioase asupra ei, ca apoi să şi le mute în altă parte, indiferente. Abia acum zări Laura o scară de marmură care ducea la etaj. Ea nu ştia că sus se înşirau camere de închiriat: era un hotel.

— Bei o cafea? o mai întrebă o dată Marosin.

— Nu iau nimic, că mă doare capul.

— Dacă te doare capul, urcă scara pe care o vezi, intră într-o cameră şi odihneş- te-te. O să-ţi trimit un Nanu Muscel şi un pahar cu apă rece. Pe la prînz trec să te iau la masă. O să mîncăm la „Berbec". Aranjez eu un meniu pe cinste. Jigot de viţel îţi place? Sau poate preferi usobuco pe fasole albă? În sfîrşit... O să văd eu ce are acolo şi o să aleg ceva bun. Nu pari o mîncăcioasă.

— Nici nu sînt.

— Preferi cumva mîncăruri mai puţin consistente? De pildă, un fileu de şalău? Apoi puţin piept de pasăre.

— Poate fi orice. îmi este egal.

— Atunci e bine. Trec să te iau pe la prînz. S-ar putea să întîrzii, sînt foarte ocupat.

— Bine, spuse Laura, reflectînd că, oricum, nu putea să facă altceva decît să aştepte, căci n-avea cu ce să se înapoieze. N-avea nici măcar canotiera pe care s-o vîndă, iar cu banii să-şi cumpere un bilet de tren. Uitase canotiera în maşină. Urcă alene scările acoperite cu un preş roşu şi intră într-o camera, încuindu-se pe dinăuntru. Scoase cheia din broască şi o puse pe lavoarul de marmură. Deschise o fereastră şi se uită afară. Fereastra dădea spre piaţetă. Privirea îi fu rănită de clădirile negre şi ruinate care se înălţau în lumina strălucitoare a soarelui. Laura îşi întoarse privirea, impresionată de priveliştea oraşului devastat.

— Peste puţin timp auzi o bătaie în uşă. întrebă speriată:

— —- Cine e acolo?

— — V-am adus un Nanu Muscel şi un pahar cu apă.

— Laura întredeschise prudent uşa şi luă tăviţa din mîna femeii de serviciu. înghiţi bulinul şi bău apă din pahar. Apa parcă îi mai potoli arsura din stomac. îşi umplu din nou paharul cu apă de la chiuvetă şi bău. Curînd constată că potolirea foamei fusese o amăgire. Arsura revenise mai ascuţită, mai dureroasă. încercă să se liniştească în gînd: „Rabdă încă puţin, Laura. îndată vei mînca un fileu de şalău şi piept de pasăre. Ce Dumnezeu, nu eşti în stare să te stăpîneşti? Umbli de colo, colo, prin cameră, ca o pasăre în colivie? Vrei să zbori? Uiţi că tu nu poţi să zbori decît noaptea?"

— Obosită, Laura se întinse pe divan, cătînd cu privirea cînd spre uşă, cînd spre fereastra. N-avea ceas, dar înţelese că trecuse de mult ora mesei, după suferinţa atroce din măruntaie şi după razele soarelui din ce în ce mai palide şi înclinate. închise ochii şi, fără să vrea, aţipi. Într-un tîrziu, cînd deschise iar pleoapele, odaia plutea în penumbră. Nu întoarse comutatorul. Se îndreptă spre fereastră şi se uită afară: era o seară liniştită, senină, cu un cer înalt şi diafan. Laura nu vedea însă că în unele clădiri se aprinseseră lumini. Ea vedea doar cerul înalt şi ameţitor, în miezul căruia ardeau stelele, făcîndu-i semne, che- mînd-o. Era o chemare la fel de misterioasă şi tiranică, ca aceea care îi împinge pe somnambuli spre lună. Laura se urcă pe un scaun, iar de acolo, dintr-un pas, sări uşoară pe prichiciul ferestrei. O atrăgea îndeosebi o stea lungă, care bătea într-o lumină albastră, argintie. ,,E steaua mea. Asta e steaua mea." îşi spuse în sine Laura. Se simţea foarte uşoară, de parcă trupul ei n-ar fi avut nici o greutate. Se uită în jos şi nu o ameţi golul de sub ea, privirea fiin- du-i irezistibil atrasă către tainicile înălţimi. De bună seamă, cînd îşi va lua zborul, gîndi Laura cu mîndrie, tinerii şi tinerele vor ieşi afară în stradă, va ieşi şi domnul Marosin din local, şi vor urmări, surprinşi, uluiţi, cum ea plutea în văzduh, printre stele, sus, acolo unde nu puteau s-o ajungă nici unul dintre ei. Fata îşi întinse braţele, aşa cum făcea în vis. $i le fîlfîi în aer ca pe nişte aripi, dar

trupul ei nu se înălță nici deasupra oamenilor, nici deasupra copacilor, după cum se întîmpla în vis ..: —

— Declaraţie de dragoste

— Mai toți internații, bărbați şi femei, purtau aceleaşi halate de molton bordo, dar femeile şi, mai ales, fetele nu renunțau totuşi la cochetărie. îşi prindeau o floare în păr, îşi acopereau umerii c-un şal frumos, îşi dezveleau lobul urechii, lăsînd să sclipească bobul de sticlă al cerceilor.

— înainte de culcare, internații de pe ambele culoare se întîlneau în rotonda care se găsea la capătul scării de marmură, unde se aflau două canapele şi două fotolii, îmbrăcate în

plastic roşu şi galben. Mai împodobeau rotonda doi ficuşi şi o plantă agăţătoare, cu frunzuliţe delicate şi zimţate.

— Aici se fuma, se glumea, se discuta, se legau şi se dezlegau prietenii. Cu cel mai mare interes erau înconjuraţi doi tineri, Lucia şi Andrei. Lucia suferea de astenie. Era o fată frumoasă şi subţire ca o tulpină de floare. Vocea o avea catifelată, învăluitoare.

— Şi ceilalţi băieţi se mirau că ochii ei blînzi şi înrouraţi se opriseră asupra lui Andrei.

— Băiatul arăta bine de la mijloc în sus, dar picioarele le avea moi ca două macaroane fierte. El mergea pe mîini, sprijinindu-se pe nişte tălpici de lemn, iar picioarele i se legănau în aer.

— Pretutindeni, cei doi, Lucia, şi Andrei, se aflau laolaltă. Unde se aşeza unul, imediat se aşeza şi celălalt. Obiceiul era atît de cunoscut, încît toţi respectau această regulă, chiar dacă, pentru cîteva clipe, locul alăturat de Lucia era liber. Se ştia că acolo se va aşeza Andrei.

— Într-o seară, Lucia stătea singură pe galeria ce despărţea sala de aşteptare de saloanele bolnavilor. Galeria era şi ea un soi de sală lungă, care se deschidea la capătul de sus

al scării cu o bordură foarte îngustă, pe care se înşirau nişte coloane de piatră, scurte şi groase. Aceste coloane susţineau o balustradă. Lucia îl zări pe Andrei jos, pe ultima treaptă a scării şi-l strigă:

— Andrei, vino sus!

— Toată lumea întoarse capul spre ei.

— Cum vrei să urce, Lucia? întrebă un internat, cu o mustață subțire sub nas.

— Cum a coborît, așa o să și urce, spuse ea cu răceală.

— O să-i fie greu.

— Lucia înălță din umeri.

— Şi într-adevăr, la chemarea ei, Andrei începu să urce scara. Cînd ajunse sus, fata îl îndemnă:

— Sări peste balustradă şi vino lingă mine.

— Acelaşi internat, cu mustaţă subţire, interveni din nou:

— Dragă Lucia, e primejdios ce-i ceri tu. Bordura e foarte îngustă şi dacă Andrei greşeşte doar cu un centimetru, se prăbuşeşte în gol şi se zdrobeşte de dalele de piatră .. .

— Pleacă de aici! țipă fata, palidă de furie.

— Andrei! îl strigă ea din nou, depărtîn- du-se de internatul cu firul de mustață de sub nas.

— Tu nu înțelegi ce-ți spun? insistă el.

— Eu vreau ca Andrei să vină lîngă mine. Ce te amesteci? Ce-ți pasă ție?

— Îl vei avea pe conştiinţă.

— Pleacă de-aici! Nu-nţelegi? se răsti Lucia. Şi apoi, cu glasul muiat: Vino, Andrei, te aştept.

— Băiatul nu şovăi nici măcar o fracţiune de secundă şi începu să urce scara.

— Haide, vino ... îl îmbie ea. Sări peste balustradă! ... Vino mai aproape de mine! ...

— În aceeaşi secundă, Andrei puse tălpicile pe marginea bordurii şi-şi înălţă picioarele în aer. Jumătate din trupul lui atîrna deasupra golului. Cu picioarele închipuia nişte arabescuri în aer, urmărite de toţi internaţii cu ochii măriţi. Nu o dată trupul lui se îndoia, devenea un arc de 50—60°, aplecîn- du-se mult deasupra golului de sub el şi, de fiecare dată, privitorii, fascinaţi, simţeau că li se taie respiraţia şi că li se strînge inima de spaimă .. .

— Andrei, vrînd parcă să curme această temere, dintr-o mişcare sări peste balustradă, în galerie. Se auzi un suspin de uşurare. Era alături de Lucia. Ea îşi scoase garoafa din păr şi i-o dărui. O conduse pînă la uşa salonului şi se înapoie în rotondă, aşezîn- du-se emoţionat într-un fotoliu. Îi tremurau mîinile. Un prieten se apropie de el şi-l întrebă:

— Ce-a fost dansul ăsta, Andrei? Ce voia să însemne?

— De fapt, toți internații își dăduseră seama că se petrecuse ceva neobișnuit, dar nu înțelegeau limpede ce anume.

— O declarație de dragoste, mărturisi roșind băiatul.

— Şi ea a înțeles-o?

— A înțeles-o şi a primit-o.

— De unde ştii?

— Altfel nu şi-ar fi scos garoafa din păr şi nu mi-ar fi dăruit-o.

— Da' bine, băiatule, puteai să-i faci declarația prin viu grai.

— N-ar fi fost totuna, şi prin viu grai ar fi putut să i-o facă oricine ...

De acelaşi autor:

RĂDĂCINILE BUCURIEI — Editura tineretului — 1954 NUNTA iiSi STEPĂ — Editura pentru literatură şi artă — 1955 HOŢUL - - Editura tineretului — 1957 PODUL AMINTIRILOR —

Editura tineretului — 1963 IZGONIREA DIN RAI

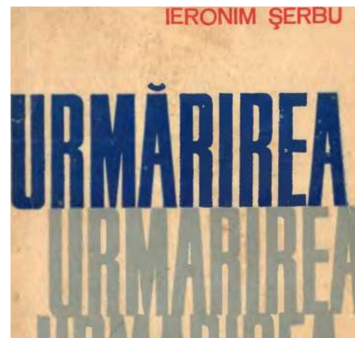
— Editura pentru literatură — 1965

Redactor responsabil: Alexandra Bengescu
Tehnoredactor: C. Vulcănescu

Apărut: 1966. Comanda nr. 4859. Tiraj: 18140. Hirtie: semivelină de 63 gr/m'. 24/610X 860. Coli editoriale. 6,5. Coli de tipar: 8. A. T. 9049. C. Z. pentru bibliotecile mici 8R — 32.

Tiparul executat sub comanda nr. 515/1966. la întreprinderea Poligrafică Cluj, str. Brassai nr. 5—7, Cluj — Republica Socialistă România

EDITURA TINERETULUI

IERONIM ŞERBU
URMĂRIREA